

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 9. AVGUSTA 1979

ŠTEVILKA: 29 • LETO: XXVIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

DRUŽBENE OBVEZNOSTI V PRVEM POLLETJU

V prvem polletju so vse družbene obveznosti, ki jih zaposleni plačujemo iz osebnega dohodka, ki jih temeljne organizacije poravnava iz dohodka in tiste, ki obremenjujejo akumulacijo, znašale 269,2 milijona dinarjev, kar je 24% več kot v prvih šestih mesecih lanskega leta.

PRISPEVKI IZ OSEBNEGA DOHODKA IN IZ DENARNIH PREJEMKOV IZ SREDSTEV SKUPNE PORABE

Za financiranje dejavnosti samoupravnih interesnih skupnosti, preko katerih zadovoljujemo skupno potrošnjo, smo zaposleni v Železarni v prvem polletju prispevali 125,4 milijona dinarjev iz osebnega do-

hodka, kar je 30% več kot preteklo leto. Stopnje posameznih prispevkov so se v primerjavi s preteklim obdobjem spremenile tako, da ustrezajo načrtovani porabi sredstev posameznih interesnih skupnosti v letu 1979.

Sistem obračuna in plačila prispevkov in davkov iz osebnih dohodkov se v letošnjem letu glede na sedanjost ureditev ni spremenil. Prispevke iz osebnih dohodkov še vedno ločimo na domicilne in sedežne:

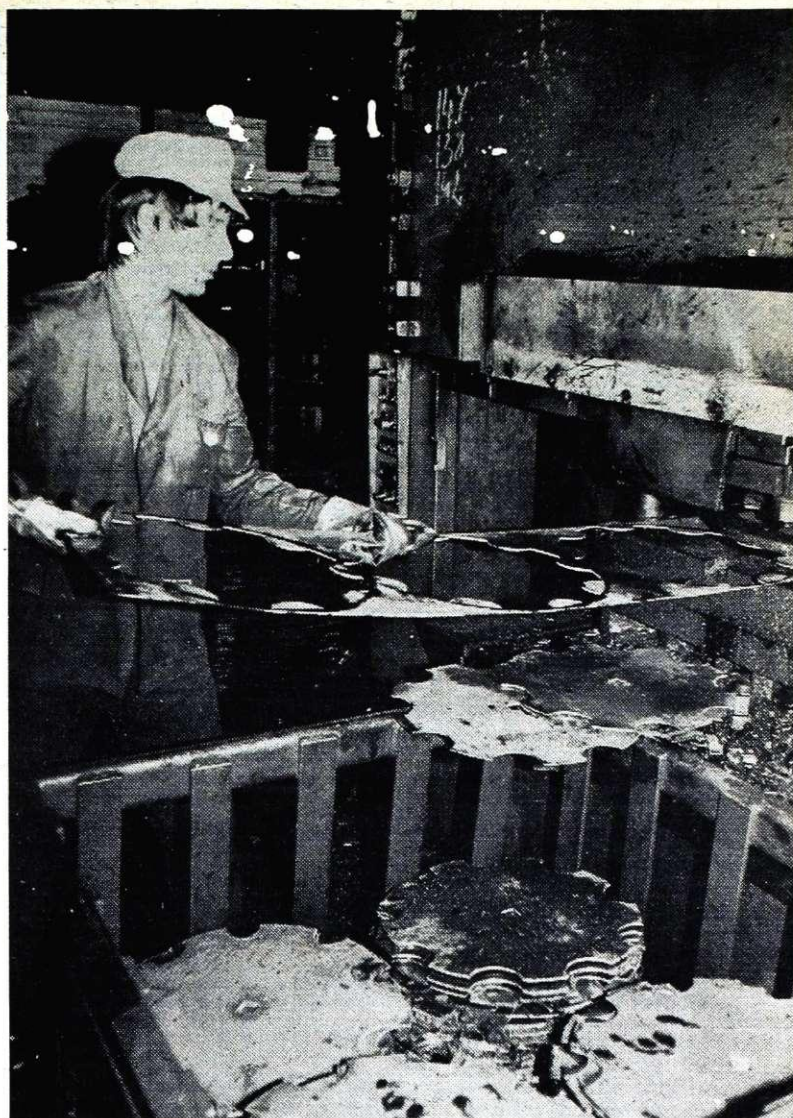
Domicilni prispevki se obračunavajo po stopnjah, ki jih predpišejo družbenopolitične oziroma samoupravne interesne skupnosti na območju delavčevega stalnega prebivališča in se vplačujejo na račun, ki je odprt v občini. Ti so:

- prispevek skupnosti otroškega varstva,
- prispevek izobraževalni skupnosti,
- prispevek kulturni skupnosti,
- prispevek telesno kulturni skupnosti,
- prispevek skupnosti socialnega skrbstva.

Sedežne prispevke pa obračunavamo po stopnjah, ki so sprejete na področju, kjer ima temeljna organizacija, v kateri delavec dela, svoj sedež. Plačujemo jih na račune skupnosti v sedežu temeljne organizacije in so naslednji:

- prispevek skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
- prispevek skupnosti zdravstvenega varstva,
- prispevek zvezi skupnosti otroškega varstva.

Osebnih dohodkov, kot osnovo, od katere je treba obračunavati omenjene prispevke, ločimo na to, ali so doseženi v polnem delovnem času, v času, ki je krajši od polnega, v podaljšanem delovnem času, ali pa v delovnem času, ki je uveden preko

Sodelavec pri izdelavi diskov (IK)

KAKO NAJBOLJE VARČEVATI Z ENERGIJO

Za svet, v katerem po ocenah strokovnjakov vsak dan strada okrog ena milijarda ljudi, istočano pa se ena milijarda dolarjev porablja za oboroževanje, ne bi mogli reči, da nima resnih problemov. Probleme, razumljivo, ustvarjajo ljudje in oni jih tudi rešujejo z manjšim ali večjim uspehom — odvisno od značaja ljudi in problemov.

Znano je, da je na svoji razvojni poti človeštvo pustilo za seboj nekaj karakterističnih obdobij, ki niso brez pomena za razumevanje njegovih sedanjih problemov. V obdobju »divjaštva« si je človek, kakor navaja Engels v svojem delu Izvor družine, privatne lastnine in države — privajal določene proizvode iz narave, umetni človekovi proizvodi so bili pretežno pomožna orodja za to ustvarjanje. V obdobju »barbarstva« si je človek že pridobil metode, s pomočjo katerih je povečeval proizvodnjo naravnih proizvodov s človekovo dejavnostjo (živiloreja, poljedelstvo), v »civilizaciji«, ki še vedno traja, pridobiva znanja za nadaljno predelavo naravnih pro-

izvodov. V tem obdobju se pojavlja industrija v pravem pomenu besede in umetnost.

Od takrat, ko je človek odkril ogenj — nekje na srednji stopnji »divjaštva« — se z njim ni več raz-

(Nadaljevanje na 3. strani)

(Nadaljevanje na 7. strani)

URESNIČEVANJE PROGRAMA AKTIVNOSTI ZSS V DRUGEM POLLETJU

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na svoji seji 12. decembra 1978 sprejel Program dela republiškega sveta ZSS za leto 1979, ki je bil objavljen v Sindikalnem poročevalcu št. 14 z dne 16. 12. 1978. V programu so celovito obdelana vsa bistvena področja aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije v letu 1979, tako kot so bila ta vprašanja nakazana na 9. kongresu Zveze sindikatov Slovenije. V programu je bilo predvideno, da bo republiški svet Zveze sindikatov Slovenije še v prvem polletju letos sprejel konkretniji program dnevnih redov sej republiškega sveta in njegovega predsedstva za drugo polovico leta 1979.

(Nadaljevanje na 8. strani)

TRETJEGA AVGUSTA ZADNJI ŠIHT V VALJARNI PROFILOV

Valjarna profilov, ki je sicer bila že nekaj let tako »nepomemben« obrat v Železarni, da so posamezniki komaj še vedeli, da obstaja, je prenehala obratovati.

Zadnji dan so se valji valjarne profilov vrteli v petek, 3. avgusta. Ob počasnem zavijanju signalne sirene v strojnici so zleteli zadnji kosi jekla skozi valje. Nato so valji obstali. Odgovorni pečar pri peči je zaprl ventile za pritok mazuta in

tako je počasi ugašala tudi ogrevalna peč. Valjanci so pospravili vsak svoje orodje v omare in ključke izročili odgovornemu skladiščniku. V tem, nekaj tako bučnem obratu, je zavila

(Nadaljevanje na 2. strani)

OBČINA VSAKO LETO BOGATEJŠA

Ob prazniku občine Jesenice je bila 1. avgusta slavnostna seja vseh treh zborov skupščine občine. Med gosti so bili tudi častni občani naše občine Franc Leskošek-Luka, predstavnik pobratenih občin Valjeva in Trbovelj, številni prvoborci NOV in predvojni revolucionarji in drugi. Na seji so podelili tudi letošnja občinska priznanja »1. avgust«, o čemer smo več poročali v naši zadnji številki, slavnostni govor pa je imel predsednik skupščine Slavko Osredkar, ki je dejal:

»Narodno osvobodilna borba je pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije vzplamtela v vsesplošno ljudsko vstajo zoper okupatorja in njegove sodelavce. Gotovo v vsakem kraju Jugoslavije, v sleherni občini Jugoslavije, je pustila za seboj dogodka, ki so povezani s strahotami okupatorjevega divjanja, njegovih raznarodovalnih ciljev, namenov zaslužnjevanja — svetla odraz hotenja svobodoljubnih ljudi, da se upro mračnim silam nacizma — fašizma in si, tudi za ceno lastnega življenja, izbere svobodo.

Med take dogodke prištevamo bitko na Obranci — na Mežakliji 1. avgusta leta 1941. Tega dne, sedaj že pred 38 leti, so Nemci iznenada napadli taborišče tedanje Cankarjeve čete — jeseniških partizanov — prvoborcev. Njihov namen, da uničijo partizansko četo, se je izjalovil. V taborišču je bil tedaj le manjši del Cankarjeve čete; večji del pa je odšel na partizansko akcijo, od koder se je ob nemškem napadu na taborišče že vračal. Zaradi hitre intervencije vračajočih partizanov in njihove

(Nadaljevanje na 7. strani)

DELEGATSKI SISTEM SE NE ZAČENJA IN KONČA LE V DELEGACIJI IN KONFERENCI DELEGACIJ

»Z izborom informacije se določa: katere informacije morajo do slehernega delavca TOZD in delovne skupnosti, katere le do samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij in katere bodo obravnavane samo na nivoju delegacij. Z izborom informacij se opredeljuje tudi odgovornost služb ali posameznikov, ki so dolžni informacijo ustrezno skrajšati, oziroma narediti povzetek. Delavci, ki posredujejo celovito ali povzeto informacijo, nosijo popolno družbenopolitično, moralno in materialno odgovornost.

Z izborom se opredeljuje tudi kje, na kakšnem nivoju, glede na pomembnost obravnavanega vprašanja, delegat dobi stališča in smernice za svoje delo — v bazi oziroma med delavci — volivci, na seji delavskega sveta ali izvršilnega organa ali v sami delegaciji.

Tako smo zapisali v 24. členu pravilnika o samoupravnem informiranju in komuniciranju v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih delovne organizacije železarna Jesenice. Če pa bi kritično presodili, ne bi bilo težko ugotoviti, da pri uresničevanju delegatskega sistema in v zvezi s tem konkretno citiranega člena, še zelo zastajamo. Običajno se pri nas delegatski sistem začne in konča v delegaciji in konferenci delegacij ali pa celo samo v konferenci delegacij in le redki, redki primeri zaidejo na zbor delavcev, oziroma na sestanke samoupravnih delovnih skupin, čeprav je bilo samo letos izredno veliko vprašanj na dnevnih redih samoupravnih interesnih skupnosti in zborih skupščine občine, v katerih bi morali biti izraženi interesi vseh subjektov samoupravne družbe. Tako stanje nam potrjuje tudi zelo neredno sestajanje samoupravnih delovnih skupin pa tudi neaktivnost delegatov na sejah skupščin.

Pri vsem tem človek nehoti dobi občutek, da delovanje delegatskega sistema preveč prepuščamo stihiji in da v sistemu ni dovolj angažiran celotni subjektivni faktor, to je vse socialistične in demokratične ustvarjalne sile družbe, to je vse družbenopolitične organizacije z zvezo komunistov na čelu, samoupravni organi, strokovne službe in drugi. Preveč pozabljamo, da bistveno obeležje in značilnost socialistični samoupravni demokratični daje prav delegatski sistem, ki je v bistvu oblika uresničevanja oblasti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Seveda pa bo delegatski sistem uspešno deloval le, če bodo subjektivne socialistične sile družbe z zvezo komunistov na čelu njegov organski del, se pravi faktor njegove zavesti, kakor je zapisal Edvard Kardelj. Tu pa nam v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih skupnostih še precej manjka, ker preveč stvari prepuščamo stihiji.

Seveda je to proces, ki bo trajal dalj časa, vendarle pa morajo subjektivne socialistične sile s svojo aktivno prisotnostjo ta proces pospeševati.

PRAVOČASNO IN OBJEKTIVNO OBVEŠČANJE

V Uradnem listu SFRJ, št. 24/79 z dne 25. maja 1979 je bila objavljena resolucija o temeljnih družbenega sistema informiranja. Po slednji so med drugim tudi temeljne in druge organizacije dolžne sprejeti določene ukrepe na področju nadaljnje graditve in delovanja družbenega sistema informiranja.

Tako morajo delovni ljudje, združeni v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter njihove delegacije in delegati v splošnih združenjih in skupnostih v skladu s svojimi pravicami in obveznostmi: 1. čimprej analizirati sedanje stanje na področju družbenega sistema

informiranja, ugotoviti vzroke zaostajanja in pomanjkljivosti ter pripraviti ustrezne programe ukrepov in dejavnosti;

2. urediti v svojih samoupravnih splošnih aktih vsebino in metode zbiranja, obdelave, izkazovanja in

(Nadaljevanje na 2. strani)

PRAVOČASNO IN OBJEKTIVNO OBVEŠČANJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

dajanja podatkov in informacij, odgovornost samoupravnih organov ter poslovnih in drugih vodilnih struktur za pravočasno, popolno in objektivno obveščanje delavcev v smislu zakona o združenem delu; v tem je namreč zapisano, da morajo organi organizacije združenega dela zagotoviti redno, pravočasno, resnično, popolno ter po vsebini in obliki dostopno obveščanje delavcev o celotnem poslovanju organizacije združenega dela in njenem materialno-financiarnem stanju, o pridobivanju in delitvi dohodka ter uporabi sredstev, o rezultatih, doseženih z združenjem sredstev iz minulega dela v vseh oblikah združevanja dela in sredstev, o pripravah za splošno ljudsko obrambo in o uresničevanju družbene samozagrade, kakor tudi o drugih vprašanjih, ki so pomembna za upravljanje, odločanje in uresničevanje samoupravne delavske kontrole;

3. zagotoviti v skladu s svojimi potrebami in možnostmi organizacijske, kadrovske, materialno-financijske in druge pogoje, da bi informiranje rabilo za kvalificirano odločanje, samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje;

4. predvideti in zagotoviti v svojih letnih in srednjeročnih programih in planih materialne in druge pogoje za razvoj in napredek družbenega sistema informiranja;

5. zagotoviti vpliv delovnih ljudi na vire in sredstva obveščanja ter njihovo kontrolo nad njimi in tako preprečiti monopol posameznikov in skupin;

6. ustvariti pogoje in omogočiti medsebojno izmenjavo poslovnih, znanstvenotekničnih ter tehnološko-proizvodnih podatkov in informacij, konjunkturalnih informacij o stanju in gibanju na domačem in tujem trgu, kakor tudi obvestil o

razvoju socialističnih družbenoekonomskih odnosov in drugih informacij, zlasti kazalcev, ki jih določajo zakon o združenem delu ter drugi predpisi in splošni akti. Kazalci iz 140. člena zakona o združenem delu so:

- dohodek na delavca,
- dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi,
- čisti dohodek na delavca,
- akumulacija v primerjavi z dohodkom,
- akumulacija v primerjavi s čistim dohodkom,
- akumulacija v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi,
- osebni dohodek in sredstva za skupno porabo na delavca,
- čisti osebni dohodek na delavca.

Od drugih predpisov, ki določajo obvezne kazalce, velja omeniti Odlok Zveznega izvršnega sveta (Ur. list SFRJ, št. 1/77), ki prinaša te kazalce:

- osebni dohodek na delavca,
- sredstva za skupno porabo na delavca,
- del izplačanega osebnega dohodka delavcev za zadovoljevanje skupnih potreb družbe na delavca,
- del izplačanega osebnega dohodka delavcev za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb na delavca,
- porabljena sredstva za skupno porabo na delavca,
- sredstva iz dohodka za zadovoljevanje skupnih potreb družbe na delavca,
- sredstva iz dohodka za pogodbeno obveznost na delavca,
- sredstva iz dohodka za zadovoljitev splošnih družbenih potreb na delavca,
- izguba na delavca;

7. zagotoviti tokove dvosmernega informiranja, to je obveščanje delovnih ljudi in občanov, kakor tudi njihovo obveznost dajati podatke o vseh zadevah, ki so pomembne za

dela in odločanje v organizacijah združenega dela;

8. spodbujati združevanje dela in sredstev ter svobodno menjavo dela uporabnikov in dajalcev podatkov in informacij v družbenem sistemu informiranja.

Pri tem velja poudariti, da predstavljajo družbeni sistem informiranja bistveni dejavniki samoupravnega odločanja in upravljanja družbenih zadev in vseh oblikah in na vseh ravneh, kakor tudi povečanja produktivnosti dela, učinkovitejšega gospodarjenja in razvoja, širšega združevanja dela in sredstev ter pospeševanja svobodne menjave dela.

Da bi mogli delovni ljudje in občani kvalificirano odločati o vseh bistvenih vprašanjih svojega življenja in dela, zlasti o rezultatih svojega dela in o celotni družbeni reprodukciji, je nujno, da v okviru medsebojnega informiranja obvladajo ustrezne podatke in informacije. Zato morajo delovni ljudje in občani razpolagati s podatki in informacijami o svojem položaju v temeljni organizaciji združenega dela, o njenem gospodarjenju, o temeljnih odnosih pri pridobivanju in razporejanju dohodka in čistega dohodka, o združevanju dela in sredstev med organizacijami združenega dela in drugimi dohodkovno povezanimi organizacijami, o svobodni menjavi dela in uporabi sredstev za splošne družbene in skupne potrebe, kakor tudi o vprašanjih, o katerih se odloča v krajevni skupnosti, občini in drugih družbenopolitičnih skupnostih. (Gospodarski vestnik, 2. avgusta 1979)

TRETJEGA...

(Nadaljevanje s 1. strani)

dal mir. Ta mir so motili le posamezni delavci, ki so odhajali z zadnjega šita opravljenega v valjarni profilov in se še poslednjič ozirali na delovne naprave, ki so jim toliko let pokorno služile in dajale zaslužek. Čeprav je bil ta zaslužek povezan z napornim fizičnim delom, so delavci zapuščali obrat s toplimi občutki. Vse te naprave so valjavci v vseh teh letih vzljubili, jih varovali in negovali. Vendar so po tem, ko so zadnji kilogrami jekla šli skozi valje, bile odpisane, so odslužile, kakor pravimo. Večino vsega tega bo prevzela jeklarna in porabila za vložek kot staro železo.

Razgovarjal sem se z nekaterimi starejšimi delavci, ko so zadnjikrat zapuščali obrat in v teh razgovorih ugotovil, da jim ni vseeno, da se na stara leta morajo od tega, četudi težkega dela, posloviti in se privajati na novo delo. Vendar moramo razumeti, da so to razvojne zakonitosti. Staro in preživelo se mora umikati novemu, boljše in modernemu.

Tako se je zaključilo obdobje valjanja profilov po 75-letni tradiciji na Javorniku. Zadnji delavci, zadnja izmena je zapustila obrat. Odšli so na nova dela. Žalimo jim čimveč uspeha pri izvrševanju novih delovnih nalog in da bi delovno vnmemo in kolektivnost, značilnost valjavcev profilov, prenesli in nove delovne sredine.

J. B.

SPOROČILO

ALI OB ROB ČLANKA Z ISTIM NASLOVOM, OBJAVLJENIM V ŽELEZARJU, DNE 28. JULIJA LETOS

Ne želimo se braniti zaradi članka, zaradi žaljive vsebine, ki nikomur nič ne prinaša, povzroča pa ogorčenje med delavci TOZD Družbena prehrana, ki se po svojih močeh trudijo, da prispevajo svoj delež k našemu skupnemu rezultatu.

Vsi vemo, da so kantine v preteklosti nastajale tam, kjer je bil prostor, da nam je za to vedno primanjkovalo denarja in posluha, da pa se stanje izboljšuje (nova kantina na Beli, adaptirana v predelovalnih obratih, v kratkem bo otvoritev nove kantine na Javorniku, pred vrati je realizacija projekta centralnih kantin na Jesenicah). Neprijeten vonj v kantinah, zlasti ob vročih obratih bo vedno prisoten. Odtočni kanali ne smrdijo, razen kadar so potrebni čiščenja in da kantine martinare ob takem dnevu ne zapremo, je razlog jasen; vendar bomo v bodoče ob čiščenju kanalov to storili, le na malico bo potrebno precej daleč! Vrste so in bodo, dokler ne bodo delavci prihajali malicat takrat, ko imajo določeno z urnikom in tudi dokler bo ostal sedanjí sistem malic. Edina rešitev je, da se ob času malice deli res samo pripravljen obrok (topel kombiniran in hladen), po delitvi pa vse ostalo — pijače, kava, delicatese.

Kljub temu, da so nekatere kantine v utesnjenih in neprimernih prostorih, pa bi bili ti prostori ob določeni stopnji kulturnega vedenja koristnikov lahko povsem drugačni. Ostanke hrane in papirja po tleh, mizah, odviti vijaki s stolov, ugasnjene cigarete na krožnikih, odtujene solnice, če pa že ostanejo, so v njih cigaretni ogorki. Ni potreben komentar. Podatek, da je bilo lani v

kantinah odtujenih 1.090 žlic, 540 vilic, 300 lončkov — vse to plačamo mi, vsak od nas, a se tega ne zavedamo! Da ne omenjamo izginule embalaže, saj so stekleničke vsepovsod in izžinejo, če so le na »primernem mestu«.

Ob vsem tem pa je vrednost bona 19.— din, kar je že daleč pod ekonomsko ceno, ki znaša 23.— din. 500.000 din sredstev za investicijsko vzdrževanje in ravno toliko za amortizacijske zamenjave je premalo, da TOZD Družbena prehrana sama investira v večje objekte oz. adaptacije. To zadostuje komaj za redna vzdrževalna dela, saj smo že letos samo v samskih domovih zamenjali 17 vrat, da o vsem ostalem ne govorimo.

Mi vsi smo odgovorni, kakšni in kako urejeni so prostori, kjer naj bi zaužili malico! Združimo sredstva za nove in ustrežnejše kantine, vplivajmo na sodelavce, za katere vemo, da delajo nered in škodo. Mi pa se bomo trudili za kvaliteto, za dobre odnose s koristniki kantin in ne nazadnje, da z našimi dohodki ne bomo tako daleč na repu plačilnega seznama Železarne — to pa je že druga problematika, ki bi ob ustrežnejši rešitvi marsikaj lahko spremenila!

Družbenopolitične organizacije ter samoupravni organi TOZD DP

Nekaj podatkov in ugotovitev o gibanju zaposlenih v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih naše železarne opozarja na nekatere nelogičnosti, predvsem pa na to, da bodo samoupravni organi v TOZD in delovnih skupnostih morali bolj analitično in kritično obdelati vprašanje zaposlovanja in sploh kadrovske politiko. Poglejmo le nekaj dejstev, ki to neizogibno zahtevajo.

V prvem polletju letos je prekinilo delovno razmerje 400 delavcev, od tega 110 z rednim odpovednim rokom, v juliju pa 43, od tega 20 z rednim odpovednim rokom. Tako je letos v sedmih mesecih poprečno odšlo iz Železarne z rednim odpovednim rokom 19 delavcev, med katerimi so priučeni delavci in delavci vseh kvalifikacij. Le-te poudarjamo zagledati, ker so prav gotovo vredni vse naše pozornosti, ker so to delavci z določenimi delovnimi izkušnjami in navadami, delavci, v katere smo ali za šolanje ali priučevanje vložili tudi precej denarja in ker je med njimi tudi precej takih, ki imajo že rešeno stanovanjsko vprašanje.

Vsaj za večino od njih bi lahko rekli, da so odšli drugam zaradi boljših osebnih dohodkov in boljših pogojev dela, pri čemer pri nas mislimo predvsem na različne sisteme dela (neprekinjeno obratovanje) pa tudi težke pogoje dela. Drugi vzrok je zaradi posebnosti dela v železarstvu v mnogih primerih skoraj nemogoče izboljšati, pač pa vsi pozornost zaslužijo prvi vzrok, to je osebni dohodki, ki na prvi pogled »ozaljšanje« z različnimi dodatki za posebne časovne ali delovne pogoje izgledajo še kar dobro, če pa odmislimo te dodatke, brez katerih drugje dosegajo enake ali še višje osebne dohodke, potem naši osebni dohodki za kvalificirane delavce, katerih rabimo največ, pa tudi za druge, niso nič kaj vabljeni. Poleg tega smo osebne dohodke po kvalifikacijah zelo nepreudarno vkovali v različne kategorije, oziroma plačilne skupine, ki za kvalificirane in priučene delavce niso nič kaj stimulativni, niti perspektivni. Te ugotovitve bi nam med drugim morale biti zelo resno vodilo, da bi bolj intenzivno delali na sistemu resničnega nagrajevanja po delu in rezultatih dela, poleg seveda odstranjevanja tudi nekaterih manjših vzrokov, ki še pospešujejo glavna dva.

TOZD BOLJ SAMOSTOJNO IN ODGOVORNO O KADROVSKI POLITIKI

Res je, da je v istem času približno enako število delavcev sklenilo delovno razmerje, toda med njimi je večina takih, katerim smo morali zagotoviti samsko stanovanje, če pa imajo namen ostati v Železarji, jim bo čez nekaj let potrebno tudi družinsko stanovanje. Ta verižna reakcija pa se pri nas vleče že vsa leta po osvoboditvi in zato imamo permanentno vsako leto od 700 do 800 prosilcev za stanovanje. Seveda pa se s tem povezujejo tudi zahteve po stalnem večanju tudi drugih družbenih in komunalnih kapacitet. Najbolj zaskrbljujoče je, da nam tako na mestnem kot pristnem območju že kritično primanjkuje gradbenih površin. Vse to izredno resno opozarja, da se bomo s temi vprašanji morali spoprijeti in se odgovorno začeti pogovarjati za resnično intenzifikacijo zaposlovanja, to je, da bomo z enakimi ali manjšim številom zaposlenih, vendar pa z boljšo tehnologijo, z večjim izkoriščanjem dela in delovnih sredstev dosegali boljše proizvodnjo in večjo produktivnost dela. Ob tem moramo tudi pogledati resnici v obraz. Zaradi intenzivnega vlaganja v stanovanjsko gradnjo in družbeni standard smo v preteklosti mnogo manj lahko namenjali za osebne dohodke. To pa je verižna reakcija, ki smo jo zaradi ekstenzivnega zaposlovanja pa tudi zaradi nezadostnih prizadevanj za intenzifikacijo proizvodnje sami povzročali.

Za te trditve bi lahko znova dobili dokaze v gibanju zaposlenih, predvsem pa v odsotnosti z dela. V prvem polletju smo imeli za 1,9 odstotka nižji stavež zaposlenih od plana in če k temu prištejemo še poprečno dnevno odsotnost z dela zaradi bolezni, dopustov in drugo, ki je znašala 16,9 odstotka, potem je bilo poprečno dnevno kar 1262 delavcev manj na delu. Ob tem pa moramo poudariti, da je bilo v večini primerov nedoseganje planskih obveznosti pogojeno z neredno dobavo tujega vložka, z različnimi zastoji, oziroma okvarami, manjšimi dimenzijami oziroma zahtevnejšimi kvaliteta in le manjši del s pomanjkanjem delavcev.

Ne da bi človek veliko razmišljal, lahko ugotovi, da se v tem skrivajo velike rezerve, ki bodo še bolj očitno prišle do izraza takrat, ko bomo res uvedli dosledne dohodkovne odnose med TOZD in delovnimi skupnostmi in na vseh področjih družbene reprodukcije, še posebno pa delitev osebnega dohodka po delu in rezultatih dela.

Načeli smo le dva problema, ki imata oba rešitev v skupnem imenovalcu, v doslednem uresničevanju dohodkovnih odnosov in še posebno v delitvi osebnega dohodka po delu in rezultatih dela. V tem pogledu pa v Železarji še zelo zaostajamo, čeprav se problema fluktuacije, upadanja delovne vneme, oziroma premajhnega izkoriščanja dela in delovnih sredstev dobro zavedamo. Zato je toliko bolj nerazumljivo, da tega vprašanja ne rešujemo z večjo aktivnostjo in odgovornostjo in da ne mobiliziramo vseh ustvarjalnih sil, saj ne dovoljujejo nobenega odlašanja več. Potrebno je le dobro prisluhniti delavcem, med katerimi ni ravno najboljše razpoloženje zaradi sedanjega sistema delitve osebnega dohodka, potem nam bodo postali tudi vsi problemi, ki spremljajo naše delo, bolj razumljivi.

Ne mine dan, da ne bi govorili o intenzivnejšem izkoriščanju kapacitet, to je o zmanjševanju zastojev in praznega teka z boljšo organizacijo dela in drugimi ustreznimi ukrepi ter o intenzivnejšem delu zaposlenih, to je z odpravljanjem zamudništva in predčasnega zapuščanja delovnega mesta, z zmanjševanjem bolezenske in drugih odsotnosti. Seveda pa sta za to potrebna ustrezná motivacija in stimulacija. Ta pa je v tem, da bodo delavci resnično postali gospodarji svojega dela in rezultatov dela in da bomo dosledno uresničili delitev osebnega dohodka po delu in rezultatih dela.

Vse to ni nič novega, vse to vemo, vseeno pa smo pri uresničevanju vsega tega premalo inventivni, vztrajni in odgovorni. Tu ne mislimo samo na posamezne službe, ki so za to še posebej odgovorne, temveč na vse socialistične in demokratske ustvarjalne sile v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Vsi ti so odgovorni za dosledno uresničevanje zakona o združenem delu.

Ko bodo v TOZD in delovnih skupnostih spregovorili o teh vprašanjih, predvsem pa o naslovnem vprašanju, to je o kadrovski politiki in o problemih, ki se s tem povezujejo, bodo morali narediti tudi odločnejše korake naprej pri uresničevanju družbeno ekonomskih odnosov.

Celotna dnina valjarne profilov ob ukinitvi obratovanja — 3. avgusta 1979

SRCE ŽELEZARNE JE PRENEHALO BITI

Kako radi smo po osvoboditvi imenovali obrat Javornik: to je naše srce in to ne brez razloga. Okrog 700 delavcev je skrbelo, da so se valji vrteli noč in dan, tudi po 240 ur na mesec.

Težko bi bilo v kratkih vrsticah napisati koliko različnih vrst profilov smo valjali. Poskrbeli smo, da so naročniki po vsej Jugoslaviji pravočasno dobili rebrilo pričakovane profile, ki so jih rabili za nadaljno predelavo. Nikoli ni bilo časa, da bi se valji ustavili, da bi izboljšali proizvodne naprave. Od nas se je zahtevalo čim več ton izvaljanega in termično obdelanega jekla. Le nekaterim avtorjem tehničnih izboljšav je uspelo na napravah kaj malega izboljšati. Tako smo po tridesetih letih prenehali obratovati. Nekateri se še danes sprašujejo zakaj, saj smo imeli 97 % obratovalnega časa, kar je v redkih obratih v praksi. Znano nam je, da v nekaterih obratih zastoji znašajo tudi do 50 %.

V povojnem času smo imeli vrsto dobrih asistentov. Nekateri danes zasedajo pomembna mesta v naši železarji. Večina jih je prišla v naš obrat brez delovnih izkušenj in so prav pri nas spoznali, kako je treba delati.

Na Javorniku I, oziroma v valjarni profilog, je v petek, 3. avgusta sirena naznanila, da gre zadnji kos jekla visoke kvalitete č 4270 iz peči.

Namen mojega sestavka, ki ga pišem tudi v imenu sodelavcev, pa je, da ob tem dogodku poudarimo človeško stran. Niti enega od naših bivših asistentov, ki so še danes v Železarji, ni bilo zraven ob zaključku, čeprav je bilo v zadnjih številkah Železarja o valjarni precej napisanega. Še bolj žalostno je to, da ni bilo nikogar od samoupravnih in poslovnih organov TOZD Valjarne žice in profilov, niti nobenega od sindikata. Tudi tistim, ki so odhajali med postopnim ukinitvijo obratovanja, se ni nihče zahvalil, nihče niso pospremili ob slovesu. Odšli smo brez besed, brez pozdrava in marsikdo med nami je mislil na Cankarjevega hlapca Jerneja z Betajnovce. Razšli smo se skoraj po vsej Železarji, kamor so nas pač razporedili. Kako

KAKO NAJBOLJE VARČEVATI Z ENERGIJO

(Nadaljevanje s 1. strani)

šel. Ob ognju se greje, z njim pravi hrano, tali kovine in podobno — s tem pa troši in potrebuje vedno večje količine goriva, oziroma energije, ki jo dobiva iz različnih virov, pri čemer je seveda s časom menjal strukturo goriv, kar je razvidno iz razpredelnice ob koncu prvega dela sestavka.

Kakor navaja H. Požar v svoji knjigi Osnove energije, Zagreb 1976, je energija osnova današnjega visoko tehnološkega razvitega sveta. Premog je omogočil vstop v industrijsko obdobje, z nafto je bila ustvarjena revolucija prevoza in predpostavljala se, da bo z nuklearnim energijo omogočen nadaljnji razvoj človeštva.

Da bi dobili bolj jasno sliko o pomembnosti energije za današnji svet in hitrost, s katero se črpajo njeni naravni viri, je potrebno naglasiti, da je bilo v 25 letih po drugi svetovni vojni porabljen več energije, kakor v celotnem zgodovinskem obdobju pred tem.

Prav tako je bilo v preteklih petnajstih letih porabljen več surove nafte, kakor v celotnem dosedanjem zgodovinskem obdobju. Ocenjujejo, da bi se v naslednjih tridesetih letih to ponovno lahko zgodilo, kar vse skupaj govori o zapletenosti in resnosti situacije. Naravna nahajališča fosilnih goriv so omejena in se zato moramo relativno hitro soočiti z njihovo izkoriščenostjo.

PORUŠENJE NARAVNEGA RAVNOTEŽJA

Danes ni težko spoznati, da so v boju za prestiž in profite — z nezaujem, ki še vedno vlada med sistemi in narodi — ustvarjeni mnogi novi problemi, obstoječi pa še povečani. Vse to bi se v drugačnem in pravičnejšem urejenem svetu — z drugimi merili vrednosti, lahko lažje, boljše in hitreje reševalo. To potrjujejo tudi misli znanege futurologa Alvina Tafflerja (avtorja dela Šok bodočnosti), ki pravi, da je industrijska civilizacija v času svojega tristoletnega vladanja izdelala stroje lačne energije; močne in pohlepne stroje, ki postojajo surovine in onesnažujejo okolico, toda povečujejo kapital. Taka »primitivna« tehnološka po njegovem mnenju označuje industrijsko dobo, ki je omogočila masovno proizvodnjo dobrin in uslug, povečanje standarda in osvobodila lakote velikega dela človeštva. Med drugim, kakor pravi Taffler, ta neracionalna eksploatacija naravnih nahajališč in delovne sile, posebno v kolonijah in polkolonijah, ob nesorazmerni razdelitvi ustvarjenih vrednosti, kot rezultat njutnovsko — kartezijanskega enostranskega gledanja na stvari — je zanesla mnoge spremljajoče pojave industrializacije, kakor je hitro povečevanje prebivalstva, velika migracija, ustvarjanje velikih urbanih območij in mestnih aglomeracij s številnimi različnimi problemi, od onesnaževanja okolja in rušenja naravnega ravnotežja, do delitve sveta na razvite in nerazvite, na bogate in siromašne.

In tako v tem svetu, v katerem bogati želijo, da bi bili še bogatejši in siromašni, da bi bolje živeli, povratka na neko predtehnoško dobo (čeprav se najdejo tudi zagovorniki tega) skorajda ni mogoče. Vendar pa nadaljnji razvoj na sedanji tehnologiji, principih in vrednostih vodi svet v slepo ulico, ker bi, v ne tako daljni bodočnosti, prišlo do popolne izčrpanosti najpomembnejših naravnih nahajališč in nepopravljivega rušenja naravnega ravnotežja. Še prej bi prišlo do frontalnega spopada bogatega in siromašnega dela sveta, ker bi se temu drugemu zaprle vse perspektive, o čemer je govoril tudi Aurelio Peccei, predsednik tako imenovanega »rimskega kluba« znanstvenikov, ki se ukvarjajo s problemi človeštva.

Kakor »energija poganja svet« (Vladimir Paar), si je brez nje nemogoče zamisliti življenje in razvoj na zemlji. Nasprotno, obilje energije, kot univerzalnega faktorja, bi omogočilo nesluhen in neoviran razvoj gospodarstva in družbe v vseh deželah sveta. Izobilje energije bi omogočilo simuliranje naravnih procesov, kadar in kjer bi bilo potrebno, zaradi ugotovljenja naravnega ravnotežja, kadar bi prišlo do njegovega porušitja.

Danes, ko se z vplivom različnih okoliščin srečujemo z omejitvami in motnjami pri oskrbovanju s potrebno energijo, so potrebni maksimalni napori, da se obstoječe stanje s čim manjšimi bolečinami premosti. Da bi to dosegli, je potrebno, poleg drugega, z razpoložljivo energijo varčevati in jo kar najbolj racionalno uporabljati.

IZKORIŠČENOST ENERGIJE

Eden od osnovnih problemov energetike se danes nanaša na varčevanje z energijo, oziroma njeno učinkovito izkoriščenost na vseh nivojih — od pridobivanja (ekstrak-

cije) do končne porabe. Da bi to lahko uspešno izvrševali, je najprej potrebno poznati sedanjo stopnjo izkoriščenosti in vse možnosti napredka po dejavnosti v bližnji in daljni bodočnosti.

Problem ekonomičnosti, oziroma varčevanja z energijo lahko sicer motrimo z dveh različnih aspektov: — izkoriščenosti uporabljene energije in — ekonomičnosti, oziroma varčevanja pri porabi energije.

S fizičnega vidika izkoriščenost energije lahko definiramo kot odnos med skupno porabljenim energijo v določenem procesu ali družbeni aktivnosti in izkoriščeno energijo. Namreč, nasproti prvemu glavnemu stavku termodinamike količina energije ostane vedno ista; le-ta se ne izgubi. Nasproti drugemu glavnemu stavku termodinamike — čeprav se energija ne izgublja, se le-ta razšipa tako, da se več ne more uporabljati za koristno delo. V tem primeru ne samo vstopna (porabljen) energija, temveč tudi kvaliteta, to je izkoriščenost energije se mora izražati v fizičnih mernih enotah, na primer, v odstotkih.

Z vidika ekonomičnosti oziroma varčevanja pri uporabi, izkoriščenost energije lahko definiramo kot odnos med skupno porabljenim energijo in količino ustvarjenih enot proizvodov in uslug, ne glede ali so ali ne ti proizvodi ali usluge izraženi v enotah energije.

V nadaljevanju bo govora o izkoriščenosti energije in to: — v primeru pridobivanja (ekstrakcije) s primerjanjem kaloričnih

vrednosti posameznih izvorov energije s kaloričnimi vrednostmi proizvedene energije iz teh virov;

— v primeru spreminjanja (transformacije) s primerjanjem količine vstopne energije v procesu pretvorbe (predelava nafte, pridobivanja naravnega plina, proizvodnja električne energije in podobno) s količino energije drugih oblik, ki so nastale v procesu pretvarjanja;

— v primeru prevoza, skladiščenja in distribucije s primerjanjem količine odpremljene od proizvajalca s količinami energije, ki je prispela na kraj porabe — običajno po dolgi poti in številnih operacijah nakladanja, prevažanja, razkladanja, skladiščenja in prekladanja.

Pri uporabi energije (njene uporabe za neki konkretni namen) se izkoriščenost energije definira kot odnos med količino vstopne energije in določenih količin ustvarjenih uslug ali proizvodov s pomočjo teh količin vstopne energije; v tem smislu merimo tudi učinkovitost alternativnih načinov izdelave določenih izdelkov ali uslug, za katere ravno tako porabljamo energijo.

Zaradi primera navajamo, da je diesel lokomotiva energetsko učinkovitejša od parne zato, ker zahteva manj energije za isti prevoznik učinek izražen v tonskih ali potniških kilometrih (Tkm in Pkm). To velja tudi za diesel motorje v primerjavi z bencinskim motorjem pa tudi za fluorescentno razsvetljavo v odnosu na žarnice z žarjenjem.

(Nadaljevanje prihodnjič)

(Prevod iz INE, glasila industrije nafte)

PRIKAZ OCENE PORABE PRIMARNE ENERGIJE SKOZI RAZLIČNA OBDOBJA ČLOVEKOVEGA ŽIVLJENJA NA ZEMLJI

Izvori energije	500.000 pr. n. št.		2000 pr. n. št.		Leta			
					1500	1920	1935	1970 2000
Moč mišic	100	70	10	—	—	—	—	—
Razni rastlinski in živalski odpadki	—	25	20	16	15	10	—	—
Les	—	5	70	16	7	—	—	—
Premog	—	—	—	65	55	32	22	—
Nafta	—	—	—	3	15	34	30	—
Naravni plin	—	—	—	—	3	18	25	—
Hidro, nuklearna in ostali izvori	—	—	—	—	—	5	6	23
Skupno	100	100	100	100	100	100	100	100

PERSONALNE VESTI — JULIJ

V mesecu juliju je sklenilo delovno razmerje 77 delavcev, prekinilo pa 43 delavcev.

UPOKOJENI SO BILI: Vinko Faladore, 1919, TOZD Remontne delavnice — 29 let v ZJ, Drago Finžgar, 1921, TOZD Valjarna debele pločevine — 29 let v ZJ, Marija Gregorič, 1922, TOZD Elektrode — 18 let v ZJ, Alojz Gruden, 1917, TOZD Žičarna — 33 let v ZJ, Marija Kristan, 1927, TOZD Vzdrževanje — 29 let v ZJ, Anton Labura, 1923, SEO — 40 let v ZJ, Jože Poljanec, 1920, TOZD Remontne delavnice — 32 let v ZJ, Franc Ravnik, 1924, TOZD Valjarna profilov — 27 let v ZJ, Stane Vidmar, 1919, TOZD Livarna — 31 let v ZJ, Alojz Zemva, 1931, TOZD Družbena prehrana — 29 let v ZJ.

UMRLI: Milan Repinc, 1948, TOZD Valjarna bl. št. — 14 let v ZJ.

DISCIPLINSKO ODPUŠČENI: Rade Čurguz, 1958, TOZD Valjarna žice in profilov, Milomir Džukič, 1956, TOZD Profilarna, Milanko Gloginja, 1957, TOZD Hladna valjarna Jesenice, Franc Koselj, 1953, TOZD Profilarna, Borislav Ljubičič, 1951, TOZD Jeklarna, Milivoje Mijič, 1958, TOZD Hladna valjarna Bela, Vlado Najdek, 1956, TOZD Profilarna, Tomislav Najdek, 1957, TOZD Elektrode, Milivoje Parezanovič, 1957, TOZD Vzdrževanje, Pero Simič, 1959, TOZD Hladna valjarna Jesenice, Mirsad Sinanbegović, 1957, TOZD Jeklarna, Josip Srnec, 1958, TOZD Elektrode, Emin Tatarevič, 1955, TOZD Jeklarna.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Vratni podboji z dne 30. 7. 1979

OBJAVLJAMO

dela oziroma naloge

delovodja vzorčne delavnice D-5 12. ktg. 1 oseba

Poleg splošnih pogojev morajo kandidati izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:

1. dokončana tehnična srednja šola ali delovodska šola strojne smeri,
2. za kandidate z dokončano tehnično šolo se zahteva 2 leti ustreznih delovnih izkušenj, za kandidate z delovodsko šolo pa 5 let ustreznih delovnih izkušenj,
3. poskusno delo 2 meseca.

Kandidati naj pošljejo posebno prijavnico z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na kadrovski sektor železarnice z oznako »za TOZD Vratni podboji«. Posebne prijavnice dobite pri tajnici TOZD ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Na osnovi sklepa odbora za delovna razmerja delovne skupnosti KO-FI ponovno

OBJAVLJAMO

proste delovne naloge v prodajnem sektorju

vodja referata prodaje šifra 5266 U-4 16. ktg. 1 oseba

Pogoji:

Za opravljanje navedenih delovnih nalog se zahteva:

- višja šola ekonomske, strojne ali metalurške smeri in najmanj 3 leta delovnih izkušenj na podobnih delovnih nalogah.

Delovne naloge so vezane na delo po gradbiščih, kjer se uporabljajo izdelki TOZD Kovinoservis.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na kadrovski sektor železarnice z oznako »za DS KO-FI«.

Posebne prijavnice dobite pri kadrovskih ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDE' JEK — 13. 8.	SITAR ANTON	BURJA ANTON, ml.
TOREK — 14. 8.	BRUMAT MARTIN	SVETINA BOGOMIR
SREDA — 15. 8.	NOVAK FRANCI	ŽVAB PRIMOŽ
ČETRTEK — 16. 8.	RAVNIK JOŽE	VEHAR JANEZ
PETEK — 17. 8.	SLIBAR MIHA	FALETIC JANEZ
SOBOTA — 18. 8.	VARL ALOJZ	ARH JANEZ
NEDELJA — 19. 8.	KAVČIC ANTON	LOGAR IGOR

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 13. do 18. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante: dopoldan: III. obratna ambulanta — dr. med. Želimir Cesarec.

popoldan: I. obratna ambulanta — dr. med. Branimir Čeh in II. obratna ambulanta — dr. med. Vesna Furlan-Zidar.

V soboto, 18. avgusta, samo dopoldan III. obratna ambulanta dr. med. Želimir Cesarec.

Dispanzer za borce od 13. do 18. avgusta od 13.30—15.30 II. obratna ambulanta — dr. med. Vesna Furlan-Zidar.

Zobna ambulanta:

dopoldan: II. zobna ambulanta — dr. stom. Alojz Smolej.

popoldan: I. zobna ambulanta — v. den. Viktor Stražisar.

V soboto, 18. avgusta, samo dopoldan II. zobna ambulanta — dr. stom. Alojz Smolej.

V četrtek, 16. avgusta, za borce od 7.—13. ure II. zobna ambulanta — dr. stom. Alojz Smolej.

V torek, 14. avgusta, in v četrtek, 16. avgusta, dodatno za Železarno I. zobna ambulanta — v. den. Viktor Stražisar od 7.—13. ure.

V torek, 14. avgusta, dodatno za Železarno II. zobna ambulanta — dr. stom. Alojz Smolej.

Ordinacijski čas dopoldan od 6.30 do 13. ure, popoldan od 13. do 19.30, v soboto samo dopoldan od 6.30 do 13. ure.

VSAK ZDRAV IN MLAD ČLOVEK NAJ BO KRVODAJALEC

V naši občini bo v prihodnjem tednu 14., 15., 16., 17., 20. in 21. avgusta potekala krvodajalska akcija. Morda je kdo še v dilemi, ali bi se akcije udeležil in se priključil prostovoljnemu krvodajalcem ali ne. Da bi te dileme lažje odstranili, vam posredujem nekaj mnenj o krvodajalstvu.

Krvodajalci so lahko vse zdrave osebe v starosti od 18 do 65 let. Pred odvzemom krvi je vsak krvodajalec zdravstveno pregledan. Namen tega pregleda je dvojen:

1. Da se varuje darovalec; kri sme dati samo zdrava oseba.

2. Da se varuje prejemnik; ker vemo, da se nekatere bolezni lahko prenesejo na prejemnika s krvjo osebe, ki je to bolezen prebolela, čeprav je ob odvzemu zdrava.

Vsakemu krvodajalcu določijo vrednost krvne barvine — hemoglobina. Določanje je preprosto: iz prsta vzamejo kapljo krvi in določijo odstotek hemoglobina. Ta odstotek je lahko nižji zaradi različnih vzrokov (krvavitve, nepravilna prehrana, različna obolenja). Oseba, pri kateri so našli nižjo vrednost hemoglobina, začasno ne more dati krvi.

Poleg tega določijo vsakemu krvodajalcu še sedimentacijo krvi. S sedimentacijo ugotovijo hitrost, s katero se usedajo rdeče krvničke. Povišana sedimentacija najdemo pri različnih boleznih (pri akutnih in kroničnih infekcijah, težji slabokrvnosti ipd.) pa tudi v fizioloških stanjih (nosečnost, po običajnih obrokih hrane, ki vsebuje veliko beljakovin).

Krvodajalcu določijo tudi krvno skupino A, B, 0 in AB na ploščici. Ta preiskava je samo orientacijska. Dokončen rezultat krvne skupine se lahko izda šele takrat, ko se določi po zanesljivi metodi v epruvetah.

Po opravljenih laboratorijskih preiskavah pregleda krvodajalca še zdravnik. Važno je, da krvodajalec pove zanesljive podatke o prebolelih boleznih in operacijah. Zdravnika posebej zanima, če je krvodajalec prebolel nalezljivo tuberkulozo, zlatenico ali malarijo. Pri nekaterih boleznih lahko šele po določenem časovnem presledku vzamejo kri za izdelavo krvnih pripravkov, ki so za zdravljenje nekaterih bolezni zelo dragoceni (gama globulin, albumin).

Krvodajalci ne smejo imeti tuberkuloze, ledvičnih bolezni, malignih obolenj, sladkorne bolezni, srčnih bolezni itd.

Zdravnik odkloni za določen čas osebe, ki so bolne za akutnimi nalezljivimi boleznimi, akutnimi obolenji grla, pljuč, kože itd. Osebam, ki so bile cepljene, odvzamejo kri po določenem času. Znam, ki so noseče, krvi ne odvzamejo.

Zdravnik vsakemu krvodajalcu posluša srce, mu izmeri krvni pritisk in po potrebi opravi še druge preiskave.

Ko zdravnik ugotovi, da je prijavljena oseba sposobna dati kri, določi odvzemno količino. Krvodajalec

lahko naenkrat da do 500 ml krvi. Pri nas krvodajalcem običajno odvzamejo 300 ml, vendar pa zdravnik lahko določi tudi večjo količino.

Včasih se zgodi, da krvodajalec po odvzemu krvi občuti slabost, se poti in poblede ali pa za nekaj trenutkov celo izgubi zavest. To se mu lahko zgodi že takrat, ko mu odvzamejo kri za določitev hemoglobina in sedimentacije, ali pa ko vidi, kako so odvzeli kri komu drugemu.

Vzroki za to slabost so številni: utrujenost, lakota, preveč ogrevani prostori in strah pred odvzemom krvi, ki je največkrat podzavesten. Da se temu izognemo, priporočamo, da krvodajalci ne pridejo na odvzem tešče. Uživati pa smejo le nemastno hrano, na primer čaj, črno kavo, sadje, marmelado, kruh. Nemastno hrano priporočamo zato, ker mastne (hilozne) krvi ne moremo dalj časa hraniti v hladilniku in jo moramo takoj porabiti. Iz mastne krvi ne moremo izdelati sušene plazme. Nekateri pacienti so preobčutljivi za nekatera živila in lahko pride pri njih do reakcije, če dobijo kri, ki jo je dal darovalec po obilnem obroku.

Krvodajalci pred prvim dajanjem krvi velikokrat vprašujejo, ali odvzem kaj boli?

Ne. Gre le za navaden vbod z iglo, torej to, kar so pri odvzemu krvi za različne laboratorijske preglede že velikokrat doživeli. Če sestra pri prvem vbodu ne pride z iglo v žilo (ker ima dajalec skrite, tanke ali gibljive žile), poskuša s ponovnim vbodom samo z njegovo privolitvijo.

Pred odvzemom krvi vsakega krvodajalca obblejejo v poseben plašč in s tem preprečijo, da v sobo za odvzem krvi ne prideta prah in blato s ceste. Tako so omogočeni kar se da najboljši pogoji pri delu za odvzem krvi.

Krvodajalec naj se hrani z normalno mešano hrano. Nekateri se bojijo, da bi se zredili. To se lahko zgodi, če krvodajalec po odvzemu krvi uživa pojačano hrano, ker misli, da bo tako hitreje nadomestil dano kri. Prav tako neupravičena je bojazn pred hujšanjem. Takoj po odvzemu krvi naj dajalec ne zaužije preveč hrane, ker s tem poveča krvni volumen v prebavnem traktu, zaradi tega pa lahko pride do trenutne slabosti. Priporočljivo je, da krvodajalec po odvzemu popije skodelico čaja, sadnega soka ali hladnega mleka. Nikakor pa ni priporočljivo, da po odvzemu krvi pije alkohol, ker mu ta trenutno zviša krvni pritisk pa se ga zaradi tega lahko loti vrto-
glavica.

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNA

Na tretji seji odbora za gospodarstvo, ki jo je predsednik Božo Pančur sklical 31. julija, so poleg osrednje točke dnevnega reda – POSLOVNO POROČILO ZA PRVO POLETJE 1979 – obravnavali še: poročilo o izpolnjevanju sklepov zadnje seje, oceno izvrševanja operativnega programa za mesec julij in zunanjo realizacijo prodaje energijskih medijev in vzdrževalnih storitev za mesec junij, predlog programa skupne in blagovne proizvodnje za mesec avgust 1979, navodila za pogodbeno dela, prodajne cene na mali prodaji.

Za zadnjo točko dnevnega reda pa so pripravili naslednje predloge:

- imenovanje strokovne grupe za izdelavo investicijskega programa Jeklarna 2, koriščenje sredstev za projektne dokumentacije, predloge finančno računovodskega sektorja, sprememba višine nadomestila za kilometrino motornih vozil v zasebni lasti ter prošnjo gradbenega odbora za izgradnjo mrliških vežic na Blejski Dobravi.

Pri pregledu sklepov, katerega je podal podpredsednik poslovnega odbora Ivo Arzenšek, so ugotovili, da so sklepi izvršeni. Neizvršeni so sklepi, ki se nanašajo na namenjeno vključitev Inženiringa Bled k SOZD SŽ. Poročilo o tem bo podano na naslednji seji odbora za gospodarstvo.

V nadaljevanju seje so člani odbora precej časa posvetili obravnavanju poslovnih rezultatov za prvo polletje letošnjega leta, katere je podrobno obrazložil vodja finančno računovodskega sektorja Boris Pesjak. Iz poročila je bilo razvidno, da je Železarna kot delovna organizacija dosegla ustrezen poslovni rezultat. Ugotovili so, da so nekatere temeljne organizacijske z vidika stroškov in planskih obveznosti poslovala dokaj uspešno, nekatere pa svojih planskih obveznosti niso dosegle, kar je neugodno vplivalo na poslovni rezultat celotne delovne organizacije.

Pri tistih temeljnih organizacijah, kjer svojih planskih obveznosti niso izpolnili, so vzroki odstopanj, razen v pomanjkanju vložka, tudi v neustreznem številu delavcev, pomanjkanju tehnološke in delovne discipline ter v povečanju tehnoloških in vzdrževalnih zastojev. V zvezi s tem so člani odbora ugotovili, da so v nekaterih temeljnih organizacijah še notranje rezerve in da bi lahko z boljšo organizacijo dela v II. polletju izpolnili planske obveznosti ter povečali izpleni.

Pri obravnavanju poslovnih rezultatov so se sklenili, da je treba dosledno izpolnjevati doslej sprejete sklepe samoupravnih organov glede organizacije in discipline v posameznih temeljnih organizacijah. Člani odbora so posebej poudarili odgovornost vodstev temeljnih organizacij in vodij temeljnih organizacij za izvajanje sprejetih ukrepov. O tem pa naj razpravljajo odbori za gospodarstvo in delavski sveti temeljnih organizacij in delovnih skupnosti. Zaradi neučinkovite prodaje vrtnih podbojev so sklenili, da mora poslovni odbor Železarne v prodajnem sektorju izvesti ustrezne organizacijske in kadrovske spremembe. Poudarek je bil na organizacijski in kadrovske utrditvi oddelka, ki odgovarja in usklajuje kovinsko konfekcijo.

Na seji so omenili tudi napravo za kontinuirno vlivanje jekla ter sklenili, da se naprava čimprej v večji meri vključi v redno proizvodnjo in da poslovni odbor v zvezi s tem izvede potrebne ukrepe.

V obširni razpravi o poslovnih rezultatih so sodelovali: Miklič, Ščerbic, Pančur, Pikon, Rakovec, Vilman ter podpredsednik poslovnega odbora Ivo Arzenšek.

Boris Pesjak je navzoče seznanil še z analizo finančnega rezultata za mesec junij, na katero pa člani odbora niso imeli bistvenih pripomb.

V nadaljevanju seje je vodja oddelka za operativno planiranje Avgust Karba navzoče seznanil z oceno izvrševanja operativnega programa za mesec julij in zunanjo realizacijo prodaje energijskih medijev in vzdrževalnih storitev za mesec junij. Člani odbora so ugotovili, da so bili manjši proizvodni rezultati med drugim tudi posledica prevelike odstopnosti z dela v nekaterih temeljnih organizacijah. Zato so sklenili, da mora kadrovskega sektorja Železarne pripraviti poročilo o vseh vrstah odstopnosti za mesec julij s predlogi ukrepov za normalizacijo prevelike odstopnosti ter analizo posredovati odboru za gospodarstvo do naslednje seje.

Zaradi nedoseganja planskih obvez v posameznih temeljnih organizacijah odbor za gospodarstvo zahteva od vodij teh temeljnih organizacij in od odborov za gospodarstvo pri delavskih svetih TOZD, da preko poslovnega kolektiva posredujejo poslovnemu odboru poročila o ukrepih, ki so jih sprejeli za

izboljšanje stanja. Člani odbora so se sklenili, da se pri ocenjevanju delovne uspešnosti vodij temeljnih organizacij upošteva tudi poslovne rezultate temeljne organizacije.

Pri predlogu programa skupne in blagovne proizvodnje za mesec avgust so ugotovili, da bo predvsem blagovno proizvodnjo, prav tako pa tudi skupno, v tem mesecu izredno težko doseči. Zato so zadolžili poslovni odbor, da zagotovi, da bo na kontinuirni napravi izdelanih čimveč šarž, s čimer bomo zagotovili večji del lasnega vložka in večjo propustnost na blumingu. V valjarni bluming-štekla pa naj bolj uporabljajo zaloge mrzlega vložka. Prav tako mora poslovni odbor zadolžiti ustrezne službe, da vložijo maksimalne napore za pridobitev vložka iz tujih virov.

Član poslovnega odbora Tone Varl in vodja oddelka za kadre Jože Kobentar sta navzočim obrazložila določila o izvajanju in sprejemu pogodbenih del v delovni organizaciji železarna Jesenice, kot jih je predlagal kadrovskega sektorja. Navzoči so zadolžili kadrovskega sektorja in poslovni odbor Železarne, da se pogodbeno dela izvajajo skladno s predpisanimi določili. Poslovni odbor mora izvajanje določil o pogodbenih delih redno spremljati ter vsake pol leta pripraviti v zvezi s tem ustrezno poročilo. Opozorili so tudi na sklepe, ki jih je odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne sprejel na seji meseca februarja. Omenjene sklepe je treba dosledno izvajati ter omejevati pogodbeno dela na vseh možnih področjih.

TOZD Remontne delavnice

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V sredo, 1. avgusta, je predsednik odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Remontne delavnice Zdenko Cund sklical 3. sejo odbora z naslednjim dnevnim redom: pregled izvajanja sklepov 2. seje, obravnavo poslovnega poročila za prvih šest mesecev – obravnava pripomb SDS na poročilo in obravnava plana remontov za avgust 1979.

Namestnik vodja TOZD Janez Peterneš je poročal o izvajanju sklepov 2. seje, na osnovi česar je odbor ugotovil, da so bili vsi sklepi izvedeni, razen sklepov o izplačilih pogodbenih del.

Pri obravnavi poslovnega poročila za prvih šest mesecev je bil odbor seznanjen s pripombami samoupravnih delovnih skupin, in sicer:

- SDS smatrajo, da je zaskrbljujoča nizka stopnja sedanje vrednosti osnovnih sredstev in opreme, kar se bo odražalo na kvaliteti vzdrževalnih del v proizvodnji. Take pripombe je dalo devet SDS;

- tri SDS ugotavljajo slabo koriščenje delovnega časa;

- tri SDS so bile mnenja, da delavci v TOZD RD zaostajajo za višino osebnih dohodkov za delavci drugih temeljnih organizacij, ki so uveljavile dodatke za posebne časovne pogoje dela;

- dve SDS ugotavljata, da je slab vpis v triletne poklicne šole pogojen tudi s tem, ker poklicni delavci v Železarni niso ustrezno nagrajeni (ne dosegajo niti poprečne višine osebnih dohodkov na nivoju Železarne);

- dve SDS sta mnenja, da v Železarni nimamo vpliva na zmanjšanje neopravičene bolezenske odsotnosti. Temu bi se morali bolj posvetiti zdravniki;

- ena SDS iz gradbeno remontnih delavnic je mnenja, da so naročniki naših uslug premalo seznanjeni s pomanjkanjem kadrov vseh gradbenih strok, zato pri naročanju uslug vse preveč grozijo s prekinitvami dela in zastoji, kar sili v nadurno delo nad mejami;

- dve samoupravni delovni skupini sta mnenja, da so kljub ugotovitvi, da je TOZD v prvem polletju uspešno poslovala, osebni dohodki v poprečju nižji kot na nivoju delovne organizacije. V prvem polletju so se povišali osebni dohodki v TOZD za 3 %, to je manj kot v Železarni;

- tri SDS so mnenja, da se pri svojem delu srečujejo z enakimi disciplinskimi problemi kot v ostali Železarni. Odločili so se prispevati svoj delež za izboljšanje;

- tri SDS zahtevajo, da se pride čimprej na način nagrajevanja po delu;

- štiri SDS apelirajo na to, da se v drugem polletju posveti posebno pozornost vzdrževanju v temeljnih organizacijah, ki so v prvem polletju poslovale z izgubo;

O predlogu prodajnih cen na mali prodaji je spregovoril vodja oddelka raziskave tržišča. Na predlog so člani odbora imeli pripombe na novo ceno pri »vlečeni žici pocinkani« in pri kvaliteta nerjavne pločevine. Sklenili so, da bo cenik z novimi cenami veljaven od 1. septembra 1979.

V nadaljevanju seje je vodja sektorja novogradenj Emil Ažman spregovoril o strokovni grupi za izdelavo investicijskega programa JEKLARNA 2. V zvezi s tem so zadolžili poslovni odbor, da imenuje strokovno grupo za izdelavo investicijskega programa JEKLARNA 2, ki naj prične z delom takoj, dokončati pa ga mora do 1. decembra 1979. Pri sestavi strokovne grupe mora poslovni odbor izbirati kandidate, ki so strokovno sposobni sodelovati pri tem delu in v skladu s prizadetimi temeljnimi organizacijami in sektorji.

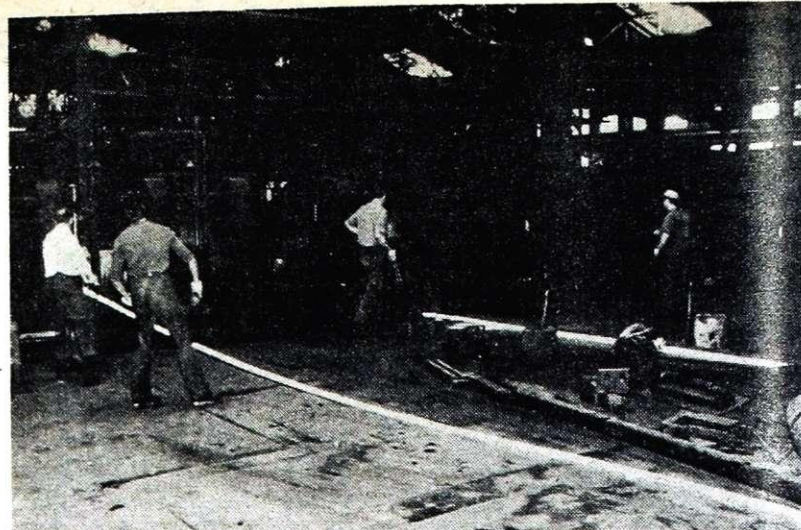
Vodja sektorja novogradenj je podal še poročilo o koriščenju porabljenih sredstev za izdelavo projektne dokumentacije, konto 016-2/978-14. Iz poročila je razvidno, da je bilo do 30. junija 1979 angažiranih v te namene 4.724.083,50 dinarja.

Obravnavali so tudi prošnjo gradbenega odbora za izgradnjo mrliških vežic na Blejski Dobravi in se strinjali s predlogom, da Železarna – sektor novogradenj – prevzame brezplačni gradbeni nadzor za izgradnjo objekta do 3. faze, v času izvajanja del, to je od 15. 7. 1979 do 31. 10. 1979.

Na seji so razpravljali tudi o predlogu višjega nadomestila za kilometrino motornih vozil v zasebni lasti ter sklenili, da bodo nekatere predloge oziroma spremembe predlagali delavskemu svetu Železarne v potrditev in sprejem.

Sejo odbora so sklenili z obravnavanjem predlogov finančno računovodskega sektorja v zvezi s prenosom sredstev in vezavo poslovnih sredstev.

DM

Zadnji profili iz valjarne profilov (IK)

- eni delavci za ureditev sodobne personalne evidence in kartoteke. Delo je bilo opravljeno poleg rednega dela brez nadur;

- trem delavcem za uspešno demontažo in montažo delno pregoretega motorja 2000 HP v TOZD Hladna valjarna Bela;

- dvema delavcema iz RTA za uspešno popravilo merilne celice za

LECO aparat v TOZD Hladna valjarna Bela;

- petim delavcem za uspešno sodelovanje pri remontu valjarne žice.

Pri tem je odbor pripomnil, da bi za izjemne uspehe na remontih moral delavce nagrajevati odbor za gospodarstvo prizadete TOZD. Nagrada je bila podeljena na predlog TOZD Vzdrževanje.

NZ

TOZD Valjarna debele pločevine

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V sredo, 25. julija, je bila seja odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Valjarna debele pločevine, ki jo je sklical predsednik Milan Sulc in v razpravo predlagal šest točk dnevnega reda. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da so bili vsi izvršeni, razen dveh, ki sta dolgoročnega značaja, sestanek z vodji samoupravnih delovnih skupin pa bo vodja TOZD sklical v prvi polovici avgusta.

V nadaljevanju seje sta vodja proizvodnje Jože Vilman in računovodkinja Roža Grah podala šestmesečno poslovno poročilo TOZD Valjarna debele pločevine, ki ga je odbor sprejel in posredoval delavskemu svetu v razpravo in potrditev z naslednjimi ugotovitvami in sklepi:

- Polletni proizvodni načrt je bil uresničen v skupni proizvodnji 98,5 %, v blagovni proizvodnji 98,7 % in odprava 100,1 %.

Vzroki za odstopanje od planskih obveznosti so bili v prekomernih zastojih na progi v prvih treh mesecih, pred remontom in občasno pomanjkanje vložka zaradi neradne dobave slabov iz Smedereva, ker je bilo od planirane količine 7500 ton v prvem polletju dobavljeno samo 5200 ton.

V adjustaži sta vplivala na slabo proizvodnjo okvara ravnalnega stroja in velika bolezenska odsotnost.

TOZD je v prvem polletju dosegla 1.199.958 din znižanja stroškov pri vložku zaradi razlike med plansko ceno nabavljenih in domačih slabov.

Manjša poraba goriva je bila dosežena pri butanu na normalizirni peči, medtem ko se je poraba mazuta na krožni in potisni peči povečala v primerjavi z doseženim povprečjem v lanskem letu.

Odbor je ugotovil, da so predlog ugotovitev stališč o predlogu dodatkov za posebne časovne pogoje dela obravnavale vse samoupravne delovne skupine in nanj niso imele pripomb, zato ga je v celoti predložil v potrditev delavskemu svetu.

Železarski globus

KANADA

Predstavniki kanadske družbe za proizvodnjo niklja Falconbridge Nickel Mines Ltd. so mnenja, da bo letos narasla svetovna poraba niklja v primerjavi z letom 1978 za 10 %. Ker izdelava te kovine še ne dosega dejanskih proizvodnih zmogljivosti, predvidevajo, da bo vzporedno s tem poraba presegla izdelano količino in s tem tudi ponudbo na tržišču. Že v bližnji prihodnosti pa računajo, da bo s povečano proizvodnjo na obstoječih in v graditvi novih agregatov možno kriti tudi povečano svetovno porabo.

ZEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

Zahodnonemško podjetje Schirmer in Plate iz Krefelda je zgradilo za neko švedsko podjetje hidravlično stiskalnico, ki obratuje z enim cilindrom in je največja takšne vrste na svetu. Njena zmogljivost je 40.000 Mp in bo oblikovala krom-nikljevo ter titanovo pločevino dimenzij 4000 x 2000 mm. Pri njeni konstrukciji so upoštevali najnovejša tehnična spoznanja s področja hidravlike in elektronike, kajti največji nominalni pritisk je 1000 barov.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

DRUGA SEJA DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

Predsednik Jože Ulčar sklicuje jutri, 10. avgusta, drugo sejo delavskega sveta Železarne in poleg pregleda izvrševanja sklepov zadnje seje in nekaterih imenovanj oziroma predlogov izvršilnih organov delavskega sveta v obravnavo predlaga kot osrednji točki dnevnega reda polletno poslovno poročilo in statut delovne organizacije železarna Jesenice. Razen tega pa bodo na seji sprejeli naslednje ugotovitve:

- o samoupravnem sporazumu o merilih in postopkih za uresničevanje kreditnih odnosov s tujino; o spremembah samoupravnega sporazuma o merilih, pogojih, načinih in postopkih za dosego uvoza blaga in storitev ter odliva deviz za leto 1979; o samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev za dograditev avtomatske telefonske centrale; o samoupravnem sporazumu za združevanje sredstev za dograditev pokritega kopaljšča v Ukovi; o samoupravnem sporazumu o temeljnih plana razvoja letalske mreže v SRS za obdobje 1976–1980; o samoupravnem sporazumu o urejanju medsebojnih odnosov pri združevanju deviznih prilivov o skupnem koriščenju deviznih pravic SOZD SŽ; o dogovoru o spremembah in dopolnitvah dogovora o osnovah družbenega plana občine Jesenice; o samoupravnem sporazumu o poslovnem sodelovanju s Poljsko in o dodatkih za posebne časovne pogoje. O vseh teh dokumentih so se izrekli delavci na sestankih samoupravnih delovnih skupin, oziroma na sejah delavskih svetov v TOZD in delovnih skupnostih.

V SOBOTO POHOD »PO POTEH KARAVANŠKIH GRANIČARJEV«

V soboto, 11. avgusta, bo drugi tradicionalni pohod po poteh karavanških graničarjev, ki ga organizira občinska konferenca zveze socialistične mladine Jesenice v sodelovanju z občinskimi konferencami gorenjskih občin, vojno pošto Radovljica in drugimi organizacijami in društvi v jeseniški občini. S pohodom bodo mladi in drugi občani počastili 15. avgust – praznik naših graničarjev. Za letošnji drugi pohod so se organizatorji odločili, da na pohod poleg mladih iz vseh gorenjskih in tudi iz drugih krajev Slovenije povabijo še člane osnovnih organizacij sindikata iz TOZD in delovnih skupnosti.

Tako kot lani bo tudi letos pohod potekal v treh pohodnih kolonah. Prva in hkrati najzanimivejša bo v soboto jutraj ob 6 uri krenila izpred restavracije Turist na Javorniku. Pohodniki bodo odšli v smeri karavle karavanških kurirjev, Medjega dola, Vajneža, Stola in Okroglice v Završnico. Udeležbo na tem pohodu priporočajo res izkušenim mladim planincem, da med potjo ne bi prišlo do nepotrebnih zastojev in težav.

Druga kolona bo krenila ob 8. uri izpred osnovne šole Karavanških kurirjev NOB na Koroški Beli. Udeleženci bodo prehodili pot v smeri Urbasa in Valvasorjevega doma v dolino Završnice.

Tretja kolona bo prav tako ob 8. uri odšla izpred karavle Zelenica na Ljubelju mimo lovskih koč do doline Završnice. Planinsko društvo Jesenice bo organiziralo še poseben dvodnevni pohod. Mladi in drugi planinci bodo prvi dan prenočili v Prešernovi koči na Stolu, drugi dan pa bodo mimo lovskih koč prišli v dolino Završnice. Med pohodom bodo na Ročici tudi odkrili spominsko ploščo padlemu graničarju.

Po povratku vseh pohodnih kolon bo v dolini Završnice ob 13. uri pro-

slava v počastitev dneva graničarjev s kulturnim programom in športnimi srečanji udeležencev. Vsem organizacijam bodo na proslavi podelili posebna priznanja, vsi udeleženci pa bodo prejeli spominske značke in brošure.

Po končani proslavi se bodo vrstila športna srečanja, in sicer se bodo mladi in drugi občani pomerili v partizanskem mnogoboju: v streljanju z zračno puško, metu bombe, skoku v daljino, teku na 60 metrov in plezanju po vrvi.

KRATKE NOVICE IZ DELA IN ŽIVLJENJA MLADIH

Počitniški čas je čas mladinskih delovnih akcij. V jeseniški občini so se pripravili na akcije lotili resno in tako sta sedaj na delovnih dveh brigadi, ena pa se je z akcije že vrnila.

V petek, 3. avgusta ponoči, je odšla na delovišče zvezne delovne akcije Podrinje – Kolubara v pobrateno občino Valjevo brigada jeseniško-bohinjski odred. 39 brigadirjev vodi Tihomir Kostić, v tem tednu pa se bodo brigadirjem pridružili še nekateri mladi iz jeseniške občine ter mladi iz Valjeva. Brigadirji so se že pred odhodom resno pripravili na akcijo, se dogovorili o nalogah in upamo lahko, da bodo tudi na delovišču dosegli dobre rezultate. Hkrati pa je to tudi priložnost za krepitev prijateljskih in bratskih vezi med mladimi iz dveh pobratenih občin.

Na delovišče akcije Istra 79 je krenila tudi pionirska delovna brigada dr. France Prešeren, ki jo sestavljajo pionirji gorenjskih občin. Iz jeseniške občine je krenilo na pot 20 pionirjev, zanimanje za akcijo pa je bilo še veliko večje.

Brigadirji bodo v Valjevu ostali mesec dni, pionirji pa tri tedne. Poleg tega trije jeseniški brigadirji sodelujejo tudi v trboveljski brigadi

V soboto se torej v počastitev dneva zvestih čuvarjev naših meja obeta lepa planinska in družbeno-politična manifestacija. Prijetno s koristnim, bi lahko rekli o pohodu in kasnejšem srečanju v Završnici, saj ima vsakdo možnost, da si bo v posameznih pohodnih kolonah do dobra zmagal ude in se potem v Završnici tudi sprostil. Seveda ne bo manjkalo tudi plesa. Organizatorji torej vabijo v soboto vse, da se v čimvečjem številu udeležijo pohoda. Naj nikogar ne moti, če se ni predhodno prijavil, kajti to bo lahko storil neposredno pred začetkom pohoda.

J. R.

na zvezni delovni akciji Suha Krajina.

Na Pokljuki se je začela v nedeljo, 5. avgusta, občinska mladinska delovna akcija, ki bo trajala do 25. avgusta. Na akciji sodeluje 40 brigadirjev domačinov in mladih iz občin Brus, Svilažnec in Varazdin. Mladi urejajo nabrežine ceste od Rudnega polja proti Zatniku.

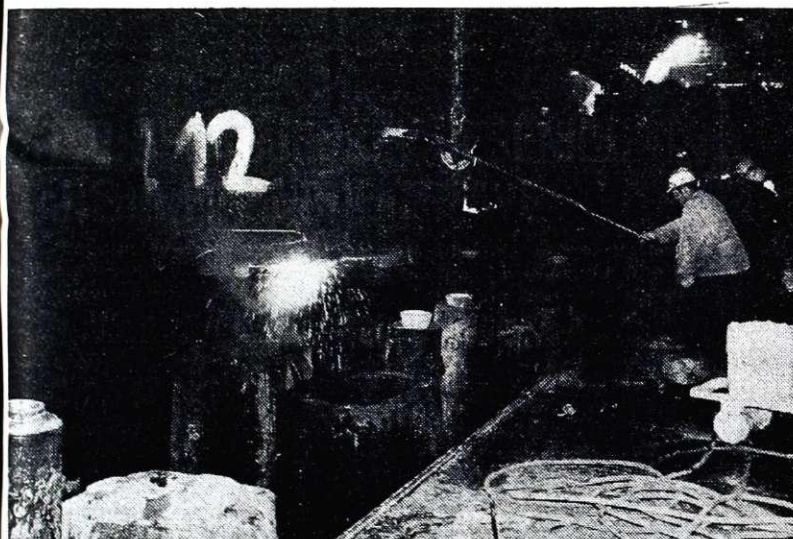
Center za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS Radovljica, ki akcijo letos organizira že drugič, je pripravil tudi bogat program aktivnosti. Tako načrtujejo udarniško akcijo ob spomeniku mrtvega bataljona, izlete, športna srečanja, taborne ognje, kulturno-zabavne prireditve in obrambni dan. Organizirali bodo občinsko politično šolo in obiskali nekaj delovnih organizacij.

Čeprav je avgust še prav dopustniški mesec, je že treba misliti tudi na jesen, ko čaka mlade v jeseniški občini obilo nalog. Jeseni bo tudi programsko-volilna seja občinske konference ZSMS, na kateri bodo pregledali delo v zadnjem obdobju, se dogovorili o aktivnosti v prihodnje, poleg tega pa bodo izvedli tudi nekatere dopolnilne volitve. Prav zato je potrebno spet opozoriti na evidentiranje, ki mora steči v vseh osnovnih organizacijah. Mladi naj pregledajo svoje delo, izmed sebe izberejo najbolj sposobne, njihova imena pa sporoče občinski konferenci ZSMS Jesenice, Titova 86.

Mladi v krajevni skupnosti Žirovnica so kar resno poprijeli za delo in v letošnjem letu uspešno izvedli nekaj akcij. Vse leto so tudi ocenjevali delo mladih in tako so ob koncu preteklega tedna organizirali nagradni izlet za vse tiste, ki so se pri delu najbolj izkazali. Stroške izleta je delno krila osnovna organizacija mladih, delno pa mladi sami.

Žirovniški mladinci se tudi marljivo pripravljajo na sobotni pohod po graničarskih poteh.

Rk

Vlivanje v martinari (IK)

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČ

3 RAZVOJ SVETOVNE ŽELEZARSKÉ INDUSTRİJE DO PRIČETKA PRIHODNJÉGA STOLETJA

Nasprotno pa lahko pričakujemo močan porast porabe briketov, proizvedenih iz premogov, ki niso primerni za koksiranje, vendar bodo lahko ob dodajanju substanc, ki pospešujejo koksiranje, postali ustrezen vložek na koksarniške peči. Razen tega predvidevajo tudi uporabo predgretega premoga, kar bo omogočilo skrajšanje trajanja koksanja za 30 % in s tem tudi ustrezno povečanje proizvodnje. Določene tehnične izboljšave pri konstrukciji koksarniških peči in suho gašenje kokska bo omogočilo nadaljnje tehnološke prednosti pri izdelavi kokska.

Utekočinjenje in uplinjevanje premoga bosta postala leta 1990 že normalna tehnična postopka. Na ta način izdelana goriva in reducenti bodo v železarski industriji uporabljeni predvsem pri direktni redukciji. Takšne predelave premoga so tehnično poznane že danes, vendar zaenkrat še niso ekonomsko zanimive.

Približno ena tretjina anketiranih strokovnjakov meni, da je uporaba utekočinjenega ali uplinjenega premoga v plavžu izključena. Vzrok za to so nižji stroški za proizvodnjo kokska.

4. ENERGIJA

Skoraj vsi anketirani so odgovorili, da bosta v bližnji prihodnosti najbolj primerna in zaradi cene najugodnejša energetska vira nafta in premog, ki ni primeren za proizvodnjo kokska. Pri tem pričakujejo, da bodo okoli leta 2005 svetovne rezerve nafte in zemeljskega plina že precej izčrpane. Glede na vedno višje cene teh dveh energetskih virov, lahko pričakujemo, da bodo povečani napor v smeri vedno večje uporabe premoga, ki ni primeren za koksiranje in v sintetičnih goriv v metalurški in nemetalurški namene. Prav tako ni verjetno, da bi jedrska energija in vodik do leta 2005 v večji meri izpodrinila fosilna goriva. Vendar kaže, da bo po letu 2005 jedrska energija vedno bolj pridobivala na pomenu, čeprav bo njen razvoj počasnejši kot so prvotno domnevali. Vzroki za to so bolj povezani z varstvom okolja, kakor pa s tehničnimi vprašanji.

V zvezi s tehnološkimi postopki proizvodnje surovega jekla in v povezavi z energetskimi možnostmi kaže, da bo tudi v ob-

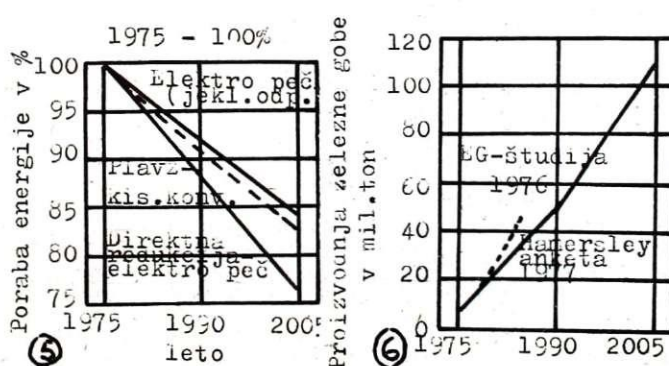
dobju do leta 2005 ostal vodilni postopek premog – koks – plavž – kisikov konvertor, takoj za njim pa bo ostal postopek zemeljski plin – direktna redukcija – obločna električna peč.

Kot tretjo možnost je mogoče v obdobju do leta 2005 smatrati postopek uplinjevanje premoga – direktna redukcija – obločna električna peč. Vsi ostali postopki, ki imajo za osnovo uporabo toplote in električne energije iz visoko temperaturnih reaktorjev, ne bodo igrali večje vloge do leta 2005 in to tako v proizvodnem kakor tudi ekonomskem smislu.

Vzporedno z drugimi napor, povezani s samim tehnološkim postopkom, bodo skušali v tem obdobju za že znane postopke zmanjšati porabo energije. To je razvidno iz slike št. 5. Zato predvidevajo, da bodo dosegli do leta 2005 tako pri postopku plavž – kisikov konvertor, kakor tudi pri obločnih električnih pečeh, z veliko količino jeklene odpadka v vložku, za 15 do 18 % manjšo porabo energije. To bo mogoče doseči v veliki meri z nadomestitvijo zastarelih proizvodnih agregatov in bolj-šim izkoriščanjem odpadne toplote, v manjši meri pa tudi z izboljšanjem tehnoloških postopkov. Ta zadnja možnost se bo uveljavila predvsem pri postopku direktne redukcije in uporabe železove gobe v vložku obločnih električnih peči. Na tem področju predvidevajo, da bo mogoče doseči okoli 25 % prihranka energije.

5. DIREKTNÁ REDUKCIJA

Največje količine surovega jekla bodo do leta 2005 izdelane s postopkom plavž – kisikov konvertor. Vendar bo v tem ob-

Pripravljenost je vedno
boljša kakor
golo pričakovanje ...

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI V PRIMERU ABK NAPADA

Brcanje lahko preprečimo tudi tako, da koren repa dvignemo visoko in ga s silo potiskamo naprej. Brcanje pa lahko preprečimo še na številne druge načine. Govedu ali konju zvežemo zadnje noge z vrvmi ali za to uporabljamo posebne pripomočke.

Tudi pri psih se moramo zavarovati pred ugrizi. V ta namen lahko uporabimo nagobčnik ali pa zavežemo gobec s kosom povoja in podobno.

PRIPIRAVA ROK. Ko smo pripravili žival za pregled ali prvo pomoč, si moramo dobro umiti in razkužiti roke. Posebej natančno moramo biti, kadar imamo opraviti z ranami. Po končanem delu si moramo roke prav tako skrbno ali celo še veliko skrbneje umiti in razkužiti zaradi lastne zaščite in preprečevanja prenosa okužbe na druge živali ali na ljudi.

POŠKODBE

Poškodba je bolezenska sprememba tkiv ali organov, ki jo lahko povzročajo številni notranji ali zunanji škodljivi učinki. Vrsta poškodbe je odvisna od škodljivega dejavnika, obseg pa od moči njegovega delovanja.

Poškodbe delimo v dve glavni skupini: pokrite poškodbe (zaprte), pri katerih ostane telesno prekrivalo (koža ali sluznica) nepoškodovano in odprte poškodbe ali rane, pri katerih je koža ali sluznica poškodovana.

Vzroki poškodb so mehanične sile (urez, vbod, strel, padec, udar, ugriz itd.); kemična sredstva (v miru in v vojni strupi); toplotni učinki (vročina in mraz); električna energija (udarci strele in električnega toka) ter radiativno sevanje.

RANE

Rane so poškodbe na površini telesa, ki segajo skozi kožo. Kadar je poškodovana samo koža, govorimo o plitvi ali površinski rani, če pa je prizadeto tudi globlje tkivo (mišice, žile, živci, kosti ali notranji organi), govorimo o globoki ali komplicirani rani.

Rane lahko ločimo po vzroku in obliki v urezine, raztrganine, zmečkanine, vbodline, ugriznine, strelne, razjedene, kačje pike itd. Poleg teh so posebna skupina operacijske rane, ki jih naredi operater namenoma zaradi zdravljenja in ki se razlikujejo pod pravkar naštetih naključnih ali neugodnih ran.

Ko opisujemo rano, moramo omeniti njeno obliko, obseg, starost in kateri del telesa ali organ je prizadela.

Sestavine rane so robovi, stene, dno in vsebina.

Ureznine so podobne operacijskim ranam, ker so njihovi robovi ravni in po navadi manj okuženi kot pri drugih naključnih ranah.

Raztrganine in zmečkanine imajo neravne robove in veliko uničenega tkiva, ki je zelo primerno gojišče za klice. Le-to mora organizem izločiti, da bi se rana lahko zarasla.

Ugriznine so nevarne rane zaradi poškodovanega tkiva in okužbe, ki je z zobmi vtisnjena zelo globoko. Z ugriznimi ranami ravnamo skrajno previdno zaradi možnosti prenosa stekline.

Vbodline (vbodne rane) so nevarne rane, ker okužba lahko prodre zelo globoko. Takšne rane dajejo ugodne možnosti za razvoj anaerobnih klic (že so klice, ki se razvijajo v brezračnem prostoru) in so zelo nevarne.

Strelne (strelne rane) so poseben problem zaradi dejavnikov in sprememb, po katerih se razlikujejo od drugih vrst ran. Pri strelnih ranah so najnevarnejše krvavitve in motnje delovanja življenjsko pomembnih organov. Deli, drobci granat in bomb povzročajo obsežne raztrganine, zmečkanine in uničenje tkiv.

Razjedene (razjede) nastanejo zaradi delovanja kislin, lužnin in strupenih plinov.

Kačji piki so zelo nevarni zaradi hitrega delovanja kačjega strupa na ves organizem.

(SE NADALJUJE)

PREGLED SESTANKOV SDS

(RAZPRAVA O PERIODIČNEM OBRAČUNU ZA 1. POLLETJE)

Zbori delavcev bi morali z razpravo o periodičnem obračunu za prvo polletje zaključiti do 28. julija. Danes, 7. avgusta, ugotavljamo, da od skupno 267 delovnih skupin, kolikor jih imamo v Železarni, nismo prejeli še 69 zapisnikov. Kljub temu pa nam izveč iz prejetih zapisnikov lahko da kolikor toliko okvirno sliko o mnenjih, problemih in vprašanjih, s katerimi so se v prvem polletju soočali delavci v TOZD in delovnih skupnostih.

V TOZD Plavž so delovne skupine ugotovljale, da temeljna organizacija ni dosegla najboljših proizvodnih rezultatov. Skupine so opozorile na pomanjkanje kvalitetne rude (zlasti v zimskih mesecih) in na problem dovoza. Ruda iz Tomašice je neizenačena kemične sestave. Porabili so jo preko planiranih količin, prevelika pa je bila tudi poraba koksa. Delavci so opozorili tudi na nastajanje usedlin na visoki peči 2, zaradi česar je imela ta peč v juniju dokaj slab hod. Menijo, da je potrebno še pred zimo poskrbeti za zalogo rude, da se ne bi ponovilo stanje iz minule zime, ko niso imeli pripravljenih nobene zaloge surovin. Z materialom, ki se rabi pri pečeh, je treba varčevati.

Delavci menijo, da bi z večjimi napori in z boljšo disciplino v 2. polletju lahko dosegli boljše rezultate. Pritoževali pa so se nad tem, da ob zadnjem obračunu ni bilo čutiti solidarnosti ostalih TOZD do TOZD Plavž, medtem ko je TOZD Plavž vselej, kadar je bilo potrebno, solidarnostno podpirala druge TOZD. Postavljeno je bilo tudi vprašanje, kdaj se bo delo pri visoki peči bolj stimuliralo ter zahtevalo, da naj se vse delovne skupine, predvsem pa službe, angažirajo in zagotovijo planirane surovine. O poslovanju v prvem polletju so razpravljale vse delovne skupine v tej temeljni organizaciji.

TOZD Jeklarne je, kot so ugotovljale delovne skupine v tej temeljni organizaciji, v prvem polletju beležila slabe proizvodne rezultate. Pripombe, ki so jih izrekle posamezne delovne skupine, so naslednje: Pri pripravi vložka se ne držijo, da bi dali samo en voz rane iz halde na vsako peč. Na ponovce je treba čakati, pa tudi premalo jih je, tako glede na potrebe kot na vzdržnost opeke. Tudi vzdrževanje žerjavov, ponovno orodja se ne izvaja najbolj v redu. V livni jami vlada zanemarjenost. Na pripravo livnih voz je treba čakati. Stare kokile leže že dalj časa. Kretnice na peči 2 in 4 so pogosto v okvari. Garniture prihajajo in se menjavajo neenakomerno. Neenakomerno so teže saržev. Neurejeno je tuširanje garnitur. Saržni časi so podaljšani. Prihaja tudi do zamud s posluževanjem kontiliva, kjer razen tega proizvodnja še ne teče normalno. Na kontiliv se usmerja preveč pozornosti, ostalo pa zanemarija. SDS ponovno gospodarstvo se je pritoževala nad slabimi delovnimi pogoji, pomanjkanjem delavcev in majhno vzdržnostjo ponovc.

Proizvodne rezultate bo v drugem polletju potrebno popraviti. Posamezne skupine so predlagale več ukrepov, kako naj bi to dosegli. Na primer, z boljšo organizacijo in zavestnejšim delom livne jame, občasno kontrolo nad vzdrževanjem žerjavov in vlagalnih strojev, sprejemanjem kvalitetnega kadra, zaostrijo delovne discipline, s tekočim reševanjem napak itd. Vsi odgovorni delavci naj bi na svojem področju napravili red. Izrečeno je bilo tudi mnenje, da se bo stanje popravilo, ko bo začela obratovati peta peč. Vse prazne vozove naj bi nalagali sproti. Več pozornosti je potrebno posvetiti tehtanju vložka, pripravi livnih voz in ponovc. Tudi oddelek priprave vložka, kamor spada kamnolom dolomita, mora brezhibno delati. Potrebno je osvojiti proizvodnjo na kontilivu. Delovni čas in naprave je potrebno maksimalno izkoristiti ter gospodarno ravnati pri porabi materialov.

SDS staro železo 2 je postavila vprašanje, kje so vzroki, da se naredi toliko domačega izmečka, ki pride v skladišče starega železa. SDS elektropeči 1 ugotavlja, da »največ manjkajoče proizvodnje izgubimo v livni jami in na kontilivu, kjer včasih pride do zastoja tudi na peči«. SDS priprava vložka meni, da delo opravlja zadovoljivo. Podobno misli o sebi tudi SDS ponovno gospodarstvo. SDS livna jama 1 pa je mnenja, da za

neizpolnjeni polletni plan ni kriva v tolikšni meri, kot je bilo prikazano v obravnavanem poročilu.

Iz TOZD Jeklarne nismo prejeli zapisnikov od desetih delovnih skupin.

V zapisniku z zbora vseh delavcev TOZD Livarna je omenjeno le, da je poročilo o celotnem prihodku in razporeditvi le-tega podal vodja TOZD, prav tako pa tudi poročilo o poslovnem uspehu celotne železarnice.

Iz TOZD Valjarna bluming štekel nismo prejeli zapisnikov s šestih delovnih skupin. Sicer pa posamezne skupine tu ugotavljajo, da se je povečal asortiman kvalitete in zahtev tu se pri uvajanju zahtevnejšega asortimana pojavljajo dodatni stroški. Če je na razpolago dovolj kvalitetnega vložka, se lahko dosti naredi. Sicer pa so skupine opozarjale na pomanjkanje delovne sile, na veliko odsotnost zaradi bolovanja, slabo delovno disciplino, na vrste v kantini ter na slabo vzdrževanje delovnih naprav. Stanje naprav pa ob slabem vzdrževanju poslabšuje tudi to, da je vedno več rezanja debelejših kvalitet. Izrečena je bila tudi ugotovitev, da bo valjarna bluming štekel prehajala vse bolj v kvalitetnejšo proizvodnjo, zaradi česar se bodo razna postrojenja obnovila in izboljšala ter da se ob tem pozablja na linijo rezanja. In to kljub temu, da se dobro ve, da je že zdaj veliko težav pri rezanju kvalitet. Nadalje je bilo postavljeno vprašanje, če se res ne da nič ukrepati za zmanjšanje ropota, pa pripomba, da svitki, ki prihajajo iz Smedereva, niso označeni, tako da se ne ve, kakšna je njihova kvaliteta. SDS adjusta štekel 2 pa meni, da se pri investicijah pozablja na njihov oddelek. Rečeno je bilo tudi, da je zaradi slabega vzdrževanja veliko nepotrebnih zastojev.

Skupine navajajo še, da je potrebno štediti pri energetskih medijih, da je treba izboljšati izplen ter bolje izkoristiti delovni čas. SDS adjusta štekel 1 in 2 sta mnenja, da sta glede proizvodnih rezultatov odvisni predvsem od uspešnosti predhodnega oddelka.

Tudi delavci v TOZD Valjarna žice ugotavljajo, da niso naredili toliko kot so planirali. Opozarjajo pa na stalno pomanjkanje delavcev (pod normativom), da se zaradi pogostih prehodov iz ene dimenzije na drugo zmanjšuje produktivnost, pa tudi, da so izrabljeni elementi povezave med ogrodji, da prihaja do zatikanja izmetnih komadov pri navijanju, da je sistem pritrdjevanja dovodk na valjčne mize slab ter da v kanalih ni luči.

Da bi popravili proizvodne rezultate v drugem polletju, delavci menijo, da bo potrebno dobro in vestno delati in gospodarneje razpolagati z obratovalnim časom. Treba bo tudi sproti izpolnjevati normativ, ne pa šele takrat, ko odsotnost pade celo na 10 ali 15 odstotkov. Prav tako menijo, da je nujno potrebno organizirati dobavo vložka za izpolnitev naročil za elektrodna jekla in žice za vijake, valjavske zastoje pa bistveno znižati z večjo angažiranostjo in boljšo prisotnostjo na delu. Za vzdrževanje menijo, da je to problem zase, ki ga morajo reševati vzdrževalci.

Omenimo naj še, da SDS adjusta valjarne žice ugotavlja, da normativ sploh nikoli ni popoln, da se kaže vpliv močne bolezenske odsotnosti in dopustov in da je vsak dan na delu 20 do 30 odstotkov delavcev manj, kot bi jih moralo biti po normativu. SDS valjarna žice 1 pa omenja, da so stalno pomanjkanje delavcev reševali s tem, da so jih dobili iz profilne valjarne. Te delavce pa je potrebno priučiti, tako da se bodo rezultati pokazali šele čez čas. Ob tem tudi dodaja, da v polletju ni bilo koriščenja letnega dopusta, razen na proste dni, zaradi česar bo odsotnost v drugem polletju večja.

TOZD Valjarna debele pločevine ni dosegla proizvodnega plana. Delavci se pritožujejo nad slabo preskrbo z vložkom (posebno iz Smedereva), za neizpolnjevanje plana pa navajajo tudi subjektivne vzroke (disciplina, površnost pri delu, slabo ravnanje s stroji in napravami). Rečeno je bilo tudi, da je vse preveč napak po krivdi proge (škaja, konično valjanje, krive, ozke, izven toleranc v debelini, nepravilno žigosane itd.). Vseh teh napak pa zaradi pomanjkanja vložka in delovne sile ni mogoče odpraviti.

Za izboljšanje stanja predlagajo, da je potrebno poskrbeti za redno preskrbo z vložkom v takem asortimanu, ki bo omogočal polno koriščenje vseh proizvodnih agregatov, predvsem pa sack-škarij. Menijo tudi, da je potrebno izboljšati disciplino

(dosledno obravnavati vse kršilce predpisov in povzročitelje okvar, ki nastanejo zaradi malomarnosti in nevestnosti pri delu) ter zmanjšati odsotnost z dela. Potrebno bo tudi štediti z gorivi in izboljšati izplen. Zdravniki pa bi morali resneje presojati, kdo je v resnici bolan. Ocenjujejo, da bi bili rezultati boljši, če bi bilo vložka zadosti ter manj zastojev.

Posamezne skupine so omenjale še težave pri čiščenju korit dviznih miz (na razpolago ni primernega orodja). Predlagano je bilo, da se uredi prostor za sol, ker le-ta kaj hitro postane trda, tako da jo je potem težko razbijati. Menijo, da bi bil izplen lahko boljši, če bi bile naprave bolj vzdržljive, delavci pa v vestnejši pri delu. Preveč se tudi gleda na tone, premalo pa na kvaliteto materiala in dela. Glede osebnih dohodkov SDS adjusta 2400-1 opozarja na preveliko razliko med delavci na progi in v adjustaži, ki se vidi že pri začetnih grupah.

V TOZD Hladna valjarna Bela je bilo ugotovljeno, da bi bil rezultat v prvem polletju boljši, če bi imeli drug vložek, tako po količini kot kvaliteti in časovnem dohodu, predvsem pa po asortimanu. Na rezultat negativno vpliva tudi fluktuacija, odsotnost z dela ter nedoseganje izplena. Temeljna organizacija je količinsko izpolnila plan 100,9 %, po asortimanu pa je močno pod planom. To velja predvsem za nerjavna jekla, delno pa tudi za dinamno jekla. Kritika se je nanašala tudi na slabo kvaliteto vložka ter na premajhne težke kolobarje. Predlagano je bilo, da naj bi odgovorne službe v TOZD in v Železarni preskrbele zadostno količino nerjavnih jekel.

TOZD Hladna valjarna Jesenice je preseгла proizvodnjo za 0,16 odstotka in zvišala izplen v primerjavi s lanskim letom za 3,63 odstotka. Kljub ugodnim pokazateljem pa so zaskrbljeni zaradi pomanjkanja vložka v TOZD, v Železarni ter v ostalem jugoslovanskem prostoru. Cenejšega češkega vložka (TVT) ne bo več. V drugem polletju se bo treba bolj potruditi in disciplinirano delati.

Izrečeno je bilo mnenje, da je kadrovska politika zelo slaba, saj zapusti TOZD skoraj enako število delavcev, kot se jih sprejme.

Postavljena so bila tudi nekatera vprašanja v zvezi z dohodkom: Zakaj dobri delavci niso bolje plačani, oziroma zakaj se ne uveljavlja plačilo po vloženem delu? Zakaj se ob zaključku v mesecu delijo odstotki in norme? Kam se odvaža višek denarja, ki ga je TOZD ustvarila v 1. polletju, kaj je z novim strojem in kaj z 0,6 %, ki ga lahko TOZD po zakonu izplača kot nagrado za uspešno delo?

V TOZD Žičarna so delovne skupine ugotovljale, da so bili v polletju doseženi ugodni rezultati. Predlogov in vprašanj na poročilo ni bilo. Gradivo je bilo podano slikovno s pomočjo videoskopa in ustrezno komentirano.

V TOZD Profilarna so skupine ugotovljale, da so za 3,1 % zaostali za planom. Krivda je v pomanjkanju vložka, v slabi dobavi vložka iz tujih virov ter v preveliki odsotnosti z dela. Po normativu jim manjka še pet delavcev. Pomanjkanje vložka se odraža v pogostih menjavah na oblikovalnih strojih. V drugem polletju bo treba napeti vse sile, da bi bolj gospodarili.

V TOZD Vratni podboji je zbor delavcev sprejel več ukrepov za izboljšanje poslovnih rezultatov v drugem polletju. Tako naj bi prodajni oddelek skupaj s poslovnim odborom izdelal program pospešene prodaje kovinskih podbojev. Izboljšati je potrebno tudi kvaliteto vložka (HDP profil), povečati produktivnost, izboljšati disciplino, zvišati izplen ter poiskati tak proizvod za linijo, da bi zadostil izpad proizvodnje zaradi pomanjkanja naročil. S poročilom prodajnega oddelka se zbor delavcev ni strinjal.

V TOZD Elektrode delavci ugotavljajo, da plan za prvo polletje ni bil dosežen. Slaba je bila preskrba z vložkom. Dobivali so le majhne količine določene dimenzije, dobava različnih dimenzij pa je pogosto večkratne menjave dimenzije na strojih in s tem izgubljanje učinkovitega delovnega časa. Razen tega se je na tržišču pokazala potreba po elektrodah tanjših dimenzij, kar v planu TOZD ni bilo predvideno.

(se nadaljuje)

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Vratni podboji

3. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Na tretji seji delavskega sveta, ki je bila v TOZD Vratni podboji 1. julija in jo je vodil predsednik Janez Vidmar, so obravnavali sklepe zadnje seje, razpravljali o poslovnem poročilu za 1. polletje 1979, sprejeli ugotovitveni sklep, da so SDS obravnavale predlog začasnih dodatkov za posebne časovne pogoje dela, dali soglasje k samoupravnemu sporazumu o osnovah organiziranega nastopa v gospodarskem sodelovanju s Poljsko in obravnavali poročilo odbora.

Vodja TOZD je ugotovil, da se sklepi 2. seje delavskega sveta izvajajo, razen točke 8.2., s katero so zadolžili servisno službo, da išče

možnost izdelave in dodelave izdelkov iz profilov in pločevine. Sprejeli so sklep, da na naslednjo sejo delavskega sveta povabijo predsednika

3. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V ponedeljek, 30. julija, je bila v TOZD Vratni podboji 3. seja odbora za delovna razmerja. Odbor je obravnaval kadrovske problematiko in sprejel naslednje sklepe:

Karmen Kos se sprejme v TOZD Vratni podboji na delovna opravila kalkulanta z 20. julijem. Pripravnika doba bo trajala šest mesecev, v kolikor pa bo komisija ugotovila, da delovne naloge kalkulanta lahko opravlja, se ji bo izdala za to delovno mesto odločba prej;

— Milena Lužnik ne more prestopiti s 1. avgustom v delovno skupnost TKR-SEO-Novogradnje, pač pa z 10. septembrom, ker mora usposobiti pripravnika za delovne naloge kalkulanta.

— Janezu Vidmarju je odbor potrdil trimesečni odpovedni rok, ker je za delovne naloge gospodarja potrebno za prosto delo razpisati in novega gospodarja usposobiti.

— Člani odbora so soglasali s premostitvijo delovodja Pavla Dimitrova v delovno skupnost TKR-SEO-Novogradnje. Za delovne naloge delovodja vzorčne delavnice se bo objavilo prosto delovno mesto.

Odbor je sprejel sklep, da Huseinu /učiču preneha delovno razmerje v TOZD Vratni podboji s 15. julijem n zadolžil kadrovika, da v najkrajšem času zaradi pomanjkanja delav-

cev v adjustaži preskrbi novega delavca.

Ob zaključku seje je kadrovik seznanil člane odbora s poročilom o odsotnosti delavcev v TOZD Vratni podboji za prvih šest mesecev.

H. K.

Sodelavci oddelka za organizacijo dela SEO Železarne so se poslovili od svojega sodelavca Zvoneta Labure, ki je odšel v pokoj (Foto B. Blenkuš)

poslovnega odbora, predsednika delavskega sveta Železarne in predsednika konference osnovnih organizacij sindikata Železarne, s katerimi se bodo pogovorili o problemih, ki se že dalj časa pojavljajo v TOZD Vratni podboji.

Delegati so bili seznanjeni s poslovnim poročilom TOZD za prvo polletje in niso imeli pripomb.

Soglasali so, da železarna pristopi k samoupravnemu sporazumu o osnovah organiziranega nastopa v gospodarskem sodelovanju s Poljsko in predlagajo, da železarna pristopi tudi k drugim takim sporazumom za dežele, s katerimi razvijamo gospodarsko dejavnost. Delavski svet je pooblastil poslovodni odbor, da določi podpisnike posameznih sporazumov.

Predsednik odbora za gospodarstvo je v nadaljevanju poročal o tretji seji odbora. Delavski svet zahteva, da se izvajajo sklepi odbora za gospodarstvo, predvsem sklepi 2. točke.

Predsednik odbora za delovna razmerja je obrazložil sklepe zadnje seje, s katerimi so se delegati strinjali.

Pritožbo Janeza Vidmarja na sklep odbora za gospodarstvo glede tehnične izboljšave št. 2454, bodo obravnavali na naslednji seji delavskega sveta.

H. K.

TOZD Energetika

4. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta TOZD Energetika Jože Starc je 3. avgusta sklical 4. redno sejo.

Razpravljali in sprejeli so poslovno poročilo za prvo polletje 1979.

Obravnavali so ugotovitve odbora za gospodarstvo o sprejemu začasnih dodatkov za posebne časovne pogoje dela na sestankih SDS.

Pripombe SDS so bile naslednje:

— povišanje osebnega dohodka oz. dodatki ne smejo iti na račun delavcev v enozimskem obratovanju,

— povišanje dohodka za dodatke je potrebno določiti za vsak TOZD posebej, glede na število zaposlenih v triizmenskem delu. Povprečje za Železarno v triizmenskem obratovanju je 40 % ljudi, v TOZD Energetika pa 70 % ljudi.

— za vse, ki delajo v triizmenskem obratovanju, je potrebno sku-

šati uveljaviti beneficiran staž za izmensko delo ali za nočno delo.

Za delegata konference za delegiranje delegatov v skupščino kluba samoupravljalcev je bil soglasno izvoljen Viko Smolej.

Potrdili so sklep, da je plan za obdobje 1981–1985 potrebno dati v razpravo SDS.

Franc Drobč je postavil vprašanje, za koliko se je podražila vroča voda, ki jo Železarna oddaja BUSP za ogrevanje, ker smatra, da je sedanja podražitev ogrevanja previsoka.

V odgovoru je bilo obrazloženo, da je Železarna podražila vročo vodo za BUSP oziroma ogrevanje stanovanj za 15 %.

KN

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Zadnji dan v juliju je predsednik odbora za gospodarstvo Damjan Gasar sklical 3. redno sejo in najprej so pregledali uresničevanje sklepov zadnje seje.

V nadaljevanju so obravnavali polletno poslovno poročilo TOZD Energetika in ga potrdili s pripombami.

Pri verifikaciji predloga o začasnih dodatkih za posebne časovne pogoje dela na sestankih SDS so člani odbora ugotovili naslednje:

— predlagane časovne dodatke za posebne časovne pogoje dela so obravnavale vse SDS v TOZD Energetika in pripombe posredovale DS TOZD Energetika.

Člani odbora so obravnavali plan 1981–1985, na katerega imajo naslednji pripombe:

— planirani porast kadra naj se nanaša na realni normativ in ne na sedanje stanje, to je na plan za leto 1979;

— za planiranje investicij v TOZD Energetika je nujno potrebno, da je predhodno že obdelan plan investicij ostalih proizvodnih TOZD, ki trošijo energijo.

Člani odbora so predlagali DS TOZD Energetika, da zadolži vodje dejavnosti, da v čim krajšem roku realizirajo in porabijo dodeljena sredstva za investicijsko vzdrževanje in amortizacijske zamenjave.

Člane odbora je sektor za ekonomiko in organizacijo — oddelek za nagajevanje informiral o osebnem dohodku za mesec junij.

3. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Predsednik odbora za delovna razmerja Savo Novkovič je 18. julija sklical 3. redno sejo.

Ugotovili so, da je bilo v zadnjem času pet premestitev in dve razporeditvi.

Obravnavali so tudi prošnje in pritožbe, nekatere so ocenili pozitivno, druge pa negativno.

En delavec je bil dodeljen na uvalno delo dva meseca.

DRUŽBENE OBVEZNOSTI V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

polnega delovnega časa. Od vseh omenjenih vrst osebnih dohodkov obračunavamo tako domicilne kot sedežne prispevke, kot tudi davek iz osebnih dohodkov.

Republiški davek po posebni stopnji 24,19 % obračunavamo in plačujemo iz osebnih dohodkov, doseženih v času, ki je krajši od polovice delovnega časa. V to kategorijo sodijo tudi osebni dohodki, ki so jih dosegli zaposleni upokoenci in katerim smo obračunavali poleg omenjenega republiškega davka še vse domicilne prispevke. Ta kategorija osebnih dohodkov, ki so jih prejeli upokoenci, se je v obračunu pojavljala le še do konca junija 1979. Uskladiitev obstoječih razmerij zaposlenih upokoencev s spremenjenimi in dopolnjenimi določbami zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pomeni, da zaposlenih upokoencev v prihodnje ne bo več. Torej osebnih dohodkov, ki bi jih dosegli zaposleni upokoenci in iz katerih smo bili dolžni obračunavati poleg domicilnih prispevkov še republiški davek 24,19 %, od 6. julija letos ni več.

Možno je le, da zaposleni upokoenci ponovno sklenejo delovno razmerje in s tem izgubijo lastnosti upokojenca, zato pa ponovno pridobijo lastnost zavarovanca. Iz tako doseženih osebnih dohodkov pa obračunavamo običajno davke in prispevke kot iz vseh drugih osebnih dohodkov.

Druga možnost pa je, da upokoenci, ki bodo opravljali svoje delo še naprej kot upokoenci, prejemale denarne prejemke z naslova pogodb o delu. Za tako izplačane denarne prejemke (nakazane na žiro račun) pa veljajo obdavčitve po občinskih odlokih. Ti denarni prejemki pa ne bremenijo več čistega dohodka, ampak povečujejo poslovne stroške organizacije, tako kot vsa druga izplačila po pogodbah o delu.

Republiški davek po posebni stopnji 18,33 % obračunavamo in plačujemo iz osebnih dohodkov, doseženih v času, ki je krajši od polovice delovnega časa. V to kategorijo sodijo tudi osebni dohodki, ki so jih dosegli zaposleni upokoenci in katerim smo obračunavali poleg omenjenega republiškega davka še vse domicilne prispevke. Ta kategorija osebnih dohodkov, ki so jih prejeli upokoenci, se je v obračunu pojavljala le še do konca junija 1979. Uskladiitev obstoječih razmerij zaposlenih upokoencev s spremenjenimi in dopolnjenimi določbami zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pomeni, da zaposlenih upokoencev v prihodnje ne bo več. Torej osebnih dohodkov, ki bi jih dosegli zaposleni upokoenci in iz katerih smo bili dolžni obračunavati poleg domicilnih prispevkov še republiški davek 24,19 %, od 6. julija letos ni več.

jemo iz osebnih odhodkov, doseženih pri drugi delovni organizaciji, oziroma v času, ki je daljši od polnega delovnega časa. Od te kategorije osebnih dohodkov obračunavamo poleg omenjenega republiškega davka še vse domicilne prispevke in prispevek za zdravstveno varstvo.

Prispevkov in davkov pa ne obračunavamo le od osebnih dohodkov, temveč tudi od denarnih prejemkov iz skupne porabe, ki pripadajo delavcu v delovnem razmerju (odpravnina ob odhodu v pokoj, jubilejne nagrade, regresi za letni dopust). Od teh denarnih prejemkov iz sredstev skupne porabe obračunavamo le domicilne prispevke, republiški davek in občinski davek.

PRISPEVKI IZ DOHODKA OZIROMA ČISTEGA DOHODKA IN AKUMULACIJE

Med obveznostmi, ki jih temeljne organizacije poravnajo iz dohodka in iz akumulacije, so prispevki za splošne družbene potrebe, prispevki za skupno potrošnjo na področju socialne varnosti, prispevki za skupno potrošnjo v interesnih skupnostih družbenih dejavnosti, prispevki za skupno družbeno reprodukcijo na področju infrastrukture in prispevki za družbeno reprodukcijo na drugih področjih. Vse te obveznosti, ki smo jih razvrstili po namenu, obračunavamo od različnih osnov in sicer bruto osebnega dohodka, osnove za izračun davka, korigirane davčne osnove, poslovnega sklada, od vrednosti investicijskih vlaganj in podobno.

Med letom plačujemo za nekatere od omenjenih obveznosti akontacije, ki bazirajo na osnovah iz preteklega leta. Koncem tekočega leta pa se izvede poračun v skadu za dejanskim stanjem temeljnih organizacij ob zaključnem računu.

V seštevku tabele smo skupno vrednost obveznosti 143,8 milijonov dinarjev razčlenili še na vir, iz katerega se obveznost poravnava, to je

na dohodek in akumulacijo. Obveznosti, ki obremenjujejo dohodek temeljnih organizacij v prvem polletju, so znašale 81,2 milijona dinarjev, tiste, ki zmanjšujejo akumulacijo, pa 62,7 milijona dinarjev.

Vsa združevanja sredstev za financiranje gospodarske infrastrukture (točka II.4.) in posojilo za kreditiranje hitrejšega razvoja (točka II.1.) mora temeljna organizacija poravnati z lastnimi sredstvi, to je iz poslovnega sklada. Če je temeljna organizacija v tekočem letu razporedila manj čistega dohodka na poslovni sklad kot znašajo obveznosti za združevanje sredstev v gospodarsko infrastrukturo in za nerazvita območja, mora za ustrezni del poseči v stanje poslovnega sklada iz preteklih let. Te obveznosti nam v poprečju zadnjih let angažirajo približno 80 % poslovnega sklada, ki ga formiramo iz dohodka. Lahko zaključimo, da nam velik del lastne akumulacije odteka drugam, kar nam pomembno zmanjšuje lastno reproduktivno sposobnost.

Kolikšne so posamezne obveznosti, ki jih pokrivamo iz dohodka in iz akumulacije v prvem polletju, je razvidno iz razpredelnice.

Nada Pesjak

Slavnostne seje občinske skupščine se je udeležil tudi častni občan naše občine Franc Leskošek-Luka (IK)

OBČINA VSAKO LETO BOGATEJŠA

(Nadaljevanje s 1. stran)

hovega odločnega in dobro organiziranega udara v bok Nemcem, so le-ti morali z begom zapustiti kraj, katerega so določili za uničenje partizanske čete. Uničili je niso nikoli, kajti iz te kot iz številnih drugih, po vsej Sloveniji — po vsej Jugoslaviji nastalih partizanskih enot, so nastajale nove, večje, vse močnejše partizanske enote, ki so se zile v partizansko vojsko — v novo jugoslovansko ljudsko armado.

Bitka na Obranci ni bila največja bitka na območju občine Jesenice v štirih letih NOB, bila pa je za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na tem območju zelo posebna. Imela je spodbuden in ohrabrujoč odmev in bila hkrati znanilka vseljidskega odpora tudi v tem delu Gorenjske.

Zaradi tega posebnega pomena smo se jeseniški občani odločili, da vsako leto na dan obranske bitke praznujemo občinski praznik. To ni le praznik spominov na obransko bitko, ampak je praznik spominov na celotno obdobje NOB, v katerem je bitka na Obranci le ena od številnih borbenih dogodkov jeseniških partizanov, je bitka, ki je skupaj s številnimi drugimi vtakna v zmogovito zastavo narodov Jugoslavije v njihovem boju za nacionalno in socialno svobodo.

V ta boj jih je pozvala in povedla Komunistična partija Jugoslavije, ki prav v tem letu praznuje 60-letnico nastanka. Teh nekaj 60 let je izpolnjenih z nenehnim bojem za delavski razred, za srečo delovnih ljudi. Komunistična partija Jugoslavije je, zlasti s prihodom tovariša Tita na njeno čelo, s svojo principiarno politiko, z odločnostjo, oborožena s spoznanji marksizma kot znanosti, oprta na delavske množice, postala vodilna, nenadomestljiva sila, tako v boju s puško kot v boju za izgradnjo naše nove socialistične samoupravne družbe.

Dejavnost komunistične partije se je kmalu odrazila tudi na Jesenicah. Predvojni komunisti, tisti, ki so stal-

no živeli na Jesenicah in tisti, ki s prihajali na Jesenice po partijskih dolžnostih, so si s svojimi odločnimi nastopi, z nezlomljivo voljo, z jasno orientacijo, kaj hočejo, pridobivali vedno več ugleda. Delavci — jeseniški proletarci so vse bolj spoznavali da je komunistična partija tista, ki jih lahko zaupa; kajti nikoli jih n izigrala v njihovem boju za pravice izigrala jih ni tudi v usodnih dneh napada fašističnih hord na Jugoslavijo. Ko so takratne meščanske stranke ponižno izjavljale lojalnos okupatorju, se mu udinjale in vs bolj šle na pot narodnega izdajstva: je komunistična partija Jugoslavije pozvala delavski razred in vse svobodoljubne poštene ljudi na oborožen odpor proti okupatorju.

Zato je dejavnost komunistične partije, oziroma zveze komunistične neločljivo povezana s preteklostjo sedanostjo in prihodnostjo občine Jesenice. 60-letnica komunistične partije se odraža tudi v praznovanju letošnjega občinskega praznika. Vse kar se ob današnji slovesnosti spominjamo, kar preverjamo in načrtujemo, je tesno povezano z delovnim zvezi komunistov, s komunistično mladino in z revolucionarnim gibanjem žensk, katerih obletnic prav tako praznujemo v letošnjem letu. Izkušnje revolucionarne dejavnosti v preteklih letih ter z delom oblikovane in v praksi preizkušene trajne vrednote, povežujemo v naš sedanost in jih vgrajujemo v temelje naših načrtovanj.

Prav v tem ožjem časovnem razdobju snujemo načrte za prihodnost. Vsi trije zbori skupščine občine s pred tednom dni sprejeli smernice za pripravo družbenega plana občine Jesenice za obdobje od leta 1981 do leta 1985. S tem dokumentom smo se opredelili za cilje, katerim na sledi družbeni plan za prihodnje pet letno obdobje. Enako, če ne celo še bolj pomembno, pa je, da smo v tem času opravili oziroma opravljamo

(Nadaljevanje na 8. strani)

I. PRISPEVKI IZ OSEBNEGA DOHODKA IN IZ DENARNIH PREJEMKOV IZ SREDSTEV SKUPNE PORABE

x Zveza skupnosti otroškega varstva SRS	bruto OD	2,74	2,16	6.178.058	7.982.299	12
• Skupnost otroškega varstva občine	bruto OD	0,59	0,73	3.203.041	3.496.031	10
• Temeljna izobraževalna skupnost	bruto OD	6,57	5,94	16.400.897	25.212.262	15
• Kulturna skupnost	bruto OD	1,08	0,90	2.817.884	3.694.574	13
• Telesna kulturna skupnost	bruto OD	0,64	0,59	1.799.171	2.341.299	13
• Skupnost socialnega skrbstva	bruto OD	0,77	0,63	2.048.109	2.843.683	13
x Skupnost zdravstvenega varstva	bruto OD	6,94	7,00	20.988.763	27.607.707	13
x Skupnost pokojninskega in invalid. zavarov. SRS	bruto OD	10,60	10,90	30.164.524	40.043.067	13
Republiški davek (dopolnilno, nadurno delo, upokojenci)	bruto OD	18,33:24,19	18,33:24,19	4.341.617	5.469.320	12
Občinski davek	bruto OD	0,50	0,50	2.029.851	2.830.879	13
Posebni republiški davek	bruto OD	1,00	1,00	2.306.101	3.780.075	16
Ostali prispevki	bruto OD			3.849.889	76.743	

II. PRISPEVKI IZ DOHODKA OZIROMA ČISTEGA DOHODKA IN IZ AKUMULACIJE

1. Prispevki za splošne družbene potrebe				29,445.954	28,098.058	
Davek iz dohodka republiki	osnova za izračun davka	7,00	5,00	6,446.030	6,348.447	9
Prispevek za solidarnost iz dohodka	osnova za izračun davka	0,30	0,30	905.124	380.907	4
Prispevek za pomoč prizadetim v potresu na Kozjanskem in Posočju	osnovna za izračun davka	1,00	—	2,368.277	—	—
Prispevek za zaklonišča	od nabave vred. posl. zgr. od kv. m	0,03	0,03	222.482	543.353	2
Prispevek za uporabo mestnega zemljišča				1,528.621	1,734.542	1
Druga plačila iz dohodka po predpisih drugih rep. — prisp. za gozd.		—		8.567	—	—
Del čistega dohodka za poslovni sklad — za posoj. sklada feder. za kred. hitrejšega razvoja	poslovni sklad dohodek	1,00:3,00 0,15	1,00:3,00 0,15	16,972.853 994.000	18,455.350 635.459	10
2. Prispevki za skupno potrošnjo na področju socialne varnosti				29,416.628	39,170.574	10
Prispevek iz dohodka skupnosti za invalid. in pokoj. zavarov.	poslovni sklad	0,27	0,27	4,930.528	4,067.666	1
Prispevek iz dohodka skupnosti za invalid. in pokoj. zav. za nesreče pri delu	bruto OD	0,80	0,80	2,215.349	3,023.507	1
Prispevek iz dohodka skupnosti za invalid. in pokoj. zavarov. za delovno dobo, ki se šteje s poveč.	bruto OD	3,50:5,20	3,50:5,20	2,269.007	2,794.095	1
Prispevek iz doh. skupnosti zavarov. kmetov (TOZD)	korigirana davčna osnova	0,46	0,50	502.272	634.845	1
Prispevek iz doh. skupnosti starostnega zavarovanja kmetov (DSST)	bruto OD	0,26	0,26	180.325	149.598	1
Prisp. iz dohodka skupnosti za zaposlovanje in social. varnost delavcev	bruto OD	0,04	0,23	1,047.875	856.734	1
Del čistega dohodka za stanovanjsko gradnjo za sklad solid.	bruto OD	1,425	1,425	4,339.427	5,992.497	1
Del čistega dohodka za gradnjo domov za učence in študente	bruto OD	0,345	0,345	1,050.598	1,450.799	1
Del čistega dohodka za stan. gradnjo — vezana sredstva	bruto OD	1,920	1,920	5,846.807	8,074.015	1
Del čistega dohodka za stan. gradnjo — interna uporaba	bruto OD	2,310	2,310	7,034.440	9,714.048	1
Del čistega dohodka za stanov. gradnjo — za komunalno dejavnost	bruto OD	—	0,500	—	2,412.770	—
3. Prispevki za skupno potrošnjo v SIS družbenih dejavnosti				17,758.027	18,010.292	1
Prispevki iz dohodka republiški izobraževalni skup.	korigirana davčna osnova	9,47	7,00	10,336.150	10,528.880	1
Prispevek iz dohodka republiški raziskovalni skupnosti	korigirana davčna osnova	1,72	1,40	1,877.315	2,105.776	1
Prispevki iz dohodka za skupnost zdravstvenega varstva — nesreče pri delu	bruto OD	2,76	1,02	5,364.562	5,375.636	1
4. Prispevki za skupno družbeno reprodukcijo na področju infrastrukture				32,628.731	44,201.928	1
Združevanje sredstev za razvoj mag. in region. cest v SRS (brez obv. vrač.)	osnova za izračun davka	4,00	4,00	3,683.456	5,447.240	1
Združevanje sredstev za financ. razvoja luške infrastrukture (brez obv. vrač.)	osnova za izračun davka	0,50	0,50	460.431	680.905	1
Združevanje sredstev za financ. razvoja železnice (brez obv. vrač.)	osnova za izračun davka	3,20	3,20	2,946.757	4,357.792	1
Združevanje sredstev za financ. grad. elektroenerg. obj.	osnova za izračun davka	3,50	3,50	3,223.015	4,766.335	1
	od vrednosti inv. vlaganj	4,80	4,80	10,841.588	9,725.151	1
	od faktur. zneska porab. energ. v kemič. in el. metal. pečeh	24,00		11,473.484	17,177.288	
		10,00			2,047.217	
5. Prispevki za skupno družbeno reprodukcijo na drugih področjih				11,200.867	11,962.273	1
Vodni prispevek v SRS — splošni za uporabl. in onesnaženo vodo	osnova za izračun davka	1,00	1,00	920.862	1,269.689	1
Prispevek za pokritje dela stroškov infrastrukture. ŽTP — transp. podj.	kličina izpuščene onesn. vode	28,75 din/E		2,556.474	2,172.466	
Prispevek za požarno varnost obč. Jesenice	osnova za izračun davka	5,00	5,00	6,818.407	7,434.846	1
	bruto OD	0,30	0,26	905.124	1,085.272	1
6. Prispevki za ostala financiranja				1,920.281	2,386.022	1
Prispevek za telesno kulturo obj. SOB Jesenice	bruto OD	0,08:0,10	0,10	253.676	397.671	1
Prispevek za SIS komunalna Jesenice	bruto OD	0,50	0,50	1,036.605	1,988.351	1
SKUPAJ DRUŽBENE OBVEZNOSTI				217,688.393	269,207.086	1
obveznosti, ki imajo vir v dohodku				71,958.904	81,171.689	
obveznosti, ki imajo vir v akumulaciji				49,601.584	62,657.278	
SKUPAJ				121,560.488	143,829.147	

x Sedežni prispevki

• Domicilni prispevki

URESNIČEVANJE PROGRAMA AKTIVNOSTI ZSS V DRUGEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na svoji seji 13. julija obravnavalo uresničevanje programa aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije v drugem polletju 1979 in po opravljenem posvetu s predsedniki in sekretarji občinskih svetov Zveze sindikatov Slovenije in predsedniki in sekretarji republiških odborov sindikatov sprejelo operativni program aktivnosti Zveze sindikatov za drugo polletje 1979.

I. ELEMENTI OCENE IZVAJANJA PROGRAMA V PRVEM POLLETJU 1979

1. Ocenjujemo, da je sprejeti Program dela republiškega sveta ZSS za leto 1979 pravilno ocenil aktualnost nalog in izbril najpomembnejše akcije v tem času. Zato ugotavljamo, da smo tudi z uresničevanjem programa uspeli z našim delom ostati v središču najaktualnejših družbenih vprašanj.

2. Sprejem in izvajanje programa je prispevalo k sistematičnejšemu delu v Zvezi sindikatov Slovenije. Tako so delavci v osnovnih organizacijah zveze sindikatov, občinskih svetih in organih republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije lahko pravočasno in usklajeneje pripravljali potrebna gradiva in učinkovitejšje organizirali posamezne akcije.

3. Z uresničevanjem programa smo dosegli precejšnjo stopnjo usklajene aktivnosti vseh članov in organov Zveze sindikatov Slovenije kot tudi boljše sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami. Lahko ugotovimo, da so nekatere izmed aktivnosti potrdile zaupanje delavcev ter okrepile akcijsko sposobnost vsega članstva in organizacije Zveze sindikatov.

4. Čeprav še vedno ne moremo biti zadovoljni z učinkovitostjo pri uresničevanju nalog in so v našem delu še vedno prisotne slabosti, lahko ugotovimo, da je bila aktivnost v osnovnih organizacijah zveze sindikatov, občinskih, republiških odborih in organih republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije velika. Dostikrat smo bili pred vprašanjem, ali je mogoče vse aktualne naloge v resnici tudi uresničiti.

5. Dosegli smo potrebno aktivnost osnovnih in občinskih organizacij zveze sindikatov. Velika večina je sodelovala pri uresničevanju akcijskih nalog: ocena gospodarjenja v letu 1978 (akcija »zaključni račun«), obravnavanje in uresničevanje stališč o delitvi po delu, priprava na konferenco »delavka v združenem delu«, javni razpravi o usmerjenem izobraževanju in drugih. Istovestno ugotavljamo, da vse občinske organizacije in sindikati dejavnosti le še niso z enako odgovornostjo uresničevale programa in da se ob vsaki akciji pojavlja nekaj organizacij, ki v njo niso dovolj uspešno vključene.

6. Uspeli smo začeti z delom svetov pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije. Ti postajajo vse pomembnejši dejavniki v oblikovanju stališč in politike Zveze sindikatov Slovenije ter mesto za temeljitejšo obravnavo posameznih za položaj delavca v združenem delu pomembnih vprašanj. Celovite ocene o tej aktivnosti še ni mogoče sprejeti, ker še vedno v mnogih občinskih svetih ti sveti še ne delujejo.

7. Dosežen je pomemben napredek pri usklajevanju dela sindikatov dejavnosti, ki se vse bolj vključujejo v skupen program in hkrati s tem uresničujejo tudi specifične naloge in odgovornosti. Ob tem opozarjamo na dve stvari:

a) proces ustanavljanja in delovanja občinskih in mestnih odborov dejavnosti kasni. V tem je tudi pomemben vzrok za to, da se še vedno premalo izražajo specifični interesi delavcev posameznih dejavnosti in da le-ti prihajajo premalo do izraza v delu republiških odborov sindikatov in delu republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. To slabost moramo bolj odločno odpravljati.

b) V republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije nimamo izdelanega sistema spremljanja aktivnosti republiških odborov in tudi ne pravega pregleda nad tem, ali dovolj uspešno uresničujejo svoje naloge. Da še obstoje določene pomanjkljivosti v metodah dela, ugotavljajo tudi predsedniki republiških odborov sindikatov dejavnosti.

8. Tudi pogosta skupna akcijska posvetovanja s predsedniki občinskih in medobčinskih svetov ter predsedniki republiških odborov sindikatov dejavnosti so prispevala k večjemu poenotenju akcijske usmerjenosti in večje učinkovitosti. Več poudarka bo potrebno dati še posvetom s predsedniki medobčin-

skih svetov Zveze sindikatov Slovenije.

Ta ocena naj spodbudi občinske svete in republiške odbore sindikatov, da samostojno izdelajo ocene o uresničevanju programa dela v letu 1979.

II. CILJI IN VSEBINA AKTIVNOSTI V DRUGEM POLLETJU 1979

Temeljni cilji našega dela v drugem polletju bodo:

1. Nadaljevati z uresničevanjem pomembnih družbenih nalog, ki so že sprejete v programu dela in zahtevajo aktivnost skozi vse leto 1979.
2. Pravočasno vključevati nove aktualne družbene naloge, pomembne za utrjevanje družbenoekonomskega položaja delavca ter za celovito uresničevanje vseh njegovih pravic, obveznosti in odgovornosti.
3. Nadaljnje utrjevanje demokratizacije našega delovanja ter s tem tudi povečanje naše odgovornosti in učinkovitosti pri uresničevanju sprejetih nalog.

Glede na opredeljene cilje bosta v drugi polovici 1979. leta v ospredju predvsem dve skupini nalog:

Prva skupina zadeva celoten sklop utrjevanja družbenoekonomskega položaja delavca ter njegove odgovornosti za uspešen gospodarski in družbeni razvoj. V ta sklop sodijo predvsem naslednje naloge: izboljšanje gospodarjenja in stalna odgovornost delavcev za spremljanje gospodarjenja v svoji organizaciji združenega dela povezana z oceno mesečnih obračunov, periodičnih obračunov in zaključnih računov; uveljavljanje delitve po delu v skladu s sprejetimi stališči sindikata; aktivnost pri pripravi novih srednjeročnih planov družbenega in gospodarskega razvoja; uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov posebej v stanovanjskem gospodarstvu in na področju zdravstvenega varstva delavcev; uveljavljanje ciljev reforme usmerjenega izobraževanja od predšolske, osnovnošolske vzgoje, šolanja na ostalih stopnjah vse do visokih in višjih šol; uveljavljanje ciljev na področju zaposlovanja; utrjevanje vloge delavcev pri kadrovske politiki, utrjevanje vloge delavcev na področju urejanja mednarodnih ekonomskih odnosov in uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov v sestavljenih organizacijah združenega dela.

Drugi sklop vprašanj, ki zadeva utrjevanje vloge, položaja in odgovornosti delavcev in zveze sindikatov pri uveljavljanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja, v katerega sodijo predvsem naslednje naloge: utrjevanje demokratizacije in kolektivnega dela v zvezi sindikatov; vloga in naloge sindikatov pri razvoju delegatskih odnosov in pri uveljavljanju družbenoekonomskih odnosov in pri uveljavljanju kadrovske politike; utrjevanje vloge delavcev in pri uveljavljanju ljudsko obrambo in pri uveljavljanju družbene samozasčite, utrjevanju delavske kontrole v organizacijah združenega dela.

III. METODE OBRABE POSAMEZNIH NALOG V ZVEZI SINDIKATOV SLOVENIJE

1. Nekatera vprašanja iz programa dela zahtevajo povsem konkretno angažiranje vseh članov Zveze sindikatov Slovenije. Zato predvidevamo, da se bodo vse osnovne organizacije zveze sindikatov in vsi člani vključili v uresničitev naslednjih nalog:

- ocena demokratizacije odnosov v zvezi sindikatov,
- nadaljnje uveljavljanje stališč o delitvi po delu,
- aktivnost pri pripravljanju in sprejemanju srednjeročnih planov,
- stalna analiza gospodarjenja še posebej ob polletju in devetih mesecih in priprava planov 1980,

S slovnostne seje vseh treh zborov skupščine občine Jesenice (IK)

- akcija »nič nas ne sme presenetiti«,

- priprava občinskih zborov osnovnih organizacij zveze sindikatov.

2. Pri drugih vprašanjih bomo nadaljevali oziroma začeli javno razpravo v naši organizaciji. Ta so:

- preobrazba družbenoekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu,
- zdravstveno varstvo,
- zakon o planiranju,
- nadaljnja preobnova reforme usmerjenega izobraževanja predvsem o predšolski vzgoji, osnovni šoli in posebnih izobraževalnih skupnostih,
- zakon o družbenem sistemu in formiranju.

3. Predvidevamo, da bomo na sejah republiškega sveta in predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije v drugem polletju obravnavali naslednja vprašanja:

julij:

- program dela Zveze sindikatov Slovenije v drugem polletju 1979,
- delo centrov pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije,
- uresničevanje stališč o delitvi po delu v TOZD.

september:

- zaposlovanje v SR Sloveniji,
- priprave na občne zbore osnovnih organizacij zveze sindikatov,
- sprejem stališč v organizaciji zveze sindikatov,
- dogovor o nadaljevanju aktivnosti za sprotno ocenjevanje uspešnosti gospodarjenja (posebej za devetmesečno obdobje in zaključne račune 1979) in plan 1980.

oktober:

- demokratizacija odnosov in kolektivno delo v Zvezi sindikatov Slovenije,
- planiranje in priprava srednjeročnih planov,
- stanovanjsko gospodarstvo,
- zdravstveno varstvo,
- varstvo pri delu,
- zgodovina delavskega gibanja,
- varnost v cestnem prometu.

november:

- vloga in naloge sindikatov pri razvoju delegatskega sistema,
- zveza sindikatov in krajevne skupnosti,
- informiranje v združenem delu,
- vloga in naloge Delavske enotnosti,
- »nič nas ne sme presenetiti«,
- »delavec, kultura in naloge zveze sindikatov«,
- analiza gospodarjenja v letu 1979 in izhodišča za leto 1980.

december:

- uresničevanje nalog Zveze sindikatov Slovenije v SOZD,
- delavska kontrola,
- aktivnost zveze sindikatov pri utrjevanju mednarodnih ekonomskih odnosov.

4. Poleg naštetih oblik bomo nadaljevali z metodo posvetovanja, seminarjev in drugih oblik akcijskega povezovanja v Zvezi sindikatov Slovenije. Zato bomo tudi v drugem polletju po potrebi organizirali:

- posvete s predsedniki in sekretarji občinskih svetov in republiških odborov sindikatov;
- in okrepili posvete s predsedniki medobčinskih svetov po posameznih vprašanjih uresničevanja programa;
- posvete s predsedniki komisij, odborov in svetov in drugih predstavnikov organov pri občinskih svetih Zveze sindikatov Slovenije.

Takšne posvete bomo organizirali tako, da bodo po vsebini čim bolj prilagojeni aktualnim akcijam in spodbuda ter pomoč za koordinacijo političnega dela.

Predvidevamo, da bodo vse osnovne organizacije zveze sindikatov in vsi organi Zveze sindikatov Slovenije dopolnili svoje programe dela, sprejete za leto 1979 in tako dosegli še boljše koordinacijo dela v Zvezi sindikatov Slovenije in njegovo večjo učinkovitost.

PREDSEDSTVO RS ZSS

OBČINA VSAKO LETO BOGATEJŠA

(Nadaljevanje s 7. strani)

temeljito analizo sedanjega trenutka, analizo doseženega in ocenjujemo tokove razvoja. Zavedamo se, da je od temeljitosti analiz in ocen odvisno ali bodo naše odločitve v družbenem planu občine in v planih TOZD, krajevnih skupnosti, samoupravnih skupnosti in drugih, realne, ali pa bodo, sicer izraz hotenja, njihova uresničitve pa bo več ali manj loterija.

Naši cilji za prihodnje so v bistvu preprosti, kot so bili preprosti tudi do včeraj. Želimo si vedno boljše življenje, blagostanje tako v materialnem kot v duhovnem življenju. Želimo, da bi bili gospodarji svoje usode, da bi obvladovali pogoje svojega dela, svoje delo, sadove svojega dela. Želimo, da bi živeli v miru, v sožitju s soslednjimi in vsemi drugimi narodi sveta.

Prepričani smo, da je najučinkovitejši način za doseg te ciljev - socialistično samoupravljanje. To prepričanje ne sloni le na revolucionarni viziji, ampak vedno bolj na vsakodnevnem potrjevanju načel socialističnega samoupravljanja v naši praksi. Vseh načel še nismo uveljavili v celoti, niti povsod. Jih pa uveljavljamo, nekje bolj, drugje manj uspešno. Čim bolj jih uveljavljamo, tem bolj se nam utrjuje prepričanje, da smo na pravi poti - na poti k željenemu ciljem. Zato samoupravljanju posvečamo posebno pozornost, spremljamo njegov razvoj in ocenjujemo, do kam smo prišli z uveljavljanjem tega sistema. Ob takem vprašanju pa samoupravljanje ne razumevamo kot nekaj abstraktnega, ampak kot splet povsem konkretnih vprašanj, kot na primer - kakšen je družbenoekonomski položaj delavca v TOZD, kakšne so že dejanske možnosti, da delovni ljudje - občani, organizirani v krajevnih skupnostih, odločajo o uresničevanju svojih in skupnih interesov, koliko so interesne skupnosti že postale mesto dogovarjanja za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi; v kolikšni meri je občinska skupščina ne samo organizacijsko, ampak po vsebini delovanja predvsem organ družbenega upravljanja itd.

Na vsa ta vprašanja lahko odgovorimo vsaj relativno zadovoljivo. Nedvomno je samoupravljanje v vsej svoji razsežnosti na višjem nivoju kot je bilo v preteklem letu. To zlasti velja glede organiziranosti, to je vzpostavitve organizacijskih pogojev za izvrševanje samoupravnih pravic in dolžnosti delavcev. Vzpostavljene so TOZD in druge oblike združenega dela, vzpostavljen je mehanizem delegatskega delovanja, organizirane so interesne skupnosti, občani so organizirani v krajevne skupnosti itd. Vsa ta samoupravna organiziranost pa ni nekaj statičnega, namenjena je zagotovitvi pogojev za vsebino samoupravljanja, ki odraža z družbenim položajem človeka in zato mora slediti družbenemu razvoju. Toda še tako dobro ustvarjene organizacijske možnosti za uveljavljanje samoupravnih pravic in dolžnosti delavcev - občanov ne zagotavljajo same po sebi vsebinsko dobro samoupravljanje. Zato je potrebno zavestno uveljaviti samoupravno ravnanje, spoprijemati se z vsemi pojavnimi, odkritimi in prikritimi oblikami odporov do samoupravljanja, odpovedati se kakšni zastareli navadi ponašanja, spoprijemati se z nazorji kot so grupno lastništvo, uravnilovka, kritiziranje itd. To hotenje - pripravljenost ni v vseh TOZD in tudi ne v vseh krajevnih skupnostih enako izraženo. Imamo primere, ko je to hotenje še vse preveč deklarativno in seveda primere, pri katerih je deklaracija že zdavnaj dobila vsakodnevno delovno potrditev.

Občinska konferenca zveze komunistov in predsedstvo občinske konference SZDL sta lansko leto ocenila, da so nekatere krajevne skupnosti v občini teritorialno neustrezno oblikovane, da so prevelike in zato ovirajo uveljavljanje take vsebine delovanja krajevnih skupnosti, ki naj bi zagotovila, da postane krajevna skupnost resnično humana skupnost človekovega življenja. Na taki oceni je temeljila spodbuda predsedstva občinske konference SZDL, da naj bi se občani v teh krajevnih skupnostih odločili za drugačno organiziranost. Od tega žal ni prišlo. Spodbujene pa so bile nekatere oblike delovanja v krajevnih skupnostih, ki so problem prevelikih krajevnih skupnosti sicer omilile, niso pa odpravile vseh slabosti.

Občinski praznik je po svoji naravi priložnost, da ocenimo dosežke preteklega leta - oziroma enoletnega razdobja med dvema občinskima praznikoma.

Prepričan sem, da lahko tudi letos z vso gotovostjo ugotovimo, da je občina Jesenice danes vsestransko bogatejša kot je bila na današnji dan pred letom dni. Gospodarska aktivnost občine je razgibana v glavnem tako, kot smo pričakovali in predvidevali v družbenem planu sedanjega obdobja. Družbeni proizvod je v letu dni porasel za več kot 30 %. Industrijsko proizvodnjo smo povečali za okoli 33 %, gostinstvo za 61 %, trgovino za 25 %, pa tudi vse druge panoge so v vzponu. Produktivnost dela je porasla za več kot 10 %. Imamo visoko stopnjo zaposlenosti občanov, ki znaša 46 %. Zaposlenih je 41 % žensk. To je sicer manjši odstotek kot velja za vso Slovenijo, pa tudi manjši kot velja za druge gorenske občine. Toda pomembno je, da se možnosti za zaposlovanje žensk v občini povečujejo in da stopnja zaposlenosti žensk sicer počasi, vendar vztrajno raste.

Povečuje se turizem. To dokazujejo podatki o številu nočitev, o številu domačih in tujih gostov. Kranjska gora kot osrednji turistični kraj v naši občini se vse bolj spreminja v turistični center in hkrati v zimsko-sportni center. V njej je vse več mednarodnih zimsko-sportnih prireditev. Toda kljub tem ugodnim podatkom se delež v turizmu ustvarjenega družbenega dohodka v družbenem dohodu občine rahlo zmanjšuje. To opozarja, da ne katera vprašanja turizma, zlasti finančna, nezadovoljivo rešena.

Jeseniško gospodarstvo, zlasti pa Železarna s svojo dominantno vlogo v jeseniški občini, vse bolj uresničuje pred leti postavljeno razvojno orieniacijo za višjo kvaliteto predelovanja izdelkov in storitev. Za jeseniško občino je to zelo pomembna ugotovitev, ki gotovo spodbudno deluje tudi za prihodnje obdobje. Jeseniška železarna je in bo ostala osrednja organizacija združenega dela v občini. Od njenega uspešnega ali neuspešnega dela, od njene sposobnosti, da se vključuje v mednarodno delitev dela in podobno, je v veliki meri odvisno, kakšen bo razvoj občine kot celote. Zaradi tega so načrtovanja Železarne za njen nadaljnji razvoj mnogo bolj pomembna za občino kot to velja za druge delovne organizacije v občini (čeprav ne zmanjšujem pomena drugih delovnih organizacij). Železarna se pripravlja na novo investicijo - izgradnjo elektrojeklarne. To bo velika investicija, velika ne samo po merilu občine, ampak tudi po merilu Slovenije in Jugoslavije. Velika bo v finančnem in po celi vrsti drugih pogledov, med katerimi je tudi ta, da bo zanjo potrebno odmeriti kar precejšen prostor - to je zemljišče. V jeseniški občini pa je prostor - zemljišče zaradi geografske specifičnosti vse bolj občutljivo vprašanje. Zato ni slučaj, da so že dosedanje razprave o predvideni gradnji elektrojeklarne razgibale javnost, predvsem zaradi lokacije tega objekta. Prav je, da o tej investiciji tudi z vidika prostora temeljito premislimo in z vso odgovornostjo sprejmemo najustreznejšo rešitev. Toda pri tem moramo biti realni v svojih zahtevah do te investicije in seveda tudi realno upoštevati, kaj za jeseniško občino, ne samo za Železarno, za vse občane - zaposlene v Železarni ali ne, predvidena investicija pomeni.

Prizadevanje za višjo kakovost proizvodov in storitev pomeni prizadevanje si za višji osebni in družbeni standard. Tako osebni kot družbeni standard nam raste. Dokazov za to trditev je veliko. Realni osebni dohodek zaposlenih je v porastu, vsako leto povečujejo število družbenih in zasebnih stanovanj, izboljšujemo cestno, vodovodno in kanalizacijsko omrežje, vedno širša in gostejša je mreža telefonskih povezav, dograjujemo sistem šolstva in uspešno se dokončuje šolski center na Plavžu.

Letos imamo že 46,6 % osnovnošolskih otrok v celodnevni šoli, dokončujejo se prostori za specialistične ambulante, izboljšujemo in povečujemo možnosti za otroško varstvo in gotovo še kaj. Toda želeli in potrebovali bi še več, kot danes imamo. Potrebujemo ustrezne kulturne domove na Jesenicah, pokrito kopališče, potrebujemo še več stanovanj, širše možnosti za otroško varstvo, in še in še. Prepričan sem, da bomo uspeli nekaj od tega pridobiti si že prihodnje leto, nekaj pa kasneje, odvisno pač od možnosti. Te možnosti bodo večje, če bomo bolj prizadevani in uspešni v našem delu, bolj organizirani in če bomo znali v naše odločitve vplesti tudi solidarnost in razumevanje do lastnih in do interesov drugih.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TEHNIČNO KONTROLO IN RAZISKAVE TER NOVOGRADNJE V PRVEM POLLETJU

V današnji številki predstavljamo delo delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje v prvem polletju, kar naj bo samoupravnim organom v pomoč pri obravnavi polletnih poslovnih rezultatov.

SEKTOR NOVOGRADENJ

Na splošno lahko ugotovimo, da v izgradnji investicijskih projektov v skladu s srednjeročnim razvojem in letnim planiranjem zaostajamo. Vseh investicij v teku imamo po stanju 30. junija 1979 za 606,4 milijona dinarjev, od česar odpade največ na temeljne organizacije: Jeklarne, Hladna valjalna Bela, Jeklovlek, Elektrode in Energetika.

Objekt za kontinuirano vplivanje gredic je zaključen 98 % in do rednega obratovanja je potrebno izvesti še manjša zaključna dela ter zunanjo ureditev. Iz hladnega testiranja smo v mesecu marcu prešli v vroče testiranje. Vlitih je bilo 88 šarž, oziroma izdelanih 4640 ton gredic. Objekt bo po odpravi nekaterih pomanjkljivosti predan v obratovanje.

Kot ena izmed pomembnih investicij, zlasti v sedanjem času, je bilo dokončanje del prve faze plinifikacije. Dela na reducirni in mešalno uparjalni postaji na Beli so bila zaključena, izdelana je bila tudi povezava med Belo in Javornikom in razvodi po Beli sami. Predelave na pečeh, globinski, krožni in potisni so gotove, pripravlja se montaža primarnih razvodov na področju jeklarne.

V TOZD Jeklovlek smo zaključili delo v novi skladiščni hali. Linija Koch je bila montirana in dana v pogon. Brusilni stroj, ki smo ga nabavili v okviru modernizacije, je pripravljen za montažo.

Gradbena dela za nove strojne delavnice so v zaključni fazi, v najkrajšem času bodo pričeli z montažo strojev.

Za elektronski računalniški center je v teku izdelava gradbenih projektov in dogovori s dobavitelji in izvajalci del. Prišli smo tudi s pripravo gradbišča za izgradnjo tega objekta.

Za odprave naprave v elektrojeklarni je uvozna oprema že v izdelavi, sklenjene pa so že tudi pogodbe za projektiranje in dobavo domače opreme.

Skarje za razrez starega železa so bile testirane in tehnično pregledane. Poizkusno obratovanje se je pričelo zelo uspešno.

Poleg naštetih projektov so tekla operativna dela še pri zamenjavi oblikovalnega stroja v TOZD Profilarne, na 100-tonski železniški tehnični, skladišču legur v TOZD Jeklarne, rezervoarju za tekoči kisik, polnilnici argona, pakirnem stroju v TOZD Žebljarna, predelavi šamotarne, vročem vodu za TOZD Družbena prehrana, ureditvi cest in drugo.

Kljub velikemu obsegu investicijske dejavnosti smo v prvem polletju aktivirali za vso Železarno le 14,3 milijona din in jih prenesli na osnovna sredstva.

PRIPRAVLJALNA DELA ZA NOVE INVESTICIJE

Poleg tekočih investicij, ki morajo biti v letošnjem letu bolj ali manj zaključene, pa se v okviru srednjeročnega razvojnega programa že temeljito pripravljamo za nove investicije, od katerih je najbolj pomembna jeklarne 2.

Študija za najboljšo lokacijo jeklarne 2 se nadaljuje, proučujemo možnost vključitve novih elektropeči v omrežje. Tehnično ekonomsko študija jeklarne je sprejeta, izdelali so jo sovjetski strokovnjaki.

SEKTOR TEHNIČNE KONTROLE IN RAZISKAV

RAZISKOVALNI ODDELEK

PROIZVODNJA GRODLJA

V teku so poskusi vpihavanja zraka z visokimi temperaturami in dodatki kisika v zrak. Za zavarovanje pred previsokimi temperaturami plamena v oksidacijski coni plavža so spremljali teoretične temperature plamena pred pihalnicami. Reševali so tehnološko problematiko uporabe prahu in gošče plavža in aglomeracije.

PROIZVODNJA JEKLA

V proizvodnji silicijevih jekel so za povečanje sigurnosti pri vroči predelavi uvedli ohlajanje kokil. Preiskave so pokazale, da pri vplivanju jekla v kokile s temperaturo nad 80 stop. Celzija izostane globulitska cona, ki je pogoj, da pri valjanju blokov ne pride do raztrganin. Pri proizvodnji viskolegiranih Cr-Ni jekel so znižali vsebnost kroma in niklja v jeklu za 1–2 %. Znižanje ne vpliva na strukturne in tehnološke lastnosti teh jekel, pred-

Preko SOB Jesenice se je pričel postopek za zagotovitev potrebnih površin v prostorskem in urbanističnem planu. Pripravili smo tudi razpis za opremo jeklarne 2.

Študija o prevozu težkih bremen v Železarni je izdelana. Proučiti je treba še možnosti prevoza žilindre s ponvicami na paletah.

Pripravljalna dela za procesni računalnik v TOZD Jeklarne so zaključena. Za vključitev računalnika v proces proizvodnje je potrebno izvesti še vse tehnične, organizacijske ter kadrovske spremembe v TOZD Jeklarne.

Pripravljamo se tudi na povečano proizvodnjo patentirane žice in lužilnice žice. Izdelali smo več variant velikosti in razporeditve posameznih naprav in skladišč, sledi še ekonomski izračun upravičenosti posameznih variant.

Tehnološki postopki za obe vrsti polnjene žice so obdelani, zbiramo pa še ponudbe za opremo.

Pripravljalna dela za obrat zvarjenec v temeljni organizaciji Monter Dravograd so zaključena. Tudi za preselitev temeljne organizacije Kovinoservis smo že izdelali potrebne priprave.

Izdelani so bili investicijski programi za nekaj pomembnejših investicij, kot so elektronski računalniški center, naprava za vakuumiranje jekla, proizvodnja aglomeriranega praška za elektrode in skladišče polizdelkov na Beli. Za vse te investicije pa še niso potrjeni samoupravni sporazumi o združevanju sredstev. Isto velja tudi za investicijski program gradnje garderobe in jedilnice za TOZD Jeklarne. Samoupravno sporazumevanje o združevanju dela in sredstev je novejša oblika financiranja investicij, ki zahteva več časa, zato vsi sporazumi še niso sprejeti. Pripravljamo še investicijske programe za drugo fazo plinifikacije Železarne in aneks skladišča elektrod.

Za potrebe temeljnih organizacij smo izdelali vrsto idejnih projektov kot so: ureditev skladišča rezervnih delov v TOZD Jeklarne, ogrevanje vzhodnega področja Jesenic z vročo vodo, priprava tople vode in ogrevanje v TOZD Podbojarna, predelava sušenja in ogrevanja ponvic na zemeljski plin itd.

Za vse zaključene študije, pripravljena dela in investicijske programe smo izdelali tudi lokacijske zasnove.

Na področju obdelave novih proizvodov smo izdelali tunnelski in mokro montažni podboj v štirih razstavljivih variantah. V teku je tudi akcija za standardiziranje ograj.

Iz statističnega pregleda lahko razberemo, da je bilo v prvem polletju realizirano le 36 % predvidenih investicijskih naložb. Če pogledamo strukturo porabljenih sredstev, vidimo, da poprečna udeležba lastnih sredstev presega 50 %, kar je več kot prejšnja leta in znatno več kot v drugih železarnah ali v gospodarstvu nasploh. Posojila zajemajo 44 %, udeležba združenih sredstev Interne banke SZ pa znaša 6 %. Med posojili je 61 % tujih kreditov. Precej sredstev smo porabili za drobne investicije, nekateri večji projekti pa kasneje. Ob visoki stopnji inflacije kasnitve v realizaciji investicijskih naložb negativno vplivajo na razvoj jesenjskega železarstva.

stavlja pa velik prihranek – oziroma znižanje proizvodnih stroškov.

Od prvih poskusov vplivanja gredic na napravi za kontinuirno vplivanje spremljajo posamezne kvalitativne grupe v vseh fazah predelave.

Posebno pozornost posvečajo končni kvalitativni izdelkov: patentirane žice, za varjenje v zaščitni atmosferi, jekla za poboljšanje itd. Dosedanje preiskave s pokazale, da bo potrebno šarže, ki so predvidene za litje na konti napravi izdelovati strogo po tehnoloških predpisih in z dodatki za boljše dezoksidacijo, modifikacijo ter dodatnimi merami za zaščito pred oksidacijo.

V redni proizvodnji so konstrukcijska jekla za debele pločevine s posebno zahtevo po izotopnih lastnostih. Jekla so izdelana s specialnimi dezoksidanti za modifikacijo nekovinskih vključkov.

Predelava v vročem

Vzporedno z osvajanjem valjanja profilov do debeline 32 mm na 3 žili

v valjarni žice rešujejo tudi kvalitno problematiko, ki se odkriva pri predelavi izvaljenih profilov. Pripravlja nove kriterije za čiščenje gredic, ki se valjajo za TOZD Jeklovlek. Ohlajanje in toplotno obdelavo izvaljenih kolobarjev so uredili z regulativi.

Nerjavna jekla

Nadaljevanje poizkusov preprečevanja pojava površinskih napak na nerjavni hladno valjanih trakovih je bilo usmerjeno na vplivanje in posebno dezoksidacijo. Pri vplivanju so uporabili poseben prašek, ki je izdelan namensko za vplivanje nerjavni jekel. Še naprej se izpopolnjuje tehnologija zaštite curka z argonom.

Kot dezoksidant so uporabili FeZr namesto Al. Šarže, ki so bile vlitte z argonsko zaščito curka so imele v končni fazi HVT boljše površino.

Raziskujejo pogoje valjanja na blumingu in štetlu s posebnim ozir na geometrijo tople valjanih trakov. Pozitivni rezultati so že zabeleženi, vendar se bodo raziskave še nadaljevale, dokler ne bodo izpolnjeni pogoji za normalne pogoje hladnega valjanja trakov.

V vakuumu (VOD) izdelani šarži kvalitete AISI 430 (X 8 Cr 17), ki sta bili prevajani v hladno valjane trake, sta potrdili upravičenost zahteve za nizke vsebnosti ogljika in žvepla v jeklu. Ta poskus ponovno potrjuje pravilnost odločitve za investicijo VOD naprave.

Elektropločevine

Že prej omenjene raziskave na štetlu imajo ugodne posledice tudi na geometrijo silicijevih tople valjanih trakov.

S spremembo tehnologije žarjenja na SCAP ali SSAP lužilni liniji je problem krhkih lomov na ZRM praktično odpravljen. To pomeni zvišanje izplena in povečanje produktivnosti valjavskega ograjda.

Zaradi visoke stopnje razlogičevanja na CRNO liniji in visoke kvalitete ravni elektropločevin so povečali hitrost in kapaciteto CRNO linije, pri tem pa ohranili kvaliteto na planiranem nivoju.

FINOZRNATA MIKROLEGIRANA JEKLA

Glede na potrebe tržišča in prestrukturiranju proizvodnje v pogledu kvalitete je bilo v preteklem obdobju predmet raziskav fino zrnato mikrolegirano jeklo z mejo plastičnosti min. 700 N/kv.mm. Raziskave so usmerjene tudi v osvajanje fino zrnatega mikrolegiranega jekla z koncentracijo Ni 9 % za izdelavo recipientov za prevoz tekočih plinov.

Uspešno so bile izvršene tudi raziskave osvajanja tehnologije izdelave fino zrnatih mikrolegiranih jekel v obliki hladno valjanih trakov in to kvalitete Nionical 40 in Jekor 35, kakor tudi raziskave vpliva hladne deformacije na utrjenosti fino zrnatih jekel.

DODAJNI MATERIALI IN TEHNOLOGIJA VARJENJA

V fazi osvajanja je nova cirkon bazična elektroda z izkoristkom 250 %. V teku je osvajanje redne proizvodnje elektrod Tenacito 75 in Tenacito 80, za varjenje jekel z mejo raztezanja nad 700 N/mm² so v teku preiskave za korekture receptur za dimenzije elektrod dva in dva in pol mm.

Zaključili so preiskave problema vsebnosti Cr in Ni v zvarih za elektrodo Inox 18/8/3 A Fe.

Zaključili so dodatne varilno tehnične preiskave za rutilno elektrodo E Ti 5 Cr Mo, ki je prirejena za varjenje ligiranih kotlovskih pločevin za povišane temperature.

V teku so raziskave in primerjalne analize domačih in tujih žic za nerjavne elektrode Inox 18/8. Problem je vsebnost ferita v zvaru in možnost korektur z dodatki FeCr aff v plašč elektrod.

V laboratorijskem obsegu so preiskali izdelavo aglomeriranega praška OP 100 z domačo Mn žilindro. Problem je visoka vsebnost žvepla v žilindri.

Skupno z Iskro in fakulteto za stojništvo razvijajo opremo in tehnologijo navarjanja (platiranja) običajnih konstrukcijskih jekel z visokolegiranimi Cr-Ni-Mn (26-9-9) trakov. V izdelavi so hladno valjani trakovi specialne sestave za varjenje.

ODDELEK TEHNIČNE KONTROLE

V prvem polletju je bilo od kupcev sprejetih 258 reklamacij ali 49 manj kot v enakem obdobju lanskega leta. Od tega je bilo 58,9 % upravičenih, 27,1 % neupravičenih in 14 % opozorilnih. Istočasno pa je bilo tudi 143 notranjih reklamacij TOZD Železarne ali 40 več kot v prvem polletju lani. Od tega je bilo šest reklamacij zaradi zamenjav, 137 reklamacij pa zaradi kvalitete. Pri internih reklamacijah so obravnavali 5.041.411 kg teže, v šestih mesecih lani pa le 2.967.234 kg. Zanimivo je, da v prvih šestih mesecih ni bilo

zunanjih reklamacij zaradi jeklar-skih napak (I. poll. 78–9,8 %), niti zaradi napak predelave (I. poll. 78–90,2 %).

Vzroki za reklamacije v prvem polletju so bile zaradi: površine 29,4 % (lani 38,1 %), mahanske lastnosti 25,9 % (15,2 %), lunkeja 10,1 % (6,0 %), zamešnjav 9,8 % (7,4 %), dimenzij 9,3 % (10,6 %), napak predelave 7,7 % (16,5 %), zavaljanja 4,0 % (2,4 %) in nečistoče 3,8 % (lani v prvem poll. 3,8 %).

Vrednost reklamiranega materiala je v primerjavi s prodano vrednostjo po ceni 0,45 %, toliko kot v prvem polletju lani. V primerjavi s prodano vrednostjo pa je vrednost reklamiranega materiala za pet mesecev znašala 0,48 %.

SEKTOR ZA EKONOMIKO IN ORGANIZACIJO

ODDELEK ZA EKONOMSKE ANALIZE IN PLANIRANJE

V prvem polletju je delo potekalo normalno. V okviru rednih nalog so izdelali mesečne in četrtletne analize odstopanja doseženih rezultatov od družbenega plana, analize odstopanj specifičnih količin od planiranih in mesečno informacijo o doseženi proizvodnji in stroških.

V začetku leta so nadaljevali z obdelavo plana za leto 1979 po temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Nato so pristopili k pripravi za izdelavo novega srednjeročnega plana za obdobje 1981–1985. V prvi fazi je bila izdelana poglobljena analiza o poslovanju temeljnih organizacij in delovnih skupnosti v letih 1960–1978, oziroma 1975–1978, ki naj bi služile nosilec planiranja v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih kot osnova za nadaljnje odločitve. V drugem četrtletju so delo celotnega oddelka usmerili v izdelavo analize o izvajanju srednjeročnega plana za obdobje 1976–1980, možnosti razvoja za naslednje srednjeročno obdobje 1981–1985 in smernic za plan temeljnih organizacij in elementov za sklepanje samoupravnega sporazuma o temeljnih plana Železarne za obdobje 1981–1985.

Poleg te osnovne naloge so sodelovali tudi pri uvajanju novih ekonomskih odnosov v prakso, predvsem v okviru sodelovanja z ITEO in pri izdelavi dveh samoupravnih sporazumov o združevanju sredstev. Izdelali so tudi ekonomske izračune uspešnosti za več investicij ter kalkulacije, predvsem na pobudo prodajnega sektorja.

Količina vseh vrst statističnih poročil, ki jih na oddelku pripravljajo za potrebe Zavoda SRS za statistiko in Splošnega združenja jugoslovanskih železarn, se je močno povečala.

V sistem statističnega poročanja še niso uspeli v celoti vključiti TOZD Kovinoservis, kar ostane za nalogo v drugem polletju.

ODDELEK ZA ŠTUDIJ DELA IN NAGRAJEVANJE

Poleg tekočih nalog, ki se nanašajo na mesečno ugotavljanje uspešnosti in analiziranje gibanja osebnih dohodkov po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, so izdelali večje število nalog s področja industrijskega inženirstva.

Zaradi porasta števila zahtevkov po prevrednotenju delovnih nalog so porabili preko 10 % razpoložljivega časa, vendar je še vedno ostalo preko 160 zahtevkov nerešenih. Iz tega lahko zaključimo, da je sedanji sistem kategorizacije preživel in da se moramo pospešeno lotiti izdelave razvida, za katerega smo se obvezali, da ga izdelamo v letošnjem letu.

V začetku leta je oddelk za izobrazevanje odraslih pri ŽIC organiziral tečaj za člane strokovnih grup, ki so po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih zadolžene za izdelavo razvida del.

Strokovni sodelavci oddelka so bili aktivno vključeni tudi v delo skupine, ki je izdelala osnutek dopolnjenega samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih delitve sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe v Železarni Jesenice. Dopolnjeni osnutek sporazuma prinaša več novosti in odpravlja pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene v tem obdobju izvajanja veljavnega sporazuma.

ELEKTRONSKO RAČUNSKI CENTER

Pri vzdrževanju programov se pojavljajo številne spremembe, ki so povezane s spremembami zakonskih določil in zahtev uporabnikov. To dejstvo povzroča, da poleg prekomerne zasedbe računalnika, dotrajanosti opreme in ozkega grla pri zajemanju podatkov, terminsko ni več mogoče slediti zahtevam uporabnikov.

Na področju novih obdelav so pristopili le k realizaciji nekaterih manjših projektov na finančno-komercialnem področju ter na področju statističnih obdelav tehničnih kontrol in raziskav.

Število prevzemov se je v primerjavi z lanskim polletjem povečalo, medtem ko je količina predloženega materiala za prevzem nekaj manjša. Predvsem gre tu za bolj razdrobljene prevzeme, predvsem profile, ki se uporabljajo za kon-tejnerje. Nekaj prevzemov, predvsem v valjarni debele pločevine, je bilo zelo slabo pripravljenih v večini primerov zaradi pritiska kupcev.

Število preizkušencev je bilo v porastu v mehanski delavnici in preizkuševalnici OTK, ob istočasnem zmanjšanju preizkušancev v obeh ostalih preizkuševalnicah. Število izpisanih atestov se je povečalo za 500 ali 4,5 %. Omembe vredno je dejstvo, da je prevzemni oddelek ta uspeh dosegel z osemkratnim zmanjšanjem nadur.

Začeli so pripravljati projekt Spremljanje proizvodnje v valjarni debele pločevine, dokončali pa so projekta HVB in Saldakonti dobaviteljev.

Sodelovali so tudi pri pripravi investicijskega programa za procesni računalnik v TOZD Jeklarne.

Delo na tem področju je potekalo v več smereh, in sicer kot sodelovanje pri izdelavi investicijskega programa, določanje celotne konfiguracije sistema, izbira osnovnih programskih produktov in kreacija novega integriranega informacijskega sistema.

Pristopili so k dvema večjima obdelavama, ki sta osnovi za nadaljnjo graditev sistema, in sicer spremljanje naročil in planiranje ter kontrola proizvodnje ter finančno-komercialno področje.

Medtem ko so za finančno-komercialno področje pripravili le grob koncept dela, pa so za prvo področje, to je spremljanje naročil in planiranje ter kontrola proizvodnje, že sestavili osnovni koncept, ki pomeni nov pristop v obdelavi podatkov ter tudi nov sodobnejši pristop k planiranju in terminiranju.

ODDELEK ZA ORGANIZACIJO DELA

Poleg tekočih nalog s področja organizacije so dokončali večje število izrednih nalog, kot je uvajanje poslovanja in vključitev temeljne organizacije Kovinoservis v sistem poslovanja Železarne, sodelovanje in izdelava navodil za poslovanje z delovnim nadomestilom v storitvenih temeljnih organizacijah, izdelava in uvedba sistema za izdajo orodja iz zaloge v uporabo za vsa skladišča v Železarni ter naloge s področja poslovanja in organizacije, ki so bile vezane na razne dopolnitve in spremembe (konti liv, uvajanje zemeljskega plina itd.)

Pristopili so tudi k izdelavi naloge: analiza sedanje samoupravne organiziranosti Železarne Jesenice, ki naj bi bila osnova za nadaljnje dopolnjevanje naše samoupravne organiziranosti.

ODDELEK ZA ZAŠČITO INDUSTRIJSKE LASTNINE

Rezultati množične inventivne dejavnosti v prvem polletju kažejo, da se je povečalo število prijavljenih tehničnih izboljšav in da se je odstotek posebnih nadomestil glede na lanske povečal. V letu 1978 so prejeli skupaj 58 novih prijav, že v prvem polletju 1979 pa so registrirali 52 tehničnih izboljšav. Nadomestil je bilo v letu 1978 izplačanih skupno 868.588 din ali 3,61 % letnih koristi, v prvem polletju 1979 pa je izplačanih že 812.044 posebnih nadomestil, kar znaša 5,18 % koristi. Te premike so z uvedbo nove boljše lestvice za odmero nadomestil glede na prihranke, ki je bila sprejeta novembra 1978, tudi pričakovali. Inovacijski dohodek je spodbuden, saj znaša v prvem polletju 15.658.046 din. Obračunali so 57 tehničnih izboljšav in izplačali nadomestilo 125 avtorjem tehničnih izboljšav.

Odbori za gospodarstvo v temeljnih organizacijah so tehnične izboljšave obravnavali na sejah in so nekaj predlogov tehničnih izboljšav tudi zavrnili. Komisiji za podelitev Pantzove nagrade in nagrade Novator leta so dostavili kompletno gradivo za obravnavo, vendar doslej še niso imeli sestanka. Obravnavali so tudi štiri spore na sodišču združenega dela v Kranju. Večina sporov je bila rešena v korist avtorjev.

Na zveznem natečaju Zvezne sindikatov Jugoslavije za inovacije s področja izboljšanja pogojev dela smo prejeli tretjo nagrado.

Zavod za statistiko in republika raziskovalna skupnost sta organizirali strokovno grupo za enotno zajemanje podatkov in rezultatov množične inventivne dejavnosti v delovnih organizacijah. Enotno zajemanje podatkov je nujno, saj bomo na ta način lahko primerjali naše rezultate z drugimi delovnimi organizacijami v SRS in ugotavljali, kje smo v lestvici uspešnosti na področju množične inventivne dejavnosti.

IZ KRONIKE KOKRŠKEGA ODREDA

IVAN JAN DRUGI KOKRŠKI ODRED

A za ta korak je bilo potrebno obojestransko zaupanje. Prva dva, ki sta brez zvez pobegnili po Stol, sta zaradi nepoznanja šele po dobrem tednu, oslabljena in lačna le po naključju naletela na partizane. Ljudje, ki so vzdrževali zveze s partizani, neznance, še posebno v nemških uniformah, niso mogli zaupati. To so jih naučile izkušnje. Dezertacije iz nacističnih vojašnic niso bile preprosta zadeva. V verigi zvez, ki naj bi te policiste pripeljale do partizanov, sta bili tudi mladi dijakinji – prijateljici Francka Naglič ter Alda Razpotnik-Tilka.

Najtesnejše stike z Razpotnikovo je navezal protinacist Mirko Golub, študent iz Zagreba. Pobegniti pa ni nameraval sam, temveč s skoraj vsem bataljonom sonarodnjakov.

Se isti dan so gestapovci prignali iz Radovljice v Begunje ves bataljon policistov – Hrvatov in jih zaprli.

Po posamičnem zaslišanju policistov-Hrvatov in pogostem soočenju z izmučeno Francko Nagličevo, so jih pet obsodili na smrt in jih tudi takoj ustrelili. Ostale, razen nekaterih izdajalcev, so poslali v taborišče Auschwitz. Med temi je bil tudi Mirko Golub, sicer glavni organizator pobege, ki pa ga niso odkrili.

To je tudi svojevrsten primer sodelovanja med Slovenci in Hrvati, tako nesrečno upreženimi v nacistični voz.

Oblastni komite KPS za Gorenjsko pa je v poročilu o pripravah in prehajanjih pripadnikov s sovražne strani k partizanom centralnemu komiteju KPS 2. oktobra 1944 med drugim pisal, da se predaje nemških vojakov, zlasti Hrvatov odvijajo v manjših, posamičnih primerih. Pri tem ugotavlja, da sta zaradi nespretnosti aktivistov ter štaba kokrškega odreda in pomankanja sodelovanja propadli dve večji organizirani predaji Hrvatov-policistov, ne le iz Radovljice, temveč tudi iz Trčiča, zaradi tega, da so Nemci te posadke pozaprl in zamenjali, nekaj vodilnih upornikov pa postrelili.

V zvezi z razpoloženjem v sovražnikovih vrstah je tudi štab kokrškega odreda štabu devetega korpusa poročal, da je posebno pri moštvu tuje narodnosti morala sovražnikovih vojakov na nizki ravni in da še pada.

Seveda prehajanje sovražnikovih vojakov in policistov ni potekalo tako množično, kakor je kazalo v avgustu in septembru, ko jih je prišlo k partizanom nekajkrat po nekaj skupin.

V priprave na prehod policistov k partizanom so bili drugod v glavnem prek mreže odrednih obveščevalcev – vlagani veliki napori tako v Trčiču, v Naklem, v Kranju in na Jesenicah. Ugotovitve OBKOM-a o nespretnosti štaba kokrškega odreda – mišljeni so predvsem obveščevalci so sicer na mestu, vendar pa drži tudi to, da je bilo tovrstno delovanje, se pravi navezovanje stikov s pripadniki policije, izredno težko.

Zdaj odgovorimo še na uprašanje, zakaj je bil odziv na amnestijo na Gorenjskem tak, kakšen je bil in zakaj se ji domobranci, razen redkih izjem, niso odzvali?

V tej pokrajini se je prehajanje k partizanom odvijalo na svojevrsten način. Prva leta, ko NOV od zaveznikov še ni bila priznana, je bilo zlasti v ravninskem predelu in v gorenjskih središčih veliko takih, ki so zaradi neodločnosti in nekakšnega špekulantskega odnosa do bojevanja sploh, dobili ime »sredinci«. Ti niso imeli stikov ne s partizani ne z Nemci ali z domobranci, pretila pa je nevarnost, da padejo pod vpliv slednjih. Veliko je bilo tudi takih mlajših moških, sposobnih za vojskovanje, ki so se sodelovali v OF ali bili vsaj njeni simpatizerji, vendar pa so delali v tovarnah, ki so služile okupatorju.

Takih je bilo največ na Jesenicah, v Kranju, v Trčiču in povsod tam, kjer je bila industrija. Za vstop med partizane pa se iz raznih razlogov niso mogli odločiti. Da bi jim pomagali k temu koraku, so nekateri politični aktivisti iznajdljivo začeli širiti vesti, da tudi oni, delavci v tovarnah, pravzaprav pomagajo okupatorju in da se prav lahko zgodi, da bodo po vojni zaradi tega klicani na odgovornost. Tako je del takih, sicer poštenih delavcev, začel misliti, da petnajsto-septembrska amnestija zadeva tudi nje in priključevali so se partizanom. Nekateri so pritegnili v partizane tudi uspeh zahodnih zaveznikov v Italiji in v Franciji. Kazalo je, da obstoji možnost za skorajšnje izkrcanje anglo-ameriških čet v Istri in na slovenski obali. Ob teh predvidevanjih je del ljudi, ki so simpatizirali z OF, tudi prešel k partizanom, drugi del teh »sredincev« pa je postal zaveznik ali celo aktiven član domobranstva. Domobranci so mislili, da bodo po odhodu Nemcev s pomočjo zahodnih čet spet vzpostavili staro buržoazno oblast.

Posebno poglavje so bili tudi tisti gorenjski fantje, ki so jih Nemci mobilizirali v svojo vojsko. To so bili v glavnem dobri fantje, ki so, nasilno mobilizirani, ob prvi priložnosti pobegnili iz nemške vojske k partizanom. Vendar je del teh, neosveščenih in ki so se bali za glave, potem prestopal k domobrancem. Taki so bili najslabši.

Tudi vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja je, vsaj v glavnem poznavač bistvene načrte mednarodne reakcije, predvsem za našimi zahodnimi mejami, predvidevalo, invazijo zahodnih zaveznikov na jadransko obalo poleti 1944. Z njihovo invazijo bi se dogodki v Sloveniji prav gotovo zapletli, NOV bi se morala spopadati z novimi težavami, bratomorni boj bi bil s tem nevarno razširjen in poglobljen. Zato so bile enote slovenske partizanske vojske pripravljene na spremembo, če bi zahodne zaveznike čete začele siliti proti notranjosti Slovenije.

Za tak primer so se pripravljali tudi gorenjski partizani. Vendar pa so bili o tem obveščeni le vodilni kadri tako na terenu kot v odrednih enotah. Borci kokrškega odreda, so se zato pomaknili bliže k Savi. Če bi bilo potrebno, bi v hitrem maršu krenili proti Primorski.

Šlo je namreč za to, da bi zahodni zavezniki vsekakor poskušali razorožiti NOV, kot so to delali v Grčiji.

O vsem tem je konec avgusta 1944 razpravljala tudi OBKOM za Gorenjsko, kjer so med drugimi sprejeli tudi sklepe, da v takem primeru »odnosi do zaveznikov morajo biti... samozavestni in da jim je treba pokazati, da so partizani del redne zavezniške vojske ter pripravljeni braniti pridobitve triletne boja pred vsakim...« (podčrtal I. J.).

OKUPATOR IN DOMOBRANCI V ČASU OBNAVLJANJA KOKRŠKEGA ODREDA

Kako pa so se v času obnavljanja kokrškega odreda obnašali okupatorski in domobranci vrhovi?

V poletnih dneh 1944 so okupatorski vrhovi in organizatorji domobranstva, ki so tudi dobro vedeli za poziv in amnestijo AVNOJ do 15. septembra 1944, zaradi splošnega vojskovanja in političnega razvoja pospešeno delovali. To najbolje potrjuje povelje komandanta 18. vojaškega okrožja SS generallajtnanta Ervina Rössnerja 4. avgusta 1944, ko svoje podrejene poziva k okrepljenemu delovanju proti NOV, in s tem tudi proti gorenjskim partizanom. V njem pravi:

»Čeprav smo v zadnjem času ugotovili povečanje band, sem v zadnjih treh tednih od enot komaj dobil poročila o kakih uspehih. Trenutni položaj na fronti in v domovini zahteva, da vsak oficir in vsak vojak svojo dolžnost vrši do zadnjega.

Pričakujem, da bodo vse... enote z največjo ostrino pričele boj proti banditstvu in da bodo bandite uničile.

Ne poznam odmorov... Pričakujem, da bodo enote brezobzirno nadaljevale z bojem.

Tako povelje je Rössener razposlal kljub dejstvu, da narodnoosvobodilnega gibanja in njegovih sil v Jugoslaviji že zdavnaj ni bilo mogoče zaustaviti, kaj šele uničiti. In to v času, ko so NOV že zdavnaj praznali tudi zahodni zavezniki. Poleg tega je Rössener partizane, borce NOV, še vedno zmerjal z »banditi«.

Da bi bil boj proti partizanom vsaj na Gorenjskem, Stajerskem in Koroškem, to je v mejnih pokrajinah z Avstrijo, res čimbolj okrepljen, je Rössener ustanovil tudi šolo za boj proti partizanom.

Ta je bila ustanovljena s poveljem 30. avgusta 1944. Vpliv šole je bilo res kmalu čutiti, kajti v partizanske vrste je okupator še bolj skušal vrvati šolane agente in škodljivce, ki pa so jih partizani v glavnem kmalu odkrili.

V to šolo so pozneje delno vključevali tudi domobranske podoficirje, kar je Rössener med procesom proti njemu in soobtožnim vojnim zločincem pojasnil takole:

»V domobranstvo sem poslal svoje policijske oficirje in podoficirje, v okviru domobranstva samega pa je bila osnovana oficirska in podoficirska šola, ki pa ni ustrezala številnim zahtevam.

(SE NADALJUJE)

Je ljubezen, biti pri ljubljenem človeku? On si strašno želi ostati, ne želi stran. Saj bo moral, vendar ne želi!

»Si prepričana, da sem v tvoji sobi zares varen?« je vprašal Matic.

»Naše hiše ne bodo preiskali. O tem sem se znova prepričala. Žan premišlja o podzemskem skrivališču, o četrti partizanski družini. Oče je sicer govoril o možnosti neumnega skrivališča, takega, s katerim ne računajo, a Žan v to ne verjame.«

Matic se je nemirno presedel. Gledal je Bredo, ki pa ni kazala nobene zadrege, ne strahu.

»Tvoj oče sumi,« je tiho, z drhtečim glasom vprašal Matic.

»Oče le draži Žana. Strašno rad ga zbada. Ni ga pa omajal v prepričanju. Žan je togoten rekel: 'Vsako slamico bomo preložili, vsako smet, preiskali zemljišče okrog partizanskih hiš, preiskali kleti, stene, podstrešja. Našli bomo skrivališče.' Skrivališče že najde, ne pa Matica,« ga je dražil oče. Prav jezna sem bila, zakaj tako uživa, če zbada Žana.

Matic je hotel premakniti nogo, pa je nalahno kriknil. Breda je v hipu postala nemirna. Nič niso zalegle besede. Odvila je povoj, znova očistila rano, da je strašno peklo, potem jo je posula z belim prahom. Ko je ugledala njegovo orošeno čelo, mu je rekla, naj spije malo žganja. Ubogal je.

Potem je Breda rekla, da mora ugasniti svetilko. To ga ni motilo. Že tako je trpel. Rad bi gledal njen obraz, a bi bilo nespodobno. Tako jo lahko gleda, podoživlja poteze, se slepi z varljivim upanjem. Boljše je v temi. Nekaj trenutkov sta molčala, potem je Matic vprašal:

»Breda, povej odkrito, zakaj mi pomagaš? Sebe spravljaš v nevarnost, domače. Povrh vsega pa sem med brezbožnimi komunisti, kar ti tudi ne more biti po volji. Mi hočeš pomagati kot sošolcu, nekemu iz vasi in ne premišljaš o posledicah?«

Dolgo časa je moral poslušati le njeno dihanje. Zbal se je, da ne bo zvedel odgovora. Naposled bi lahko premolčala. V sobi je bilo le toliko svetlo, da je videl, kako sega po steklenici in mu jo ponuja.

VINKO TRINKAUS IZDAJA

»O tem nisem premišljala. Če bi rad natančen odgovor, ne vem. Pomagala sem ti, pomagala bom, ti to ne zadostuje.«

Trpeče je kriknil. Ne zadostuje. Zaradi Brede. Nikoli niso vprašali kmeta, dobro mamco, zakaj jim daje hrano, vabi na kozolec, skedenj, zakaj jih opozarja, kje so vojaki. Zadostovalo jim je dejanje. Bili so presrečni, da je tako. Njega pa je zanimalo, zakaj to počne Breda. Ni se slepil, da je to radovednost. V vprašanju so bile velike želje, upanje.

»Priznala boš, da je nekoliko čudno, nenavadno. Omenil sem ti, zakaj. Nič prepričljivega mi nisi odgovorila.«

»Morda ti pomagam zato, ker vojno, ubijanje sovražim,« je odvrnila. Govorila je počasi, obotavljivo. »Moj očka pravi, zdaj se ravsa jo med sabo, po vojni pa bomo spet stari Slovenci. Partizani so zavezniki Rusov, Angležev, Američanov. Legijaši pravijo, da so z Italijani le zato, da se komunisti, ki so za Ruse, ne bi preveč razbohotili. Oboji iščejo zaveznike zunaj, legijaši še pri Italijanih, ki jih bo tako in tako pobralo.«

»Pa potlej, če odidejo Italijani? Se bodo legijaši priključili partizanom in se borili proti Nemcem? Ali bodo pomagali Nemcem?«

Breda je proseče zastokala. Bilo je preveč zanjo, o tem ni veliko premišljala. Pojasnjevala je s tujimi besedami.

»Ni to podlo, izdajalsko,« je ogorčen kriknil Matic.

»Saj ni lepo, vendar očka pravi, da je politika zmerom nekoliko umazana. Pаметen je tisti, ki hoče preživeti vojno. Po njej bo že nekako. Zanesljivo ne slabše, kot je zdaj. Želim, da bi preživel vojno.«

»Nisem šel v partizane zato, da bi vojno preživel. Borim se, da bi pregnali vse vojake, ki nas tlačijo, da bi po zmagi bolje zaživeli.«

Ni mu pritrdila, da ima prav. Kot da jo razlogi, zakaj se kdo bojuje, prav nič ne zanimajo.

Zunaj je bilo slišati kričavo, živahno italijansko govorico. Matic je napet poslušal.

»Odhajajo iz gostilne,« je pojasnila Breda.

Nekomu ta odločitev ni bila po volji. Kričal je, dokler ga ni utišal rezek krik. Oddaljili so se glasovi in v vasi, sobi je bilo tiho.

»Boš lahko vstal? Pripravila bi kavč za spanje, da ti bo udobneje.

Dolgo sta se tiho prerekala, dokler ni obveljala njegova, da bo spal na preprogi. Breda mu je vsilila blazino in odejo, s katero se je pokrtil. Zasišla sta nekaj besed, ki sta jih spodaj spregovorila Bredina starša.

Zdaj bi moral zaspati, odriniti premišljanje do jutra, ko se bo svez morda domislil ukane in rešitve. Zadrževal je celo dihanje, da bi Breda lahko zaspala. Čutil je, kako ga je začelo prav na robu rane rahlo kljuvati. To ni dobro, je pomislil. Ni pa najslabše, saj se bolečina pojavlja na robu, ne v globini rane.

»Ze spiš?« je tiho šepnila Breda.

»Se ne. Premišljam, če bi se morda le kako izvelel?«

VLADIMIR SUŠNIK-MATIJEV

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

Danes pričenjamo z objavo serije sestavkov o razvoju topništva v narodnoosvobodilni vojski in partizanskih odredih Slovenije. V topniških enotah IX. korpusa NOV in POS je sodelovalo okrog 80 borcev – partizanov z našega območja, med njimi okrog 40 delavcev iz naše železarne. Odbor za zgodovino topničarjev IX. korpusa NOV in POJ in avtorji sestavkov pozivajo vse nekdanje topničarje, da na uredništvo Železarja pošljejo k objavljenim prispevkom eventualne pripombe ali dopolnitve in s svojimi prispevki dopolnijo kroniko topničarjev.

Ko danes razmišljamo o bojni epopeji naših narodov v letih vojne 1941/1945, se pripadniki topniških enot, ki so delovale na področju Gorenjske in Slovenskega Primorja v okviru IX. korpusa NOV in POS, še prav posebno spominjamo prehojene poti in dogodkov, ki nas vežejo na te čase.

In prav je, da se spominimo teh dogodkov. Delo, bojna pot in način delovanja topniških enot v okviru IX. korpusa so tako posebni v primerjavi s sorodnimi enotami, ki so delovale na drugih področjih, da se jih je treba spomniti.

Stacioniranje okupatorja in njegovih slug, število in lokacija njegovih postojank, število in kvaliteta komunikacij, ki smo jih uporabljali za lastne premike in akcije, oskrba in dopol-

njenost s strelivom in tehničnimi sredstvi ipd. so bili pravzaprav tisti osnovni elementi, ki so oblikovali taktiko delovanja naših topniških enot. Poleg tega pa so vplivali tudi na organizacijsko obliko topniških enot in način poveljevanja v njih.

Vsaka večja topniška akcija je zahtevala temeljite priprave in določen čas. Izvesti je bilo treba dopolnjevanje s strelivom, pripraviti vrežno živino, natančno proučiti komunikacije, ki so vodile k objektu napada, ognjene položaje ipd.

Vse premike pred bojnimi akcijami smo morali zaradi tajnosti in bližine sovražnikovih postojank opravljati ponoči, samo topniško pripravo napada pa izvesti podnevi, predvsem zato, ker vsa orožja niso imela merilnih naprav.

Skoraj v nobeni akciji nismo izkoriščali dometa kot ene od značilnosti delovanja topništva, temveč smo uporabljali najmanjše razdalje, delno zaradi tega, ker za vsa orožja nismo imeli merilnih naprav, deloma pa zato, da bi bil učinek granat še večji.

Naj se v zvezi s tem spomnimo samo delovanja havbice pri napadu na postojanko v Črnem vrhu in »pt« topa pri napadu na nemško postojanko v Železnikih v januarju 1944, kjer sta obe orožji sodelovali z jurišne razdalje.

Vsi topničarji se prav dobro spominjamo, da naših topov vselej ni bilo mogoče vleči z vrežno živino. Na izredno težkih terenih in pozimi je bilo le s človekovo roko in močjo mogoče zagotoviti premik orožja tudi tam, kjer je vrežna živina odpovedala.

Skromni so bili začetki delovanja naših topniških enot. Začeli smo z delovanjem posamičnih topov na »goriški fronti« septembra 1943, končali pa v bojih za osvoboditev Trsta maja 1945 v organizacijski obliki artilerije IX. korpusa. Končno formacijo smo dobili sredi maja 1945 v Gorici kot artilerijska brigada XXXI. divizije. Morda bi lahko pri tem ugotovili, da smo svojo razvojno pot končali pravzaprav tam, kjer smo jo začeli. Prva organizirana topniška enota v IX. korpusu je bil namreč topniški divizion XXXI. divizije, ki je bil ustanovljen v Planini nad Cerknim 7. marca 1944. leta.

In kakšna je bila bojna pot topništva v sestavi IX. korpusa. Naj naštejemo samo nekaj najpomembnejših dogodkov in akcij:

– septembra 1943 delovanje topa (akcija posameznih topov) v okviru »goriške fronte« na kolono tankov pri vasi Mirno, obstreljevanje solkanskega mostu, napad na mirensko letališče, obstreljevanje železnice na območju Solkana itd.;

– 7. oktobra 1943 delovanje pt topa na postojanko v Leskovci. Napad na to postojanko je pravzaprav prvi uspeh artilerije na Gorenjskem;

– 19. 10. 1943 je bila ustanovljena spremljevalna četa Prešernove brigade, ki je v svoji sestavi imela en pt top 47 mm in dva minomete 82 mm. Lahko ugotovimo, da je to datum rojstva artilerije XXXI. divizije. Komandir te prve čete je bil Jože Čepin-Marko;

– 27. 10. 1943 spremljevalna četa Prešernove brigade sodeluje pri napadu na postojanko v Gorenji vasi;

– 14. 1. 1944 spremljevalni bataljon XXXI. divizije deluje v sestavi enot, ki napadajo Hotedršnico, 23. 1. 1944 pa z enim »pt« topom in dvema minometoma 82 mm sodeluje pri napadu na postojanko v Železnikih;

– 18. 3. 1944 artilerijski divizion XXXI. divizije z eno havbico 100 mm, enim »pt« topom 47 mm in dvema minometoma 82 mm napade skupno z Gradnikovo brigado nemško postojanko v Godoviču;

– 1. 4. 1944 artilerijski divizion XXXI. divizije napade v sestavi enot XXXI. divizije nemško postojanko v Sp. Idriji. Sodeluje z eno havbico 100 mm, dvema »pt« topoma 47 mm in tremi minometi 82 mm. V vsej akciji je samo havbica porabila prek 400 granat;

– 14. 6. 1944 so osnovali artilerijo IX. korpusa, ki sodeluje v posameznih korpusnih akcijah, kot so napadi na postojanke v Baški grapi, v Črnem vrhu in Hotedršnici in v katerih pomaga pehoti izvrševati zastavljene naloge;

– od 29. 11. 1944 do 25. 1. 1945 artilerija deluje po samostojnih divizionih v okviru XXX. in XXXI. divizije. Divizion v tem obdobju delujejo v akcijah divizij, ki so jim bili dodeljeni (Gorenja vas, Trnovo, Poljane, Železniki);

– 27. 1. 1945 je bila v Dolenji Trebuši ponovno osnovana artilerija IX. korpusa (sestava: dva art. divizion, vod za zvezo, inženirski vod in drugi prištabski deli).

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na 57. seji izvršnega sveta občinske skupščine Radovljica 30. julija, ki jo je v odsotnosti predsednika Franca Podjeda vodil njegov namestnik Mihael Kozinc, so obravnavali več premoženjsko pravnih zadev na osnovi predlogov komisije za finance in premoženjsko pravne zadeve. Osrednja pozornost je veljala zadevam okoli dodelitve zemljišč na blejskih Jarsah samoupravnim stanovanski skupnosti Radovljica za načrtovano gradnjo družbenih stanovanj. Na seji so se dogovorili tudi o uresničevanju sklepa občinske skupščine za izdelavo dopolnila urbanističnega programa za predvideno lokacijo občinskega odlagališča smeti in odpadkov pri Dvorski vasi. Osnutek tega, doslej še vedno spornega odlaka o lokaciji, so potrdili vsi trije zbori občinske skupščine na 7. skupni seji 25. julija in ga dali v javno razpravo, ki bo sklenjena predvidoma v septembru.

Predsedstvo OK SZDL Radovljica je na 2. seji razen problematike o gradnji prizidka radovljiških zaporov obravnavalo tudi predlog statuta delovne organizacije Lokalne radijske postaje Triglav, katere soustanovitelj sta OK SZDL Jesenice in Radovljica. Na seji so sprejeli rokovnik kandidacijskih opravil za izvolitev novega predsednika izvršnega sveta občinske skupščine Radovljica. Za možnega kandidata je predsedstvo predlagalo diplomirane ekonomista Stanka Slivnika z Bleda.

Vsi trije zbori občinske skupščine Radovljica so na 7. skupni seji 25. julija med drugim sprejeli tudi odlok o merilih za razvrstitev objektov, ki so že v uporabi, pa so bili zgrajeni brez lokacijskega dovoljenja. Delegati so menili, da je to eden najpomembnejših pa tudi najtežjih odlokov, ker terja zelo dosledno in nepristransko reševanje problema črnih gradenj. Po tem odloku je na območju občine razvrščeno 105 takšnih objektov, 28 pa jih je še v gradnji. Lastniki so doslej sami porušili 18 objektov.

Na slavnostni seji občinske skupščine Radovljica, ki je bila v počastitev občinskega praznika v novem družbenem domu na Brezjah 3. avgusta, so letošnja priznanja skupščine občine podelili Alojzu Andolšku z Bleda, Miru Kavčiču iz Radovljice, Francu Podjedu z Bohinjske Bele, Joštu Rolcu iz Radovljice in dr. Borutu Rusu z Bleda. Javni priznanji občinske skupščine sta za dosežene delovne uspehe dobili Delavska univerza Radovljica in Gasilsko društvo Rečica, posebno priznanje in nagrado 10.000 din za udeležbo v jugoslovanski odpravi na Mount Everest pa sta prejela Marjan Manfreda z Bohinjske Bele in Zvone Andrejšič iz Studenščic pri Lescu.

Koordinacijski odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri OK SZDL Radovljica bo v sodelovanju z OK ZRVS organiziral v septembru široko akcijo pridobivanja novih naročnikov za revijo Naša obramba. Čeprav je v radovljiški občini že 3737 naročnikov, s čimer se uvršča v Sloveniji med občine, ki imajo največ naročnikov revije, računajo, da jih bodo z načrtovano akcijo pridobili še več.

Občinska skupščina Radovljica je letos preko samoupravnega interesne komunalne skupnosti vplačala 7,7 milijona din posojila za ceste za dobo petih let. Ta denar je bil zbran od prodaje gradu Grušnice na Bledu in trgovske poslovne stavbe pri avto-

busni postaji v Radovljici. Po sklepu vseh treh zborov občinske skupščine bodo vrnjeno posojilo za ceste namenili za gradnjo objektov širšega družbenega pomena — umetnega drsališča na Bledu in družbenega doma v Radovljici.

V javni razpravi k predlogu smernic družbenega plana občine Radovljica je večina razpravljalcev v OZD in TOZD, pa tudi v družbenopolitičnih organizacijah podprlo predlog, da bo v naslednjem srednjeročnem obdobju zaposlenost rasla le 1,5 % letno. Zavezali so se tudi, da se morajo kadrovske potrebe planirati najmanj za 10 let naprej in s tem v zvezi tudi usmerjati politiko štipendiranja.

Delovne organizacije in skupnosti radovljiške občine so po podatkih skupnosti za zaposlovanje v 1979. letu objavile 47 potreb za štipendiste srednjih, višjih in visokih šol in kar 382 učnih mest. Za poklicne šole se je v šolskem letu 1979/80 odločilo 165, za druge 4-letne srednje šole pa 224 učencev.

Iz ocen skupnosti za zaposlovanje občine Radovljica, ki je bila posredovana tudi vsem delegacijam za zboro občinske skupščine, je kvalifikacijska struktura zaposlenih v občini še zaskrbjujoča. Visoko izobrazbo ima le 2,5 % zaposlenih, višjo izobrazbo 2,9 %, srednjo pa 15,8 %. Visoko kvalificiranih delavcev je 2,6 %, kvalificiranih 32,3 %, polkvalificiranih 23,4 %, nekvalificiranih 15,6 % in z nižjo strokovno izobrazbo 4,9 %.

Izvršni odbor samoupravne stanovanske skupnosti Radovljica je poslal v javno razpravo, ki bo trajala od 15. julija do 15. avgusta predlog prednostne liste prosilcev stanovanj. Lista je sestavljena na osnovi prošnje 185 prosilcev, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev družbenih stanovanj. Največ, 70 prosilcev, je iz vrst družin z nizkimi dohodki, nato je 52 mladih družin, 39 starostnikov, 20 udeležencev NOB in 4 drugi interesi.

V spomin na prvo diverzantsko akcijo partizanske trojke iz Zasipa 5. avgusta, ko je uničila cevovod hidrocentrale v Piškovci, praznujejo v KS Zasip svoj krajevni praznik. Slavnostna seja skupščine KS in družbenopolitičnih organizacij ter gostov iz lani pobratene KS Podzemelj v Beli krajini je bila v soboto, 4. avgusta. Po kulturnem programu, v katerem so nastopili pevci domačega zbora in recitatorji, so v Piškovci odkrili spominsko ploščo padlemu udeležencu diverzantske akcije Janezu Ambrožiču. V nedeljo, 5. avgusta, dopoldne pa so odkrili spominsko ploščo revolucionarju in borcu Jožetu Pretnarju. Na Homu pri gostišču Jurček se je popoldne nadaljevalo slavlje z družabnim srečanjem.

V spomin na 28. julij 1941. leta, ko je iz Lesc odšlo v partizane 14 domačinov, slavi KS Lesce krajevni praznik. Letošnje praznovanje poteka v znamenju pomembnih gospodarskih, komunalnih in družbenih uspehov. Zgradili so nov vrtec, nove objekte v Verigi, objekte in igrišča v kampu Sobec, asfaltirali ceste in pločnike. Prireditve za praznik so se pričele že prejšnji teden, sklenjene pa bodo v nedeljo z velikim balinarskim turnirjem. Slavnostna seja skupščine KS in družbenopolitičnih organizacij je bila v petek, 27. julija, v Družbenem centru.

Dom dr. Janka Benedika v Radovljici, ki ima 124 postelj, je letos zaseden v poprečju z 118 oskrbovanci starostniki, kar pomeni 95 % izkoriščenost vseh zmogljivosti. Za vodenje, upravljanje in oskrbna dela in naloge je v domu zaposlenih 37 delavcev. Cena oskrbnega dne je od 132 do 147 din, cena dodatne nege od 31 do 50 din, dietne prehrane pa od 7 do 11 din dnevno. Zaradi občutnih podražitev živil in storitev bodo letos cene morali zvišati, čemer je že razpravljali izvršni svet občinske skupščine, ki pa še ni dal soglasja s predloženimi spremembami cen.

Osnovni sporazum o samoupravnem dohodkovnem povezanju s trgovsko delovno organizacijo Murka Lesce, v kar je

vklučen tudi program izgradnje nakupovalnega središča v Lescu, je doslej podpisalo že 69 proizvodnih OZD iz Slovenije in nekaterih drugih republik. Podpisovanje končnega sporazuma bo predvidoma zaključeno v decembru.

Partizanski dom Vodice na Jelovici, ki ga upravlja upravni odbor pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica, v prvi polovici turistične sezone zaradi slabega vremena ni bil povsem zaseden. Dom slovi po izredni planinski legi, sredi smrekovih gozdov, okusni domači hrani in cenenih storitvah. Na voljo ima 40 postelj, cena enodnevnih oskrbnine je za člane ZZB NOV od 168 do 170 din, za druge goste pa od 190 do 200 din. Bivanje v tem vabljivem počitniškem objektu priporočajo zlasti srčnim bolnikom in drugim, ki si žele miru, lepih sprehodov in sproščenosti.

Za zboljšanje obveščanja delavcev v Almiri Radovljica načrtujejo v izhodiščih za gospodarski načrt v 1980. letu izid desetih števil glasila Almiri in petnajstih števil Informatorja. Delavcem bodo bolj kot doslej omogočili pravočasne in razumljive informacije in poskrbeli tudi za pritek povratnih informacij. V I. polletju 1979 so v tej delovni organizaciji izdali le dve številki svojega glasila, zato načrt za 1980. leto pomeni vsekakor veliko obveznost uredniškega odbora, ki ga vodi Bojan Gorjup.

V galerijskih prostorih Šivčeve hiše v Radovljici je bilo v prvih šestih mesecih postavljenih šest razstav. Muzejsko galerijski odbor je postavil pet likovnih razstav, knjižno o slovenski moderni pa je pripravila Knjižnica A. T. Linhart Radovljica. V 105 razstavnih dneh si je razstave ogledalo 2936 obiskovalcev.

Med nagrajenci z javnim priznanjem občinske skupščine Radovljica za 1979. leto je tudi Gasilsko društvo Rečica, ki letos slavi 70-letnico ustanovitve. V društvu je 38 gasilcev, 10 mladincev in 12 pionirjev. Društvo je doseglo vidne uspehe tako v protipožarni dejavnosti kot tudi v usposabljanju občanov. Z lastnimi sredstvi in delom so zgradili gasilski dom in dolga leta skrbeli za kulturno dejavnost s svojo dramsko skupino. Na različnih tekmovanjih so rečiški gasilci dosegli vselej vidnejša mesta. Priznanje so prejeli na slavnostni seji občinske skupščine 3. avgusta ob proslavi občinskega praznika.

Po analizah izvajanja srednjeročnega programa kulturne dejavnosti za čas 1976–1978 so v radovljiški občini dosegli načrtovano rast, ki ne presega 6 % letno. Delovni ljudje in občani so v 1978. letu združevali za kulturo v občini 2,30 % narodnega dohodka, za skupne naloge na področju kulture v Sloveniji pa 3,47 %. V Sloveniji odvajamo za kulturo po podatkih Kulturne skupnosti Slovenije 5 % narodnega dohodka.

Po programu galerijske dejavnosti Kulturne skupnosti Radovljica je likovna sekcija KUD Bled 27. julija v festivalni dvorani pripravila zanimivo razstavo kiparskih del akademskega kiparja Hermana Gvardijančiča iz Skofje Loke. To je v letošnji turistični sezoni že četrta razstava v festivalni dvorani, ki bo na ogled do polovice avgusta.

V počastitev krajevnega praznika Lesc, občinskega praznika in 30-letnice šahovske dejavnosti v Lescu je šahovsko društvo Murka Lesce priredilo v soboto, 28. julija, turnirsko srečanje z zamejskimi Slovenci. Na turnirju so sodelovale ekipe SK Polet iz Opčin in Triestina iz Trsta, s Koroške pa SD Jepa in ASKO Finkensteina. Od domačih pa prva in druga postava Murke in prva in druga postava SD Radovljica. Zmagali so šahisti Murke I., drugo mesto so osvojili izvršni igralci Triestine, tretje pa Finkensteina. Na vsakoletnem hitropoteznem turnirju, ki je bilo v nedeljo, 29. julija, dopoldne na Sobcu, je nastopilo 50 moških in 5 ženskih štiricelanskih ekip iz Slovenije, drugih republik ter nekaterih evropskih dežel in Tunizije. Najboljši so bili šahisti Iskre Ljubljana, ekipa Murke pa je zasedla med moškimi 4., med ženskami pa 1. mesto.

VELIKA SLOVESNOST OB 70-LETNICI GD BLED-REČICA

Gasilsko društvo Bled-Rečica je ob prazniku občine Radovljica pripravilo več prireditev, s katerimi je praznovalo 70-letnico svojega obstoja in uspešnega dela.

V soboto, 4. avgusta, so na obnovljenem domu gasilcev odkrili spominsko ploščo padlemu gasilcu partizanu, domačinu Alojzu Petkošu. V nedeljo, 5. avgusta, popoldne pa so pripravili na Rečici veliko paradno, v kateri so sodelovali predstavniki gasilskih društev radovljiške občine. Ob slavnostni tribuni je igrala godba na pihala DPD Svoboda — Lesce. Sledilo je slavnostno zborovanje, na katerem je spregovoril Vinko Arko, predsednik gasilskega društva. Orisal je uspešno delovanje gasilcev na Rečici v 70 letih njihovega delovanja. V počastitev svojega jubileja so s prostovoljnimi delom, s pomočjo občanov, skupnosti za obrambo proti požarom in drugih, svoj dom lepo obnovili in povečali.

Zbor sta pozdravila Viktor Pogačar, predstavnik republiške gasilske zveze, Matija Klinar kot predstavnik občinske gasilske zveze in številni drugi predstavniki občinskih zvez na Gorenjskem ter družbenopolitičnih organizacij in skupnosti.

Viktor Pogačar je v imenu republiške gasilske zveze izročil republiška gasilska odlikovanja. Gasilsko društvo Bled-Rečica je prejelo gasilsko odlikovanje I. stopnje. Takšno odličje sta prejela še Stanko Grilc in Franc Slivnik. Gasilsko plamenico I. stopnje je prejel Jože Zajc, gasilsko odlikovanje II. stopnje Alojz Mrak in Ivan Tavčar, gasilsko odlikovanje III. stopnje pa Peter Mrak, Marija Trpin in Janez Odar. Za izredno požrtvovalno delo pri vzgoji gasilcev in izreden uspeh na mednarodnih tekmovanjih članov gasilcev GD Begunje pa je republiška gasilska zveza ob tej priložnosti podelila Niku Legatu iz Begunj gasilsko zvezdo II. stopnje. Gasilskemu društvu Bled-Rečica je skupščina občine Radovljica podelila občinsko priznanje.

Matija Klinar, predsednik občinske gasilske zveze, je izročil Tonetu Skomavcu posebno priznanje za 60-letno vestno delo pri gasilcih. To je sedaj četrto takšno priznanje v občini. Vinko Arko, predsednik GD Bled-Rečica, pa je Antonu Staretu in Jakobu Pokljukarju izročil posebno priznanje društva.

Svečanemu delu je sledila vrtna veselica in srečelov. Lepo vreme je na proslavo in zabavo privabilo številne domačine in okoličane.

B.

ČETRTI AVGUST PRAZNIK KS ZASIP

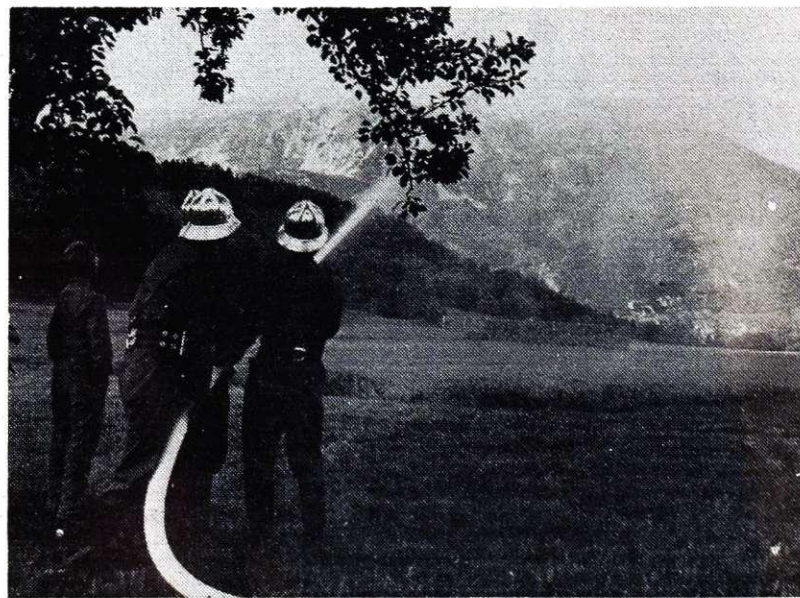
V noči med 4. in 5. avgustom leta 1941 je Janez Ambrožič, aktivist iz Zasipa, izvedel eno prvih diverzantskih akcij, ko je razstrelil cevovod elektrarne v Piškovci. Zaradi tega elektrarna nekaj dni ni obratovala in je bila s tem prizadeta železarna Jesenice, ki je bila v rokah okupatorja. V spomin na ta dogodek so krajanje Zasipa izbrali 4. avgust za svoj krajevni praznik. Letos so ga počastili s slavnostno sejo, na kateri je prisostvovala delegacija iz KS Podmežaklje, ki je pobratena s KS Zasip. Odrili so tudi spominsko ploščo na hidroelektrarni v Piškovci.

Edini še živeči prvoborec iz Zasipa Jože Humer pa je odkril spominsko obeležje padlemu prvoborcju Jožetu Pretnarju na Homu.

Krajevni praznik je počastila tudi gasilska četa iz Zasipa, pridružili pa so se tudi gasilci iz Podhoma. Izvedli so mokro gasilsko vajo, ki je odlično uspela. Dokazali so, da so sposobni braniti naše domove pred požari. Silvo Kokalj

Gasilci GD Bled-Rečica so praznovali 70-letnico (Foto B. Blenkuš)

Gasilci Zasipa so v počastitev krajevnega praznika izvedli mokro gasilsko vajo (SK)

USPEŠNA SEKTORSKA GASILSKA VAJA

V počastitev praznika občine Jesenice je prostovoljno gasilsko društvo Jesenice — mesto v sodelovanju s krajevno skupnostjo in občinsko gasilsko zvezo v četrtek, 2. avgusta, uspešno izvedlo sektorsko vajo. Udeležili so se je gasilci z Jesenic, poklicne gasilske in reševalne čete železarne Jesenice, prostovoljni gasilskih društev Blejska Dobrava, Planina pod Golico in enota civilne zaščite krajevne skupnosti Plavž.

Mokra vaja je bila na Murovi, kjer so gasili namišljeni požar na Cednikovi domačiji. Gasilci so vodo dobili v Čufarjevem potoku in v požarnih bazenih in jo na verižen način z več motorkami dovajali na kraj gašenja. Poklicni gasilci so gasili z vodo iz cisterne.

Vajo sta vodila Stane in Karel Tramte. Navzoča sta bila tudi Anton Arh, predsednik občinske gasilske zveze in predstavnik krajevne skupnosti. Vajo je z zanimanjem spremljalo veliko prebivalcev Murove in Plavža.

B.

JANEZ RAVNIK RAZSTAVLJA NA BLEDU

Jutri ob 19. uri bodo v festivalni dvorani na Bledu odprli razstavo likovnih del akad. slikarja Janeza Ravnika z Bleda. Razstavo prirejajo kulturno umetniško društvo Bled, kulturna skupnost Radovljica in Festivalna dvorana Bled.

Razstava je odprta vsak dan do 20. avgusta.

NASILNE VSELITVE – SPET EPILOG PRED SODIŠČEM

Letošnji februar je bil v jeseniški občini mesec, ko so zabeležili največ nasilnih vselitev. Nekateri, ki so se nasilno vselili, so se že znašli na sodišču, nekatere pa obravnava še čaka.

Pretekli teden je bilo v enoti temeljnega sodišča Kranj na Jesenicah pet obravnav med februarjskimi nasilnimi vselitvami. Razen v enem primeru so bili vsi delavci Železarne, nekateri z otroki, vselili pa so se na Delavsko 8.

Razen v enem primeru so bili vsi zaposleni v Železarni kratek čas, pa tudi prošnja so vložili pozno, pred nasilno vselitvijo pa so že imeli prebivališče bodisi pri sorodnikih ali kje drugje. Vsi so, ko so se nasilno vselili, vzeli tudi kredit za opremo stanovanja. Dva med tistimi, ki so se nasilno vselili, sta tudi družbenopolitično aktivna in vprašamo se lahko, zakaj nista problemov, ki postajajo iz dneva v dan večji, poskušala predstaviti tudi svojemu okolju, tam, kjer delata.

Se bi lahko naštevati značilnosti tistih, ki so se pretekli teden znašli na sodišču in prikazali razloge, ki so jih »prisilili«, da so si sami poiskali pravico in tako poskušali po socialni plati izsiliti drugo stanovanje, ne upoštevajoč vseh tistih, ki čakajo na stanovanje več let. Vsekakor bodo te obsodbe, pogoje sicer, vendar s posebnim pogojem, da je potrebno stanovanje, v katerega so se nasilno vselili, izprazniti, sicer bodo morali v zapor in iz stanovanja, dosegle svoj namen, če bodo res dosledne.

Ob tem se seveda postavlja vprašanje, kako je moglo do tega priti. Vzrokov je več, čim bolj realna in dosledna pa bo analiza stanja, tem bolj bodo ukrepi učinkoviti.

Prav gotovo bi nekatere vselitve lahko preprečili, saj stanovalci še niso bili popolnoma vseljeni, tudi v Železarni bi se lahko prej dogovorili, kaj narediti s stavbo na Delavski 8, ne nazadnje pa se je potrebno spet vrniti na staro temo: mačehovski odnos do kadrovske politike, formalno sprejemanje obveznosti in podobno.

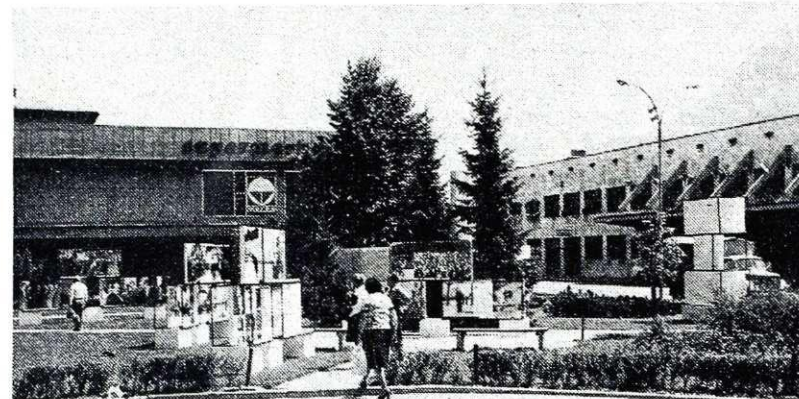
Prihodnosti Železarne prav gotovo ne kaže graditi na »uvozu« delavcev iz oddaljenih krajev, saj se s tem problemi le še večajo. Prostor je v jeseniški občini ena glavnih ovir za širitev tako stanovanjskih kot drugih objektov, ki so s tem povezani. Če pa se že odločimo za tak razvoj, se je potrebno najprej dogovoriti o tem, koliko kadra potrebujemo, kako zagotoviti vsem tem delavcem in tudi njihovim družinam minimalne standarde bivanja, hkrati pa posvetiti tudi več pozornosti obveščanju delavcev tudi o njihovih dolžnostih, ne samo pravicah. Skraj v vseh teh primerih se je pokazalo, da delavci precej dobro vedo za svoje pravice, to, da so tudi oni dolžni kaj prispevati, pa ne. In ko v Železarni načrtujejo nove investicije, je potrebno problemom kadrov posvetiti veliko večjo pozornost kot doslej. Tehnološki problemi so res zamotani, včasih tudi neresljivi, toda problemi z ljudmi so lahko še dosti bolj zapleteni in se kažejo tudi pri delovnih rezultatih.

Ob vsem tem pa ne gre prezreti tudi dejstva, da je pri teh, ki so se nasilno vselili, zakoreninjena tradicija, stari odnosi iz okolja, iz katerega so prišli. Po eni strani sprejemajo vrednote novega okolja, po drugi strani pa zadržujejo ostanke preteklosti svojega starega okolja, to pa seveda tudi pogojuje taka dejanja, kot so nasilne vselitve.

Rk

Srečanja prvoborcev na Poljanah in Obranci sta se udeležila tudi Miha Marinko in Franc Leskošek-Luka (SK)

Razstava foto-dokumentacij v počastitev 60-letnice KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov (SK)

DRUŠTVO UPOKOJENCEV JESENICE TAREJO FINANČNE TEŽAVE

V soboto, 4. avgusta, je bilo na rednem mesečnem sestanku članov Društva upokojencev Jesenice podano poročilo iz razgovorov med predsedniki krajevnih skupnosti in SZDL ter člani izvršnega odbora društva o delovanju društva v letu 1978 in prvem polletju 1979. Razgovor je sklical predsednik občinske konference SZDL Zdravko Črv, ki se je razgovora tudi osebno udeležil.

Zaradi letošnje dokaj kritične finančne situacije je bilo med drugim sklenjeno, da naj letos tudi krajevne skupnosti (šest) prispevajo del denarja za normalno delovanje društva. Izvršni odbor društva bo izdelal

ustrezen predlog šestim krajevnim skupnostim. Obenem je bilo postavljeno tudi vprašanje, zakaj so interesne skupnosti, ki bi morale solidarnostno združevati denar za posamezno dejavnost, letos ta sredstva tako skopo odmerile. Predlagali so, da se tudi s predstavniki interesnih skupnosti organizira razgovor.

Podano je bilo tudi kratko poročilo o finančnem poslovanju društva v prvem polletju letos. Poudarjeno je bilo, da je svoje prispevke zadovoljivo realizirala le delovna organizacija Železarna (pokroviteljstvo), predvideni dohodki združenih sredstev interesnih skupnosti pa so realizirani le okrog 40 % od letnega plana. Zveza kulturnih organizacij je za 25-članski moški pevski zbor (prevozne in potne stroške, honorar pevovodje, delo oblek in nastope) od predvidenih 31.000 din za leto 1979 doslej nakazala 1650 din, kar prav gotovo ni v redu. Stroški te dejavnosti so v prvem polletju že dosegli 12.380 din.

Pri takem izpadu planiranih dohodkov pa se pojavljajo še nepredvideni povečani stroški centralnega ogrevanja in električnega toka v domu društva. Tudi novi občinski odlok o prispevkih od del po pogodbi se je od 1. aprila dalje zvišal od 25 % na 40 % od bruto honorarjev (oziroma od 33,33 % na 66,67 % od neto osnove honorarjev), kar pri sestavi plana za letos v decembru lani tudi ni bilo predvideno. V razpravi je bilo rečeno, da ni v redu tak odnos do društva, ki opravlja široko družbeno koristno funkcijo.

Sledilo je obvestilo o prostih mestih za oddih v Rogaški Slatini, o izletu, ki bo 8. avgusta v Dražgoše, in izletu koncem avgusta v Logarsko dolino.

Po delovnem sestanku se je pričela proslava v počastitev občinskega praznika. Uvodni govor o pomenu praznika, takratnih dogodkih in sedanjem političnem stanju v svetu je imel predsednik Janko Verdink, nato pa je moški pevski zbor Vintgar iz Blejske Dobrave zapel deset pesmi. Vsi navzoči so bili s petjem zbora zelo zadovoljni, kar so potrdili tudi s številnimi aplavzi.

Predsednik Verdink se je v imenu izvršnega odbora in vseh navzočih zahvalil nastopajočim z željo, da se v jeseni ponovno srečamo.

K nadaljnjemu prijetnemu razpoloženju so s pesmijo prispevali tudi gostje z Dobrave.

Te

POLITIKA – SPOROČILA

(NIMAMO PRAVICE KRITIZIRATI, ČE NIČ NE STORIMO - ALI – SISTEM MORAMO IZBOLJŠEVATI, DOPOLNJEVATI, NE KRITIZIRATI)

Beseda »politika« je tolikokrat izrečena in prav iz vsakršnih ust, da se mi je zdelo vredno več razmišljati o njej, kajti četudi so Grki prvi definirali to zadevo (nauk o odnosih med razredi in narodi...), vem, da so bili ljudje politiki od tistih dob, ko so le to (ljudje) postali, pa naj so bili pravi politiki ali zgolj politikanti, politikarji ali politikastri. Jedro mojega merjenja pa je misel, da smo politiki vsi – dobri ali slabi, pozitivni ali negativni, ustvarjalni ali neustvarjalni.

Večkrat nanese zaradi svete jeze ali zaradi besede same, da politiziramo, kritiziramo politiko (vodstvo in upravljanje javnih državnih zadev) in pri tem čisto ne vemo, kdaj smo sami sebe izvzeli, se postavili v položaj sodnika in razsodnika, ki bruha obsodbe in razsodbe, ki ruši obstoječe in ki bi kar v en mah rešil vse probleme; najbolj salomonsko, tako, za vse ljudi, mislim (je politika karstvo). Pri takšnih dejanjih, ki izvirajo iz nezadovoljstva: krivice, prepričanje, vzgoja, nekritičnost do sebe... no, pri takšnih dejanjih, sestankih, evforijah, debatah se navadno razidemo nekoliko pomirjeni, spravljeni s seboj in z družino, čeprav smo se vrteli na enem mestu, čeprav nismo nič konkretnega ugotovili, če pa se je zgodilo kaj pametnega, je le-to ostalo v zraku in se bo pozabilo do naslednjega politiziranja.

Takole, v tovarni, ko kadimo cigarete ali po malici ali zjutraj v slačilnicah, je najbolj zanimivo, ker so cene (znova in znova naraščajoče) še tople. Hrustamo jih kot nabrekli mlečne štručke, preklinjamo in se obregamo ob politiko, kot bi bila politika nekaj, kar je izven nas, nekaj višjega, nedotakljivega, tujega, bogovskega, pri vsem tem pa pozabimo, da smo vsi del politike in da nismo nič, ampak čisto nič prispevali, da bi bilo drugače in da bi svoj atomček politike unovčili v samoupravnih organih in še kje morda (potem bi bilo bistveno drugače). Torej največkrat nismo storili nič. Priznajmo si to. Največkrat smo odnehali, ko se začeli nismo. Politiko smo pustili na »cedilu« in si izoblikovali vsak svojo »politiko«, ki z družbeno politiko nima veliko skupnega.

Te »nekeakšne zasebne politike« smo razvrstili po predalih, po instancah, po položajih in prav tako se obnašamo in prav zaradi tega smo si tako raznoliki. Vrhovna politika je za nas tabu. Ne najdemo medsebojnega stika. Ker ne sodelujemo, se politika oddaljuje od nas in mnogokrat izvenjemo demagoško. Primer: nočemo sodelovati v politiki sindikalnega gibanja, zaradi česar se je to gibanje »ustavilo«. Nekaj hudega je v tem, tu vidim našo veliko napako, seveda pa sindikat kritiziramo (sindikalno glasilo bi moral dobiti sleherni proizvajalec). Plačujemo članarino in to naj bi bilo dovolj? Ali smo člani, če ne sodelujemo? Če nas ni? Kritiziramo politiko birokratov, tehnokratov... kritiziramo plače, ki največkrat ne zadostujejo do naslednjega meseca in nič ne prispevamo, da bi bilo drugače! Kritiziramo trgovce in poskakajoče cene in kaj smo storili, da bi uplivali na stabilizacijo cen in sploh gospodarstva? Nič! So cene res samo stvar gospodarstvenikov? Ali proizvajalec res samo troši in preklinja in pljuje v denarnico? Ali res skoraj nič ne prispevamo za boljši jutri? Ali bomo večno trepetali pred »zajedalskimi inkasanti«? Ali bomo večno zavidali tistim, ki imajo iznajdljivejšo politiko, ki jim denar »ostaja« (kako je to mogoče?) in ki ne vedo, kje bi gradili že drugo počitniško hišico? Ali smo sploh kakšni samoupravljalci, vas vprašam, če vemo, da imajo »šefi« prav, četudi nimajo prav in če so prisiljeni tako ravnati, ker mi nočemo imeti nič s politiko, Z NASO POLITIKO! Če mojstri krojijo zadeve v »štambih«? Če ima vsak TOZD drugačno politiko? Če se imajo pisarniki za »veče«, če se imajo mehaniki za nekaj posebnega, če se imajo »štomarji« za več kot samo »šmirarji«, če se imamo mi za več kot so delavci v grapi? Tudi tisti, tam dol, v grapi, z lopato, ima svojo politiko (ki jo pogojujemo vsi). Torej, ni vezi, ki naj bi nas povezovala v celotnostni organizem, v družbo, v pravo, zdravo in resnično družbo. Proizvajalci največkrat ne poznamo statuta, zakonov, sklepov... ne pravic, ne dolžnosti... Gremo se POLITIKARSTVO. Postajamo čreda politikantov. To sem mislil v udovnem stavku. Zaradi tega imamo še vedno »šef«, pa neustvarjalne ustvarjalce, slednji žive na račun delavcev, ki nas vse to ne zanima in ki se gremo politikarje, zato imamo še vedno mojstre iz (zgodovine) mezdnih, kapitalističnih sistemov in ki so največkrat »most med biti nekaj«. Skrivamo se v nogometu, boks, po gostilnah, zabavah in največkrat nam je kakšen velik cirkus (oprosti mi pape) ali »športna« prireditev važnejša kot politika tega človeškega časa (kot trpljenje bližnjega, kot trpljenje ljudi zaradi negativnih politik, kot tisoče žrtve nekje v Afriki, južni Aziji... ali celo na zahodu). Še bi lahko govoril o politiki-kah, ki je stvar nas vseh, a naj zaključim z neko mislijo, ki sem jo bral nekoč in ki mi ne da miru: Suženstvo je nizkotno (za človeštvo), suženjska miselnost v suobodi pa je največjega zaničevanja vredna.

Zakaj ne bi dali svoj glas, svoj prispevek (pa naj bo še tako skromen) mladi družbi, ki je še kako potrebna nas vseh! Zakaj ne bi šli za svetlobo, ki so ji darovali življenje milijoni, da bi prišli iz plesnobne TEME in si pomeli trudne veke ter izdahnili v zanosu – BILO JE VREDNO.

Z martinarskim pozdravom.

Jože Košir-Plantan

KDO BO ODGOVOREN ZA NESREČO

Te dni nas je sodelavec opozoril na številne luknje in izkopane jaské pred novo stolpnico za Čufarjem na Plavzu. Kot oče je prav gotovo upravičeno zaskrbljen, ker izkopane luknje in jaské, ki jih po končanem delu delavci pustijo nezavarovane, ali zelo površno zavarovane, poleg vsepovsod štrlečih žebeljev, pomenijo veliko nevarnost za otroke pa tudi odrasle. Če ima vsaka družina le enega otroka, se na tem prostoru čez dan giblje okrog 80 otrok. Le majhna nepredvidnost je dovolj in nesreča je tu. V najboljšem primeru zlom roke ali noge, lahko pa pride tudi do težjih poškodb. Kdo bo odgovoren za to, najbrž ni težko ugotoviti. Vsekakor izvajalec del.

Stanovanci tega območja se upravičeno zgražajo nad neodgovornostjo izvajalcev del, ki se jim, kljub temu da na tem območju zelo ovirajo komunikacije, pri delu nikamor ne mudi. Pri tem velja poudariti, da bi stanovanci in občani morali na take pojave še bolj ostro reagirati, saj taka vprašanja še kako sodijo na področje družbene samozastite. Saj gre za zavarovanja človeka pred nezgodo in za zelo neodgovorno ravnanje z družbeno lastnino. Denar, s katerim delavci izvajajo ta dela, je namreč družbeno lastnina in družbi ni, oziroma ji ne bi smelo biti vseeno, kako neodgovorno, neracionalno in neekonomično se uporablja ali zapravlja njihov denar, naš skupni družbeni denar.

Pred nekaj tedni je Železar v obliki koserije Kaj buri občane kritiziral še hujši pojav neodgovornosti izvajalcev del pri urejanju Plavza, ki so zorali velike površine in pustili številne luknje, ki so prava past za različne poškodbe, poleg tega, da so na zelo gosto naseljenem območju onesposobili nekaj sto metrov komunikacij. Doslej je ostalo še vse po starem in nihče, razen užaljenega mojstra, ni reagiral. Morda bo kdo le reagiral, če direktno vprašamo, kaj dela samoupravna stanovanjska skupnost in ustrezne službe ter inšpekcije skupščine občine Jesenice, ki bi morale na take in podobne pojave reagirati. Razen tega pa mislimo, da bi svoje morala narediti tudi krajevna skupnost. Prepričani smo, da bodo svoje rekli delegati v samoupravni komunalni skupnosti, če prej ne, ko bodo sprejemali poročilo o opravljenih komunalnih delih in končnih obračunih. Prav bi bilo, da bi za taka neodgovorna dela zahtevali natančne obračune, ki bodo marsikje pokazali, kako neracionalno in neodgovorno zapravljamo družbeni denar, pri čemer ne bi smeli pozabiti, da se na vseh področjih bije srdita bitka za stabilizacijo našega gospodarstva.

KOZERIJJA

ALI SE TUDI TI VIDIŠ V TEM OGLEDALU?

Pred dobrim tednom dni smo odpirali nov gostinski lokal, da je bilo bolj slavnostno v okviru praznovanja občinskega praznika, in zbrali smo se v velikem številu. Seveda je bilo to med delovnim časom in kakor je to običaj v gostinstvu pa tudi kje drugje, je bilo treba objekt krstiti in preizkusiti njegovo funkcionalnost. Za nekatere je to trajalo krajši čas, za druge pa kar cel šiht. Seveda, če je bilo že med šihom, potem ga je treba tudi do konca izrabiti, tako kakor delamo, kadar smo na delovnem mestu. No, nekateri to tudi smatrajo za delovno dolžnost in zato morajo biti pri takih stvareh, še posebej, če so povezane s »krstom«, navzoči.

No, pa smo v počastitev praznika odpirali tudi razstave in imeli druge prireditve, razumljivo v prostem času, ki pa so se glede pogostitve, oziroma otvoritve, končale bolj klavirno. Le redki posamezniki so se odzvali »obilu«, čeprav bi človek glede na poslano vabilo pričakoval, da bo zmanjkalo prostora. Morda so se ustrašili, da bo tudi na teh prireditvah kakšna preizkušnja »funkcionalnosti«, da jim bo kdo v roke potisnil slikarsko paletto ali note pa temu niso kos in raje niso prišli. Morda bi kazalo v bodoče na vabila napisati, da preizkušnje ne bo, da vabljenih s tem ne bi odbili. Vsem, ki so se trudili, da bi s svojimi prireditvami popestrili praznovanje občinskega praznika pa tudi za druge priložnosti, predlagamo, da to naredijo med delovnim časom, da ne bi preveč okrnili prostega časa, ki ga tako intenzivno izrabljamo za duhovno in športno rekreacijo in za različne druge aktivnosti.

Vidite, usaka šola nekaj »košta«, pravijo in ne bi bil napak, da bi se kaj tudi naučili. Upokojenci so na svoj delovni sestanek, ki ni bil od muh, vabili čez 40 (beri štirideset) predstavnikov, pa sta se baje odzvala le dva. Čudno, da se od podobnih šol doslej niso še nič naučili. Zakaj ne bi drugi sklicali sestanka med šihom pa poskusili tudi s kakšno preizkušnjo v njihovem domu, če drugače ni mogoče, pa z balinanjem.

Takšni pač smo, oprostite, ne vsi in če menite, da niste, potem vzemite v roke to ogledalo in se pogledajte vanj, seveda, če ne bo lagalo, kakor tisto iz Sneguljčice.

ZAŠČITA PRI DELU JE DEL PREDPREVENTIVNE MEDICINE

-Na psihofizično stanje, delovno kondicijo in razpoloženje delavcev ne vplivajo samo škodljivosti industrije, ampak tudi splošni življenjski pogoji. Eden od važnih življenjskih pogojev je delovno mesto, ki naj bo zdravo in varno.

Gradnja in rekonstrukcija industrijskih objektov urejuje zakon, ki določa po končani gradnji tehnični in sanitarni pregled. Zakon zahteva posebno tehnično dokumentacijo — oceno gradbenega zemljišča, rešitev vprašanja požarne varnosti in oceno komunalnih higienskih naprav.

Higienski normativi za industrijske zgradbe in za zaščito okolja zahtevajo na podlagi zakona o varstvu pri delu in uredbe o gradbenem projektiranju racionalno, ekonomsko, funkcionalno gradnjo. Industrijska zgradba in delovna mesta morajo odgovarjati posebnostim proizvodnje in sanitarno-higienskim zahtevam.

DELOVNI PROSTORI

Delovni prostor za enega delavca znaša 10 kub. m plus 2 kv. m, urejen mora biti tako, da odgovarja vsem varnostnim in zdravstvenim predpisom. Delovni prostori služijo lahko posameznikom oz. skupinam. Povsod je zaželeno avtomatizacija in hermetizacija. Z avtomatizacijo se pospeši produkcija, na ta način pa se intenzivira dispozicija delavcev. Eksplozivnih je manj oseb. S hermetizacijo reduciramo delavce in jih v določenih primerih tudi lažje zaščitimo. Za vsa dela na delovnih nalogah in opravilih, predvsem tista, ki so nevarna in zdravju škodljiva, moramo izvršiti oceno delovnih nalog in opravil in izvajati sanitacijski program. Pri oceni delovnih nalog in opravil sodelujeta zdravnik in varnostni inženir. Naloga zdravnika so sistematični pregledi delavcev, delo varnostnega inženirja pa reševanje tehnično-varstvenih problemov in sanitacijski načrti.

Delovno mesto mora biti prostorno, zračno, svetlo, s posebnimi napravami za uničevanje industrijskih škodljivosti. Važni metodi za preprečevanje škodljivih substratov sta eliminacija in substitucija, t.j. odstranjevanje oziroma zamenjava nevarnega materiala z manj nevarnim. V mnogih primerih, kjer tehnološki proces tega ne dopušča, moramo poiskati rešitev tako, da posamezne delavce izoliramo s posebnimi zaščitnimi sredstvi. Glede zaščitnih osebni sredstev je treba omeniti, da je industrija, ki ima mnogo in to različnih zaščitnih sredstev v dnevni uporabi, slaba. Zaščitna sredstva cenimo samo tam, kjer tehnologija dela odpušča.

V delovnem okolju mora vladati delovni red in čistoča. V delovni prostor spadajo zaboji za odpadke, omara za prvo pomoč in omara za kolektivna zaščitna sredstva.

Tla morajo biti prilagojena delovnim postopkom in lahkem načinu čiščenja. Materiali za tla so: plastične mase, keramične ploščice, teraso, asfalt in impregniran hrastov les (kocke). Zidovi morajo biti suhi, nerazkopani, pleskani in takšni, da se lahko čistijo. Važna je zvočna izolacija.

Stopnice morajo biti lesene ali železne konstrukcije z višino stopnice 17 cm in globine 26 cm.

Vrata v delovnem prostoru morajo biti dvojna, za transport večja, za stranske izhode pa manjša. Odpirati se morajo navzven, predvsem tam, kjer so možne eksplozije ali požari. Ločimo nihajni in smučni način odpiranja vrat.

K delovnemu prostoru spadajo še okna, ki morajo biti zadosti visoka s posebnimi načini odpiranja in zapiranja. Okna morajo biti vedno čista! Važen rekvizit delovnega prostora so ventilacijske naprave, umetne in naravne.

Poleg delovnih prostorov so še higienski prostori, ki so ogledalo kulture delavcev. Sodobna industrija uporablja garderobe s črno-belimi omarami. Črna omara služi za delovno obleko in zaščitna sredstva, bela pa za shranjevanje osebne obleke in obutve. Umivalnica mora biti dimenzionirana tako, da se hkrati lahko umiva 1/3—1/5 delavcev najštevilnejše dnine. Tuši morajo biti ločeni za mladince. En tuš velja za 15 delavcev. Podnožniki naj bodo iz plastične mase, leseni niso priporočljivi zaradi prenašanja glivičnih obolenj. K vsakemu tušu pripadajo trije prostori za oblačenje in slačenje oz. čakanje.

Nujnost higienskih prostorov so čista stranišča! Ena kabina in en pisoar pripada 15 moškim, medtem ko je za 20 žena ena kabina. Stranišča morajo biti topla in ventilirana, z zadostno količino odplakovne vode.

RAZSVETLJAVNA DELOVNEGA PROSTORA

Svetloba vpliva na psihomotoriko in dinamiko človeka, oziroma njegovo dnevno opravilo. Čim preciznejše je delo, večje so zahteve. Pri pravilni izbiri svetlobi je manj nezdgo, manj škarta in večja produktivnost, premočna osvetlitev delovnega prostora pa je škodljiva in nevarna za oči.

Razsvetljavo delimo v naravno in umetno. Najbolj zdrava je naravna. Za naravno razsvetljavo morajo biti okna zadosti velika, upoštevajoč vse letne čase, tudi najtemnejše dni t.j. v mesecu decembru v zgodnjih dopoldanskih urah. Za ugotavljanje pravilne dnevne osvetljenosti je najenostavnejši geometrijski način, ki pove, v kakšnem razmerju sta si steklena površina okna in površina tal. Za naše kraje velja razmerje 1:6 in 1:8, to pomeni na 1 kv. m okna pride 6 ali 8 m površine tal, ki so osvetljena. V industriji poleg okenske svetlobe izkoriščamo še nadsvetlobo.

Pomožna svetloba je umetna svetloba, ta je draga. Razsvetljenost je odvisna od finančne zmogljivosti delovne organizacije oziroma preciznosti del. Umetna svetloba je splošna in lokalna. Splošna je tista, ki osvetljuje cel prostor, lokalna pa samo zboljšuje osvetljenost delovnega okolja. Imamo tri možnosti boljše osvetlitve: s povečanjem števila svetlobnih teles, s spremembo kota, pod katerim seva svetlobno telo in približevanjem svetlobnega telesa delovnemu okolju.

Norme za splošno osvetljenost:

hodniki, skladišča	15—20 luxov
grobna dela	30—40 luxov
srednja dela	40—60 luxov
drobna dela (finomehanika)	60—90 luxov
zelo fino delo (graverji)	90—300 luxov

Kadar imamo v prostoru splošno in lokalno razsvetljavo, tedaj je izredno važno, v kakšnem razmerju sta med seboj. Splošna naj bo za 30% slabša od lokalne. Pri osvetljenosti moramo vedno paziti, da ni bleščanja. Bleščanje preprečimo s ščitnikom in z odgovarjajočo oddaljenostjo. Razsvetljavo je direktna, poldirektna in indirektna. Najcenejša je direktna.

Osvetljenost merimo v luxih. Osvetljenost 1 luxa ima površina 1 kv. m, na katero pada svetlobni tok 1 lumina (1 m). Priprava za merjenje luxov je luxometer. Osvetljenost merimo 85 cm od tal.

OGREVANJE PROSTOROV

Človek se pri delu najbolje počuti, če je na delovnem mestu temperatura od 16 stop. C do 21 stop. C. Ne zdravi so tisti pogoji dela, kjer je temperatura pod 10 stop. C, oziroma nad 21 stop. C. Organizem deluje pri nizkih temperaturah tako, da se periferno ožili krči, pri višjih temperaturah pa širi. Pri krčenju ožilja telo oddaja manj, pri širjenju ožilja pa več toplote. Človeško telo svojo toplotno energijo sproti oddaja okolju. Prenaglo odvajanje toplote povzroči prehlad. Če pa telo ne more odvajati toplote, lahko nastopi celo smrt.

Fizičnemu delu ustreza temperatura 10—18 stop. C, nefizičnemu delu pa 20 stop. C. Kadar vladajo v delovnem prostoru ugodni klimatski pogoji, se delavec dobro počuti, njegovo zdravje pa ni ogroženo.

Toplota na delovnih mestih se mora širiti v prostoru za tri načine:

- s prevodnostjo (kondukcijo)
- s strujanjem (konvekcijo)
- z žarčenjem (radiacijo)

V primeru a) se toplota prevaja od molekule do molekule, to je iz višjega toplotnega rezervoarja k nižjemu. Gre za prenos toplote po delcih, ki ne spreminjajo svojega položaja. Prevodnost je možna samo tedaj, če je toplotna razlika.

Delavec čuti takšno obliko, če je npr. bos, če nosi vroče ali hladne predmete.

V primeru b) prenašajo toplotno delci npr. zrak, oziroma toplota prehaja s telesa v okolico.

V primeru c) gre za oddajanje toplote s predmetov, ki neprestano izžarevajo toplotno energijo v okolico. Predmete, ki izžarevajo toplotne žarke imenujemo diatermna telesa. Zrak je za takšne žarke povsem propusten, ne da bi se pri tem sam ogreval. Trdna telesa se v območju sistematnega telesa ogrevajo, temna bolj kot bela. Temna telesa toplotne žarke namreč absorbirajo, bela pa delno odbijajo. Žarčeno toplotno čuti človek samo na tistih predelih telesa, ki so nepokriti npr. roke in obraz. Škodljivost žarčenja je odvisna od jakosti žarčenja in časa trajanja

izpostavljenosti odkrite kože. Toplotno žarčenje deluje na splošno in lokalno. Energijo topl. žarčenja ocenjujemo v malih kalorijah. Važno je vedeti, kolikšna je velikost izpostavljenosti površine kože in čas sprejemanje energije.

Za dobro počutje v TOZD-u moramo skozi delovni prostor prevajati dovolj zraka, ki omogoča normalno dihanje ter pripomore k nemoteni termoregulaciji.

Z dovajanjem čistega zraka z odgovarjajočo vlago in temperaturo je možno doseči pri človeku normalno ohlajanje telesa. Posebno nizko relativno vlago pa naj ima zrak v tistih delovnih prostorih, kjer ni mogoče vzdrževati dovolj nizke temperature.

Ce ima zrak temperaturo 24 stop. C in 90% relativne vlage se človek ugodno počuti, če pa je temperatura zraka 45 stop. C in prevladuje visoka relat. vlaga, pa neugodno, ker telo ne more oddajati telesne toplote z znojenjem.

VENTILACIJA

Glavno tehnično sredstvo za dovanje zraka in hlajenje delovnega prostora je ventilacija. Poznamo splošno in lokalno ventilacijo oziroma naravno in umetno.

Ventilacija ima namen izmenjave zraka t.j. uporabljenega s svežim in sanaciji toplotnih faktorjev, le redko služi za čiščenje onečiščenega ozračja. Kadar je koncentracija škodljivcev prahu in plinov prevelika, se jih mora razredčevati s svežim zrakom. Z ventilacijo ne preprečujemo toplotnega sevanja, pač pa ga preprečujemo s toplotnimi zavesami.

Naravno ventilacijo delimo v samoprežračevanje t.j. neorganiziran način in aeracijo, ki je organizirana. O neorganizirani ventilaciji govorimo takrat, kadar gre zrak (veter) skozi slabo tesnjena vrata in okna. Takšno samoprežračevanje je odvisno od vremena in specifične teže zraka. Izven delovnega prostora mora biti veter in hladnejši zrak, sicer samoprežračevanja ni.

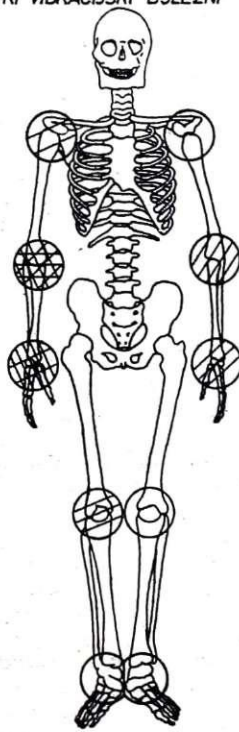
Važnejša je organizirana ventilacija oziroma aeracija, ki služi za prežračevanje večjih objektov. Ta način je odvisen od vetra in temperature zraka. Gre namreč za ročne manipulacije pri odpiranju in zapiranju oken, vrat in podstrešja. Tako ločimo prežračevanje delovnega prostora pri brezvetrjem in vetrnem vremenu. Ločimo hladne in vroče dvorane (delovne hale), oziroma kombinacije obeh naštetih. Gre namreč za zračne tokove zaradi razlike v temperaturi zraka. Topel zrak, ki je specifično lažji se dviga, na njegovo mesto pa pridek mrzel zrak, ki je specifično težji. Naravna ventilacija je cenejša od umetne, vendar odvisna od klimatskih razmer t.j. od zunanje temperature zraka.

V manjših obratih se raje poslužujemo umetne ventilacije t.j. s pomočjo ventilatorjev. Razlikujemo propellerske in centrifugalne ventilatorje. Pri propellerskem sistemu gre zrak skozi lopatice v smeri osi, pri centrifugalnem pa radialno t.j. pravokotno na smer osi. Propellerski ali aksialni služi za transport velikih količin zraka pri manjšem uporu zraka, centrifugalni pa pri večjem uporu zraka.

S splošno ventilacijo zaščitimo večje število zaposlenih in ustvarimo boljše pogoje dela, medtem ko z lokalno ventilacijo zaščitimo le posameznike. Efekt splošne ventilacije zavisi od dveh faktorjev:

- od količine in časa, v katerem onečiščenje zraka nastopi
- od hitrosti dovajanja čistega zraka v delovni prostor

NAJBOLJ IZPOSTAVLJENA MESTA (SKLEPI)
PRI VIBRACIJSKI BOLEZNI

Umetno prežračujemo lahko v različnih časovnih intervalih, kot kaže naslednja razpredelnica:

Delovni prostor	menjava zraka na uro
kotlovnice	4—60 x
strojnice	4—30 x
garaze	6—30 x
laboratoriji	4—30 x
livarne	
jeklarne	

Lokalna ventilacija se sestoji iz ventilacijske kape (ekshameter), ventilacijskih vodov, naprave za čiščenje zraka in ventilatorja za ustvarjanje podtlaka. Takšna ventilacija je za odstranjevanje plinov in prahu z delovnega prostora najzahtevnejša. Naloga lokalne ventilacije je, da delavcu prepreči pri delu vdihovati zrak, ki je zaradi tehnoloških pogojev organizmu škodljiv.

KLIMATSKE NAPRAVE

Prežračevati s klimatskimi napravami pomeni ustvarjati zaželeno klimo glede na toploto in vlažnost zraka. V bistvu je naprava grajena iz teh delov:

- dela za čiščenje zraka
- dela za gretje zraka
- dela za navlažitev zraka

Zrak črpamo skozi filtre na mestih, kjer ni stranišča, kuhinje, ceste itd. Očiščen zrak dovajamo v prostor lahko spodaj ali zgoraj. Tam, kjer so tla poševna (kinodvorane, gledališče) dovajamo zrak od spodaj, drugače pa od zgoraj navzdol.

ROPOT

Šum in ropot sta glavna problema industrializacije. Ljudje, ki so izpostavljeni tem pogojem dela, trpijo za okvaro živčevja, okvaro slušnih in notranjih organov. Največkrat je prizadet slušni aparat in govorimo o naglušnosti oziroma akustični travmi. Šum in ropot prihajata do slušnega organa po dveh poteh, zračni in kostni. Pri ropotu ločimo glasnost (intenziteta) in višino tona (frekvenca). Ločimo visoke in nizke tone. V notranjem ušesu, kjer je polž, ločimo meji za visoke in nizke tone. Če deluje ton na en del polža pod tem mestom, slišimo močnejše, če deluje

Frekvenca v Hz (herc)	Amplituda (v cm)	spremembe
okrog 17	okrog 2,4	na kosteh in sklepih
33—170	0,1 ali 0,01 cm deseti ali stoti del cm	profesionalne spremembe na ožilju in živcih
okrog 333	0,001 cm tisoči del cm	močne bolečine v zgornjih okončinah

Tehnološki procesi morajo biti izvedeni tako, da se vibracije preprečujejo, oziroma da se ne prevajajo z mesta nastanka k delavcu.

Potrebne so tehnične mere za izolacijo strojev in pnevmatičnega orodja. Pri delih s pnevmatičnim orodjem bi morali skrajšati delovni čas in dovoliti večkratne pavze.

V metalurgiji so vibracijam najbolj izpostavljeni delavci v kamnolomu, pri čiščenju livarskih odlitkov in strojnica.

Važne preventivne mere so vzdrževanje orodja in periodični zdravniški pregledi ter zaščitna sredstva.

PROTIPOŽARNA ZAŠČITA — DELO Z VNUTRLJIVIMI SNOVI

- tekočine s plameniščem pod 21 stop. C, to so: bencol, bencin (mešanica obeh), mešanica z etrom, alkoholom in surovim petrolejem.
- Tekočine s plameniščem 21—55 stop. C. Sem spadajo: petrolej (svetlini), težki bencin, gorivo za traktorje — Diesel — gorivo.
- Tekočine s plameniščem 55—100 stop. C. Sem spadajo praktično vsa goriva na Diesel motorje.

Plamenišče je temperatura, pri kateri začne snov izparevati gorljive pline. Tekočine same ne gorijo, pač pa šele tedaj, ko se pretvorijo v plinasto stanje — gori plin oziroma hlapi. Hlapi organskih tekočin ne gorijo mirno, temveč se pomikajo po prostoru. Čim se plamen odmakne od goreče gladine, ni žarenja in s tem se zmanjša tudi hlapenje.

Način vskladiščenja vnetljivih in eksplozivnih snovi je določen s posebnim pravilnikom. V prostorih, kjer se nahajajo tekoča goriva in maziva ter organska topila, je kajenje in pristop z odprtim ognjem prepovedan.

Lahko vnetljive tekočine bencin, bencol, nafta, alkoholi itd. ne smejo biti vskladiščeni v centralnem skladišču. Delovna mesta, kjer preti nevarnost požara in eksplozije, morajo biti zavarovana s pregradami iz armiranega betona.

V skladiščih mora biti električna napeljava izdelana tako, da je vklop in izklop žarnic izven prostora. Žarnice morajo biti zavarovane s posebnimi zaščitnimi stekli. Vrata, okna in tla morajo biti iz negorljive snovi.

Pri odpiranju, pretakanju in čiščenju sodov, cistern uporabljamo

med njiju pa slabše. Poleg tona je važna frekvenca, neškodljivo območje pri človeku je 16—20.000 hertzov.

Pri delovanju ropota na slušne organe je važno, koliko časa delujeta intenziteta in frekvenca na slušni organ in pod kakšnimi pogoji, t.j. v zaprtem ali odprtem prostoru. Ropot lahko merimo z določeno lestvico, vendar ni realna glede škodljivosti na 180 delov ali 130 decibelov. Glasnost nad 130 decibel povzroča bolečine na slušnem organu. Dovoljena meja glasnosti šuma in ropota je 70—80 db. Ako šum in ropot povzročata zvečanje z višjim tonom, t.j. zvečanje z višjim številom frekvenc kot 1000, potem se higienska meja zniža na nižje število decibelov in to celo na 50 db glasnosti šuma in ropota.

Kadar se ob ropotu vseeno spoznamemo pri pogovoru oziroma lahko poslušamo telefonski pogovor, niso potrebne meritve oz. ni nevarnosti za sluh. Maksimalna izguba sluha pri delih v ropotu je dopustna dnevno 12 db. Kadar je večja, moramo znižati ropot, oziroma število ur na delovnem mestu. Za sprejem delavcev na delo v ropotu je potrebno mnenje zdravnika. Starejši ljudje so bolj podvrženi akustičnim poškodbam kot mlajši.

Pri delih v ropotu so potrebni ščitniki, ki reducirajo intenziteto zvoka za 3 db, če pi in gume iz voska pa za 25 db. Uspešnejša je zaščita s čeladami in sluškami.

VIBRACIJE

Osnovni vzrok vibracijskih bolezni je mehanični pojav, ki ga imenujemo vibracija. Vibracijo okarakterizira amplituda izražena v cm ali s frekvenco izraženo v hercih (hertz-ih).

Vibracije negativno vplivajo na organizem, tako glede na okvare okostij, sklepov, ožilja in živčevja. Pri ženskah nastopijo menstrualne motnje in abortusi. Na vibracijsko bolezen pa vplivata še vlaga in mraz, zato moramo delavca tudi v tem pogledu zaščititi. Čim višja je frekvenca in manjša se amplituda, tem nevarnejše so posledice pri tistih delih, kjer nastopijo vibracije in tresljaji.

Delovanje vibracije na organizem

samo takšno orodje, ki ne more dati iskre. Pri pregledu sodov moramo vedno upoštevati, da poln sod bencina gori, prazen sod pa zaradi hlapov eksplodira. Prazne sodove in cisterne pregledujemo z žepno baterijo.

Posode z vnetljivimi tekočinami primrzne na podlago, ali druga k drugi, ločimo tako, da jih odtalimo z vročo vodo in ne z odprtim plamenom.

Bencin in bencol se ne gasita z vodo, ampak s peskom ali ogljikovim dioksidom.

ZAŠČITA NA DELU V KOTLARNAH, STROJNIH ODELKI IN PRI DELIH Z ELEKTRIČNIM TOKOM

Parni kotli:

So naprave, ki delujejo pod pritiskom. Zanje veljajo posebni predpisi in jih nadzoruje inšpektor parnih kotlov. Odredbe se nanašajo na gradnjo kotlarne, njenega vhoda in izhoda ter varnega pristopa k posameznim delom parnega kotla.

Vsaka kotlarina mora imeti najmanj dva izhoda v različne smeri, eden mora voditi na prosto. Vsa vrata se morajo odpirati navzven. V prostoru kotlarne ne sme biti razmeščen vnetljiv in eksploziven material.

Kadar doseže temperatura v kotlarni 28 stop. C, je treba vgraditi umetno ventilacijo.

Upravljanje parnih kotlov je poverjeno moškim, ki so zdravi in fizično sposobni. Stari morajo biti nad 18 let, s predpisano izobrazbo in strokovnim izpitom.

Vstop v kotlarino je nezaposlenim strogo prepovedan, zato morajo biti na vseh vratih opozorilne table. Zaradi varnosti pri delu morajo do armature kotla, ki se nahaja na določeni višini, voditi odgovarjajoče stopnice z ograjo do 1 m višine.

Vsa stekla na vodokazjih morajo biti zaščitena z mrežicami, vse merilne aparature morajo biti vidne z delovnega okolja. Paro, ki jo sproščajo varnostni ventili, moramo odvajati na prosto.

Najvišji dovoljen pritisk v kotlu mora biti označen na posebni kovini

(Nadaljevanje na 14. strani)

ski plošči na samem kotlu, na momentu pa z vidno rdečo črto.

Signurnostne ventile je treba stalno kontrolirati, preurejevanje le-teh pa je najstrožje prepovedano.

Pri delih na kotlu ali v kotlu, pri remontih ne sme uporabljati edino le žepna baterija oziroma ročna električna svetilka s transformatorjem do 43 V napetosti.

Strojni oddelek:

Pogonski stroji morajo biti montirani v posebnem prostoru, ki ga imenujemo strojnica. Manjši pogonski stroji se smejo s posebnim dovoljenjem postaviti v delovni prostor.

Tak stroj mora biti dobro zavarovan. Paro odnosno pline, ki jih izločajo pogonski stroji, moramo odvajati po posebnih cevih v atmosfero. Izpustne cevi eksplozivnih strojev morajo imeti vgrajeno komoro za dušenje ropota.

Popravlila na vrtljivih delih pogonskih strojev v času obratovanja niso dovoljena. V času popravil so potrebne najstrožje varnostne mere. Mazanje pogonskih strojev v obratovanju je dovoljeno samo tedaj, če je izključena vsaka nevarnost za nezgodo oziroma življenje.

Med posameznimi delavnicami in pogonskimi stroji morajo brezhibno delovati varnostne in signalne naprave. V primeru okvar na pogonskem stroju je treba vse delovne stroje ustaviti in spustiti v pogon šele tedaj, ko so iz strojnice sporočili, da so napake odstranili.

Obdelovalni stroji:

Vsi vrtljivi deli pri obdelovalnih strojih morajo biti zaščiteni, nevtljljivi deli pa ozemljeni. Gibljive dele zaščitimo s kapami oziroma 1,5 m visokimi mrežami.

Kadar se stroj ustavi zaradi prekinitve toka, je treba elektromotor izklopiti. Neizklopljen stroj je lahko

za upravljalca ob nenadnem pogonu (stroja) usoden.

Najboljši so taki stroji, ki se ob pretesnem približanju osebe avtomatično izklopijo. Varnostne naprave delujejo na principu fotocelice.

Mazanje in menjava strojnih delov sta med obratovanjem prepovedana. Delavci, ki so zaposleni pri obdelovalnih strojih in transmisijah, morajo nositi prilegajoče se delovne obleke, ženske pa še rute.

ZAŠČITA PRI DELIH Z ELEKTRIKO

Tehnična elektrika je pri današnjem načinu življenja in dela neobhodno potrebna. Nevarnost, ki je združena z uporabo električnega toka, moremo z varnostnimi ukrepi skoraj popolnoma odstraniti.

Za naravo, obseg in splošni učinek električnih poškodb je odločilna jakost delujočega toka, čas, pot toka skozi telo in frekvenca. Pri dotiku z električnim tokom večinoma odloča prav upor. Poskusi so pokazali, da je upor kože lahko do 2.000.000 omov, pa navzdol do 1000 omov. Če je upor kože velik, potem tok tudi pri razmeroma visoki napetosti nima zadostne jakosti, da bi lahko povzročil poškodbo. Suha koža ima večji upor, z vlažnostjo kože pa upor pada. Monterji, ki se včasih s prstom dotikajo tokovoda, da bi preizkusili ali je pod napetostjo ali ne, so se prepirali, da lahko sekunde trajajoč stik s tokom napetosti 1000 V ostane brez posledic. Elektromonterji doživljajo udarce električnega toka vsak dan in se ne preplašijo, ker je zanje to vsakdanji dogodek. Zato so pri elektromonterjih smrtne nezgode redke, če le ni tok ponesrečenca presenetil. Večkrat nastopi nezgoda zaradi psihične neopretnosti. Pri jakosti 10 mA je še možno spustiti vodnik, nad to mejo pa ne, ker nastopi krč mišic. Najnevarnejše je, če gre tok skozi srce po poti roka – noga.

Ločimo dve vrsti poškodb, ki jih povzroča električni tok: poškodbe, ki jih povzroča električni tok nizke napetosti in poškodbe, katerih povzročitelj je električni tok visoke napetosti. Zaradi delovanja toka nizke napetosti na človeško telo nastanejo okvare na živčevju in na organih krvnega obtoka, posebno na srcu. Znaki na površini telesa pa so razmeroma majhni. Glede na obliko poškodbenih pojavov in sledov postavljamo mejo med nizko in visoko napetostjo v področje med 300 in 1000 V.

Poškodbe povzročene s tokom visoke napetosti, so lokalne spremembe, medtem ko organi krvnega obtoka in živčevja včasih sploh niso prizadeti. Če se ponesrečenec onesvesti se navadno kmalu spet zave. Pri toku visoke napetosti gre za opekline. Na mestu vhoda in izhoda je električno polje najpogostejše in upor največji, temp. naraste na 2000 stop. C.

Ožganine, ki nastanejo pri tem, včasih koristijo. Ožgana koža namreč lahko postane tako slab prevodnik, da jakost toka, ki teče skozi poškodovanca, pade pod kritično mejo.

Najvažnejše pri delih z elektriko je poučenost o nevarnostih na električnih napravah. Važen je izbor ljudi, ki upravljajo z električnimi napravami. Za takšna dela niso priporočljive osebe s slabim srcem, malokrvni arteriosklerotiki, histeriki in bolni. Zaščitna sredstva so nujno potrebna. Med zaščitna sredstva prištevamo varnostni pas, plezalke, izolirni podstavek, izolirne rokavice, izolirne klešče, izolirno čelado itd.

Opremo pod napetostjo pregleduje preizkušena oseba. Pri delu mora uporabljati tesno prilegajočo se obleko, stati mora na trdnem stojšču. Za to delo so potrebni posebni varnostni ukrepi in posebno dovoljenje. V glavnem se opravlja pregled izolatorjev pod napetostjo s

posebno napravo. Vsa dela in popravila so delo elektrika in ne človeka drugega poklica.

Pri delih v delovni organizaciji in izven nje je obvezna zaščita pred nevarnostjo dotika. Povsod tam, kjer obstoja možnost, da nezaščiteni kovinski deli pridejo pod napetost, ki je večja od 65 V proti zemlji, pri vseh električnih napravah v prostorih, kjer je prehodna upornost človeškega telesa proti zemlji zmanjšana zaradi vlage, toplote, dobre vidljivosti, okolja ali drugih vzrokov (večina delavnic, tovarn, poljedelskih obratov itd.) je treba izvesti zaščitne mere pri napetostih nad 250 V proti zemlji.

dr. Aleksander RJAZANCEV

Z razstave znamk in novcev članov filatelističnega društva Jesenice (IK)

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA

V mestni hiši je na ogled stalna arheološka, etnološka, kulturnozgodovinska in umetnostnozgodovinska zbirka ter stalna razstava del slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja. V drugem nadstropju iste stavbe pa si lahko ogledate etnološko razstavo Kmečko gospodarstvo v Gornjesavski dolini.

V Prešernovi hiši sta odprta Prešernov spominski muzej in Jenkova soba. V galeriji Prešernove in mestne hiše si lahko ogledate razstavo del akad. kiparke DRAGICE ČADEŽ. V mali galeriji mestne hiše se predstavljajo s plastikami, slikami in grafikami likovniki s celotnega gorenjskega območja.

V baročni stavbi v Tavčarjevi 43 je na ogled stalna zbirka Narodnoosvobodilna borba na Gorenjskem in republiška stalna zbirka Slovenka v revoluciji.

Razstave oz. zbirke so odprte vsak dan od 10. do 12. in od 17. do 19. ure, ob sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih pa so zaprte.

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju je odprt muzej Prešernove brigade. Na Zg. Jezerskem si lahko ogledate restavrirani poznoosrednjeveški kulturni spomenik »Jenkova kasarna«, ki je opremljen z etnološkim gradivom. V Stari Fužini je odprta stalna razstava Planšarska kultura v Bohinju. Odprta je vsak dan od 9. do 12 in od 16. do 19. ure.

PRIZADEVNI PEVCI V ZASIPU

Moški komorni zbor dvanajstih pevcev kulturno prosvetnega društva Zasip deluje v sedanji zasedbi od leta 1973. Sicer pa ima zborovsko petje v tem kraju že daljšo tradicijo. Z ustanovitvijo kulturnega društva Zasip leta 1925 so ustanovili tudi pevski zbor. Pevci Zasipa so v času pred vojno večkrat nastopali in peli, med vojno pa je njihov glas utihnil in veliko pevcev je odšlo v partizane. V boju za svobodo so nekateri pevci darovali tudi svoja življenja.

Po osvoboditvi zbor uspešno nadaljuje tradicijo. Za svoje prizadevno delo so posamezni pevci že prejeli zlate, srebrne in bronaste Gallusove značke in plakete. Zbor največ prepeva slovenske narodne in umetne pesmi, pesmi jugoslovanskih narodov, borbene pesmi in koroške narodne. Zbor nastopa na raznih proslavah in komemoracijah, kulturnih prireditvah in koncertih na področju radovljiške občine. Večkrat je nastopal tudi v drugih krajih Slovenije in Koroške. Pevodja zbora je Marjan Eržen.

ZANIMIV IZLET

Turistično društvo Jesenice obvešča, da bo izlet, ki je bil predviden v mesecu juniju in je bil zaradi nezadostnega števila prijav preložen, v soboto, 22. septembra. Ogledali si bomo kovaški muzej v Kropi, Kurnikovo hišo v Trliču, turistični delavci Turističnega društva Cerklje pa bodo pripravili sprejem in obrazložili svoja prizadevanja, predvsem pri pripravi vsakoletne razstave cvetja.

Za tem si bomo ogledali Arboretum v Volčjem potoku, se peljali skozi Kamnik in Gornji grad ter na Homu v Savinjski dolini kosili v gostišču, kjer gojijo kmečki turizem. Po kosilu bo ogled Savinjskega gaja v Mozirju, nato pa bo skozi Velenje povratek domov.

Odhod z Jesenic bo ob 6. uri zjutraj izpred Cufarja in s postanki na vseh avtobusnih postajah do Potočkov, povratek pa približno ob 21. uri. Cena z vstopnino in kosilom bo približno 230 din. Izleta se lahko udeležijo člani in nečlani društva. Prijave sprejemamo na sedežu turističnega društva vsak dan razen sobot in nedelj od 10. do 12. ure. Rok prijave je do 7. septembra.

JEZIK NAŠ VSAKDANJI

V rokah imam neki pravilnik o delovnih razmerjih. Saj je prav vseeno, katera delovna organizacija ga je razmnožila. Toda v tem primeru gre za neko šolo. Pravilnik so torej prebrali, se o posameznih členih pomenili ter ga nazadnje potrdili pismeni Slovenci in Slovenke. Profesorji, predmetni učitelji, učiteljice.

Ljudje, ki morajo svoje učence naučiti pravilno, dobro in lepo uporabljati slovenščino v javni rabi.

Da bi ne bilo kakega nesporazuma: V vsakem samoupravnem sporazumu, v vsakem pravilniku, v vsakem poslovniku in podobno, mora biti sleherni določilo zapisano tako jasno in razložno, da ga bo razumel tudi Slovenec, preračunan na povprečno nekvalificiranega delavca.

Ko pa sem prebral nekaj členov iz tega pravilnika, me je poglalo v najbolj intimen hišni prostor.

Potem sem umirjen znova prebiral slovensko pravilniško modroslovje. Dalj ko sem se prebijal od člena do člena, manj mi je šlo v glavo, kako so pismene Slovenke in Slovenci mogli takšno jezikovno čobodro razumeti.

Šinilo mi je v glavo: Jasnó! Razumeti niso mogli. Ampak da so potem kljub vsemu z zapisanim soglašali in pravilnik potrdili?

1. člen

Delavci TOZD Osnovne šole »Martin Kačur« v Butalah na podlagi svobodno združenega dela vzpostavljajo medsebojna razmerja, ki jih neposredno in enakopravno urejajo s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

Ob takšnem pisanju bi še blagopokojno počivajoči Primož Trubar iz groba skočil. Njegove Katechismuse so pred štirimi stoletji nepismeni Slovenci z navdušenjem spravili pod kapo.

1. Osnovna šola se piše z malo začetnico. Tako kot trgovina, železniška postaja, pošta, banka, uredništvo, inflacija, drvarnica, stranišče.

2. Pridevnik osnovna se piše z veliko začetnico, če se z njim začneja stavek.

3. Kaj pomeni podlaga svobodno združenega dela?

Podlaga? Razmislijte, drage bralke, spoštovani bralci! Podlaga spada med šaro, ki jo podležemo pódse, da bi nam bilo bolj udobno. Podlagamo lahko kamenje pod kolo, jajca kokošim, za teran je potrebna podlaga, pijemo lahko na podlago. (Glej Slovenski pravopis, DZS, Ljubljana 1962, stran 597, drugi stolpec spodaj!)

Kakšna bi pa utegnili biti podlaga svobodno združenega dela?

In svobodno združeno delo?

Seveda. Marsikdaj. Čim večkrat, tem lepše.

Kadar pa mi ženska pred odhodom v službo navsezgodaj reče: »Posodo je treba obrisati in pospraviti! Glej, da boš najkasneje ob devetih snel perilo, ki je razobešeno na dvorišču! Pripravi denar za inkasanta! Danes bo prišel pobirat za elektriko. Kdo bo le oplél tiste tri gredice s solato v vrtu? Smeti moraš odnesti v zbiralnik! Če boš šel na Jesenice, ne pozabi na tesnila! Vidiš, kako se mi muđi! Bódi dober pa mi očisti čevlje! Joj, kaj sem pozabila! Kilogram pljuč kupi pri mesarju! Pa rož naberi in jih nesi na grobove! Svéc raje nikar ne prižigaj, ker je tako vetrovno! (Svoboden samogovor, ki se konča šele takrat, ko se za njó zapró vrata.)«

... tedaj rahločutno pomislil na svobodno združeno delo.

Nič ne rečem, če trdim, da je delo z druženom.

Ampak:

Kolikokrat v življenju se moremo svobodno odločiti, da bomo naše delo zastavili z združenimi močmi?

4. (Delavci...) vzpostavljajo medsebojna razmerja. Kaj se pa gredó? Tole že čisto majkeno smrdi.

Samo en način je, da povprečno polkvalificirani slovenski delavec s svojim sodelavcem ali sodelavko

vzpostavi medsebojna razmerja.

Če bi hotel o njem podrobneje razglabljati, bi se mi najbrž ne godilo dobro. Preveč je dvoumno, da bi se upal tega lotiti. Priznavam, da je vzpostavljanje medsebojnih razmerij nadvse ščegretava réc. Sicer pa sta se o tej kočljivi stvari dovolj nagovorili in razpisali Svetlana Makarovičeva in Jolka Milič v Teleksu. Dve pišóci slovenski babnici, ki o spolnosti govorita zelo svobodno, kakor da bi se pogovarjali o cenah na tržnici.

5. (... vzpostavljajo medsebojna razmerja), ki jih neposredno in enakopravno urejajo s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

Gotovo:

Medsebojna razmerja je mogoče urejati samo neposredno. Ob tesni neposrednosti se popolne (pogosto glasno vzklikujoče) enakopravnosti nikakor ne dá zatajiti.

Žuli me nekaj drugega:

Kako morejo delavci vzpostavljati medsebojna razmerja ter jih neposredno in enakopravno urejati s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti?

Rad bi namreč spoznal živega Slovenca, ki je medsebojno razmerje vzpostavljal neposredno in enakopravno ter ga urejal s kakim pravilnikom ali drugim samoupravnim splošnim aktom.

Medsebojna razmerja vzpostavljamo ter jih neposredno in enakopravno urejamo z malo bolj živimi pripomočki, kot so pravilniki.

Ne s papirjem.

Za vzpostavitev medsebojnega razmerja se mora pa že zbuditi iz spanja kakšno bolj živo, trdno tkivo, kot je navaden pisarniški papir.

Zadnja beseda na koncu prvega člena mi je pa sploh neznansko všeč.

Akti.

Ste bili že kdaj v Louvru?

Ste videli, kaj je naslikal štirinosemdesetletni Jean-Auguste-Dominique Ingres? Turško kopel. Sam je o sliki takole zapisal:

»Tam je bilo okoli dvesto žensk... sedele so na blazinjakih, prekritih z debelimi preprogami, v povsem naravnem stanju – brez ovinkov povedano – čisto gole, pa vendar ni bilo na njih niti v nasmeihu niti v kretnji nič nespodobnega.«

Stal sem pred sliko in strmel. Nisem mogel verjeti, da se more na enem samem kraju zbrati toliko nagih žensk.

Manetova Olimpija je bila res dražljaj, ko pa sem obstal pred Lepo Gabrielle, ki je s palcem in kazalcem stiskala levo prsno bradavico nič manj lepi Maréchale, sem pa tudi sam pobožno sédel na blazinjak v dvorani.

To mora človek videti, slišati (muzejski magnetofon sem držal v roki), prebrati (tudi po vodniku sem mrzlično listal).

Tému se reče a k t.

Seveda lahko tako poimenujemo tudi papirnato vojsko, ki zdaj vrši med nami.

Tisočev in tisočev aktov, ki jih moramo prebrati, se o njih pogovoriti, predlagati spremembe v njih, nazadnje jih pa sprejeti, ne mara in ne mara biti konca.

Sem se pa že raje sprehajal mimo aktov po milanskih, pariških, baselskih, münchenskih, frankfurtskih, dresdenskih, praških in drugih galerijah, kot da bi jokal ob jezikovni revščini pri branju naših aktov v slovenščini v javni rabi.

Moja od urednika predpisana četrta stran gre h koncu. Tudi za mojim stalnim stolpcem v Železjarju se bo za nekaj časa izgubila sléd.

Odhajam na dopust.

Odhajam sam.

Ostaja torej upanje:

Morda se bo na tem našem zadimljenem planetu našel človek, ki bi ga zamikalo z menoj

vzpostavljati medsebojna razmerja.

Nikar si nič slabega ne mislite ob tem:

Vzpostavljati je nedovršni glagol. Mnogokrat mine dókaj lét, preden se kakšna medsebojna razmerja vzpostavijo.

Glagol na koncu stavka je dovršnik.

Nepreklicno in dokončno.

Dobro se imejte pa na svidenje v jeseni!

Lep pozdrav!

Vaš

Janez Svolfšak

PRIPIS:

Kot vidite, je malo manjkalo, da mi še za prvi člen v pravilniku ni zmanjkalo prostora. In ker tej vojski členov ni videti na kraj, bomo zagotovo še trčili ob jezik naš vsakdanji.

VII. SREČANJE ŽELEZARJEV — BORCEV NOV V ŠTORAH — SVETINA

Po sklepu koordinacijskega odbora železarjev — borcev NOV, bo v soboto, 25. avgusta, VII. srečanje železarjev borcev NOV v ŠTORAH — SVETINA.

Srečanja se lahko udeležijo aktivni delavci Železarne (s svojcem) nekdanji borci in aktivisti NOV.

Na srečanje bodo posebej povabljeni borci nosilci spomenice 1941, španski borci, delegati iz krajevnih organizacij ZB NOV in društev upokojencev, mladinci železarji in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih skupnosti.

Prosimo vse tiste, ki se bodo tega srečanja udeležili, da pošljejo natančno izpolnjeno prijavnico pisarni splošnega sektorja najkasneje do 15. AVGUSTA. Kasnejših prijav ne bomo mogli upoštevati.

Odhod avtobusov bo ob 6.45 iz parkirnega prostora Železarne (vmesnih postankov ne bo). Povratek iz Štor — Svetine bo ob 18.30 predvideni prihod na Jesenice bo najkasneje do 21.30. Srečanje železarjev — borcev NOV bo ob vsakem vremenu.

(odreži, čitljivo izpolni in pošlji pisarni sploš. sektorja Železarne)

PRIJAVNICA

za udeleženca VII. srečanja železarjev borcev NOV 25. avgusta 1979 v Štorah — Svetina

Priimek in ime

Leto rojstva

TOZD — delovna skupnost

Stalno prebivališče

Prijavljam še svojca

Priimek in ime

Leto rojstva

Stalno prebivališče

DEŽURNA TRGOVINA

V soboto, 11. avgusta, bo na Jesenicah od 15. do 19. ure odprta samopostrežna trgovina na Plavžu — ROŽCA.

IŠČEM SOBO

Starejša žena išče sobo začasno za dobo dveh let. Predplačilo stanarine po dogovoru. Naslov dobite na uredništvu Železarja.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 28. ŠTEVILKE ŽELEZARJA, 2. avgusta

ALEKSANDRIJA, MILENA DRAVIČ, STAPA, OVČAR, REN, KULAK, AT, IR, ENARE, SE, KAMERA, PET, MATEMATIKI, SRAKA, ANALI, UKOVA, LOM, BC, TARAS, RILEC, OBI, ARHAR, EKA, TEA, OR, BOR, KOALA, RONDEL, EG, OMOT, KONRAD, IN, ARIEL, HLOD, LA, SL, ADAM, DRAVA, KAVA, POET, LARA, AASEN, ANIS, INSA.

ZAHVALA

Ob izgubi drage mame

MARIJE MAJETIČ

se vsem, ki so izkazali žalne pozornosti, zahvaljujem, posebno pa se zahvaljujem zdravnikom zdravstvenega doma Jesenice in zdravnikom ter osebju internega oddelka bolnice Jesenice, ki so v najtežjih trenutkih pomagali.

Žaljujoči domači

ZAHVALA

Ob smrti ljubljene žene

FANI VILMAN

se iskreno zahvaljujem vsem sosedom za poklonjeni venec in spremstvo na njeni zadnji poti in vsem ostalim prijateljem in znancem. Posebno zahvalo izrekam družini Tince Novak (Zumrovi), zlasti pa dr. Rupnikovi in sestri Rozi iz jeseške bolnišnice za prizadevanje pri zdravljenju. Zahvaljujem se tudi dr. Jensterlu za njegove usluge in sestri Valentini ter ostalim sestram v domu dr. Fr. Berglja.

ŽALUJOČI: mož in hčerke

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

11.—12. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, režija Huang Feng, v gl. vlogi: George Laxenby, ob 17. in 19. uri.

13.—14. avgusta zah. nemški seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, režija Sigi Götze, v gl. vlogi: Stephanie Hillel, ob 17. in 19. uri.

15. avgusta ameriški barvni kavbojski film BILLY DVA KLOBUKA, režija Ted Kotcheff, v gl. vlogi: Gregory Peck, ob 17. in 19. uri, 16. avgusta ni predstav.

17. avgusta francoski barvni zabavni film TA NORA AMERIŠKA DEKLICA, režija David Newman, v gl. vlogi: Patricia D'Arbanville, ob 17. in 19. uri.

18.—19. avgusta ameriški barvni kavbojski film DIVJI ZAHOD, režija Lawrence Joachim, v gl. vlogi: Charles Bronson, John Wayne, ob 17. in 19. uri

Kino PLAVŽ

11.—12. avgusta zah. nemški seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 18. in 20. uri.

13.—14. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 18. in 20. uri.

15. avgusta ni predstav. 16. avgusta italijanski barvni film (drama) ZAPELJEVANJE, ob 18. in 20. uri.

17. avgusta ameriški barvni kavbojski film BILLY DVA KLOBUKA, ob 18. in 20. uri.

18.—19. avgusta angleški barvni pustolovski film KRICA NA HUDICA, ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

11. avgusta ameriški barvni akcijski film NAPAD NA POLICIJSKO POSTAJO, ob 20. uri.

15. avgusta zah. nemški barvni seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 20. uri.

18. avgusta hongkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 20. uri.

22. avgusta angleški barvni pustolovski film KRICA NA HUDICA, ob 20. uri.

Kino DOVJE

11. avgusta dom. barvni vojni film OKUPACIJA V 26 SLIKAH, ob 19.30.

12. avgusta ameriški barvni akcijski film NAPAD NA POLICIJSKO POSTAJO, ob 19.30.

18. avgusta zah. nemški barvni seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 19.30.

19. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 19.30.

KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA TOZD VZGOJNO VARSTVENE ORGANIZACIJE JESENICE

o b j a v l j a prosta dela in naloge:

2 varuhinj — za določen čas, s polnim delovnim časom

Pogoj: končana osemletka; starost najmanj 17 let; vključitev v šolo za varuhinje Poskusno delo — 1 mesec.

1 varuhinjo — za določen čas, s polnim delovnim časom za čas nadomeščanja delavke, ki je na porodniškem dopustu. Pogoj: končana osemletka; starost najmanj 17 let; veselje do dela z otroki. Poskusno delo 1 mesec.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE

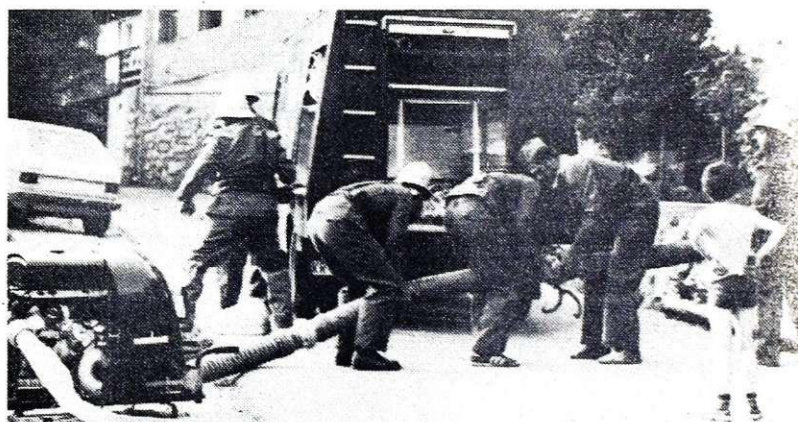
JUGOSLAVIJA, MOLK, ANATOL, TLAK, POL, SIBILA, IRTIS, MO, MARS, NAVODILA, IK, ITO, KORAN, VOLILA, NI, MASER, NAMEN, MER, NOVICI, ACI, RAST, NAVADA, ANTENA, ALI, B. ARES, NIL, AT, KAMELA, ODPAD, CN, TV, OJ, IRA, SPOJ, RAS, SPIKER, IRKE, ARKANSAS, PA, LAOS, PIAVE, BA, O, LAZ, E, SLEM, L, VRL, NIN, RIP, KOSITER, IVI, ACETON, IRENA, KAC, MALAGA, TIRANA, NE.

V torek, 7. avgusta, je posebna komisija, ki so jo sestavljali Dragica Medja, Cvetka Martinčič in Božidar Lakota, izžrebala nagradne križanke, objavljene v 27. številki Železarja. Prejeli smo 86 rešitev, komisija pa je izvela enajst rešitev, od katerih je bilo deset pravih.

150 din prejme BLAŽ REŠKOVAC — RD nadzorna, 100 din prejmeta ANTON KOCJANČIČ — RD priprava dela in STANE LUKS — SEO, po 75 din prejmejo TATJANA BREGANT — Platinina pod Golico 57, EDVARD TUŠAR — RD priprava dela in IVAN DEMEC — Kežarjeva 6 Jesenice, po 50 din pa prejmejo IVICA VIDMAR — ROD, FRANC ČRV — SEO, URBAN METKA — FRS in ZLATA KLINAR — Tomšičeva 22, Jesenice.

Vsem nagradencem iskreno čestitamo!

Nagrajenci, zaposleni v Železarni, bodo prejeli nagrade 15. septembra pri obratnih personalkah, nagrajenci izven Železarne pa prav tako po 15. septembru na uredništvu Železarja ali po pošti.

Med sektorsko vajo na Murovi (Foto B. Blenkuš)

POGAN	ZNAKA NEMSKIH AVTOM.	OSAHITEV	PTIČ IZ NOVE ZELEZARJE	STROJ NAPRAVA	LOŽE SLAK	ODISEJE VA DOMO- VINA	VAHNIHO PREGU- NJALO	REDK. M. IME	SOSEDA DRŽAVA	YGR.HIT HČI PRI- AMA IN HEKUBE	100m ²
LITERAT. O RAZO- DETŠIH											
REKA SKOZI MARIBOR											
BRUSLVI PAPIR INGOLIE ANTON											
IZVAJANJE KOVINAR MATERIAL	ŠPORTNIK Z ZOGO	MATHEMA KRAVICA PROSTOR KADINOC		NADAV SLAPSINE BORINTKE							
ODMOR, PAVEA			100								
GL.MESTO TOGA		PEROCI NEZNANKA V MATEM.									
ŽIVAL PO DOBNA ŽIRAFI		GARDNER LEP MADE NIK VGR.N.									
RAZLIČNI ČRKI		GLINASTA PUSEAL EL.NOSKA RIBA									
REKA V ERN		STANE DOLANC VRSTA PREPROG									
ZAŠČITA OČESA		SL.RADIO- TEHNIK ILOVICA									
NAŠA PRVA IGRALKA											
Z.IME											
SAHOGL. IN SOGL.											

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se vsem sodelavcem in celemu kolektivu TOZD Livarna ter osnovni organizaciji sindikata toplo zahvaljujem za prejeta darilo in pomoč.

Stane Vidmar

ZAHVALA

Članom upravnega odbora Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za poslano čestitko, ki sem jo prejela ob svojem osebnem prazniku.

Ivana Štremfelj

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem OTK se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč in obisk na domu.

Marija Sivec

ZAHVALA

Kolektivu prodajnega sektorja se iskreno zahvaljujem za pomoč.

Vera Smukavec

**DOPISUJTE
V ŽELEZARJA**

POKAL JESENIC TRIGLAVU — JESENICE TRETJE

Marljivi športni delavci plavalnega kluba Jesenice so preteklo soboto in nedeljo imeli v gosteh najboljšo slovensko plavalno ekipa. Na kopališču v Ukovi se je zbralo 120 najboljših slovenskih plavalcev in plavalke iz enajstih slovenskih klubov, in sicer: Triglav iz Kranja, Velenja, Fužinarja iz Raven, Rudarja iz Trbovelj, Ljubljane, Ilirije in Olimpije iz Ljubljane, Branika iz Maribora, Neptuna iz Celja, Radovljice in Jesenice.

Na tekmovalni so nastopili skoraj vsi najboljši slovenski plavalci, največjo pozornost pa je vsekakor vzbujal najboljši jugoslovanski plavalec vseh časov Kranjčan Borut Petrič. Seveda pa Borut tudi tokrat ni zatajil in v Jesenicah je odnesel kar osem naslovov republiškega prvaka v članski konkurenci. Tudi dekleta so bila izredno močno zastopana z izredno Kranjčanko Barbaro Stemberger (osvojila štiri naslove), Majo Rodič iz Raven (ravno tako štiri naslove) ter Tatjano Blažič iz Trbovelj. Vsa ta plavalna elita je številnim jeseničkim gledalcem v obeh dneh prikazala vrhunsko plavanje. Poglavje zase pa je bil seveda nepremagljivi Borut Petrič, ki je zmagoval kot za šalo.

Istočasno z republiškim prvenstvom so jeseniški plavalni delavci organizirali še tradicionalno vsakoletno tekmovalno za pokal Jesenic. To tekmovalje je bilo že deveto po vrsti, ekipi Triglava iz Kranja pa je tokrat že petič uspelo osvojiti pokal Jesenic in so ga tako osvojili v trajno last. V tem tekmovalju so mladi jeseniški plavalci dosegli izredno lep uspeh, saj so se močvito uvrstili na tretje mesto za Triglavom in Velenjem ter pred Fužinarjem z Raven in Rudarjem iz Trbovelj. Izredno uspešni so bili jeseničani v pionirski konkurenci, saj je Jani Mesec zasedel prvo mesto med pionirji na 50 m prsno, pionirki Kristina Ferbežar in Biserka Tomazin sta bili druga in tretja na 50 m kralj, Jelena Smolej in Biserka Tomazin pa druga in tretja na 50 m prsno. Vsekar so ti rezultati za naše mlade plavalce spodbudni, plavalni delavci Jesenic pa so ponovno dokazali, da so sposobni uspešno organizirati pomembne prireditve na jeseničkah. Veliko število gledalcev na prireditvi je dokaz, da je za tovrstne prireditve na Jesenicah precejšnje zanimanje.

REZULTATI:

MOŠKI 100 KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 56,44, 2. Toni Urnkar Rudar — 57,88, 3. Boris Novak Rudar — 59,88, 11. Bogdan Jug Radovljica — 1:02,47, 19. Matej Zbontar Radovljica — 1:04,85, 23. Tomaž Čilenšek Radovljica — 1:05,92, 31. Beno Medić — 1:13,23 in 33. Jure Robič — 1:18,20 — oba Jesenice.

100 m PRSNO: 1. Sandi Pavliha Branik — 1:11,74, 2. Tomaž Rodič Fužinar — 1:14,30, 3. Ciril Globočnik Triglav — 1:14,32, 7. Bogdan Jug Radovljica — 1:21,93, 19. Beno Medić Jesenice — 1:31,93, 20. Aleš Ježek Radovljica — 1:37,69, 21. Jure Robič Jesenice — 1:39,63, 22. Boštjan Lenac Radovljica — 1:46,30.

400 m MESANO: 1. Borut Petrič Triglav — 5:06,78, 2. Boris Novak Rudar — 5:08,73, 3. Ciril Globočnik Triglav — 5:17,45.

400 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 4:28,01, 2. Boris Novak Rudar — 4:28,81, 3. Andrej Vilar Ljubljana — 4:32,39, 19. Tomaž Čilenšek Radovljica — 5:36,30, 20. Bogdan Jug Radovljica — 5:41,37, 21. Aleš Ježek Radovljica — 6:07,47, 23. Boštjan Lenac Radovljica — 6:31,26, 24. Matija Trček Radovljica — 6:39,83, 25. Cena Magister Radovljica — 7:16,10.

100 m HRBTNO: 1. Boris Novak Rudar — 1:08,43, 2. Toni Urnkar Rudar — 1:08,50, 3. Drago Kos Fužinar — 1:08,79, 6. Bogdan Jug Radovljica — 1:11,58, 18. Matej Zbontar Radovljica — 1:21,20.

100 m DELFIN: 1. Borut Petrič Triglav — 1:00,82, 2. Lado Hanžeković Rudar — 1:01,42, 3. Dimiter Vočko Fužinar — 1:03,26, 9. Matej Zbontar Rudar — 1:12,61, 17. Aleš Ježek Rudar — 1:28,76.

200 m DELFIN: 1. Borut Petrič Triglav — 2:15,84, 2. Dimiter Vočko Fužinar —

2:17,96, 3. Lado Hanžeković Rudar — 2:34,93.

200 m HRBTNO: 1. Boris Novak Rudar — 2:27,07, 2. Branko Šrot Ljubljana — 2:29,27, 3. Drago Kos Fužinar — 2:29,81, 6. Bogdan Jug Radovljica — 2:35,30, 9. Matej Zbontar Radovljica — 2:52,64, 10. Tomaž Čilenšek Radovljica — 2:53,19.

200 m PRSNO: 1. Simon Pavliha Branik — 2:37,97, 2. Ciril Globočnik Triglav — 2:42,19, 3. Tomaž Rodič Fužinar — 2:42,65.

200 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 2:07,15, 2. Boris Novak Rudar — 2:07,84, 3. Toni Urnkar Rudar — 2:10,28, 13. Bogdan Jug Radovljica — 2:19,04, 22. Matej Zbontar Radovljica — 2:27,23, 23. Tomaž Čilenšek Radovljica — 2:29,62.

200 m MESANO: 1. Borut Petrič Triglav — 2:25,89, 2. Boris Novak Rudar — 2:27,46, 3. Lado Hanžeković Rudar — 2:28,15, 5. Bogdan Jug Radovljica — 2:34,82, 13. Matej Zbontar Radovljica — 2:44,82, 21. Tomaž Čilenšek Radovljica — 2:53,20.

1500 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 17:45,78, 2. Boris Novak Rudar — 17:53,16, 3. Andrej Vilar Ljubljana — 18:02,66, 13. Bogdan Jug Rad. — 19:50,49.

4 x 200 m KRAVL: 1. Rudar Trbovlje — 8:47,36, 2. Triglav Kranj I. — 8:57,70, 3. Ljubljana I. — 9:12,92.

4 x 100 m MESANO: 1. Rudar Trbovlje — 4:40,24, 2. Triglav Kranj I. — 4:41,65, 3. Fužinar Ravne — 4:42,17.

4 x 100 m KRAVL: 1. Rudar Trbovlje — 4:10,13, 2. Triglav Kranj I. — 4:14,47, 3. Ljubljana I. — 4:20,30.

ZENSKE 100 m KRAVL: 1. Marjeta Herlah Velenje — 1:05,76, 2. Olga Avbelj Ljubljana — 1:06,34, 3. Barbara Stemberger Triglav — 1:07,9, 16. Meta Jovan Radovljica — 1:15,27, 18. Suzana Tomazin Jesenice — 1:38,68.

100 m PRSNO: 1. Maja Rodič Fužinar — 1:20,95, 2. Andreja Brumen Fuž. — 1:21,05, 3. Irena Porenta Ilirija — 1:22,97, 13. Meta Jovan Rad. — 1:31,64, 13. Suzana Tomazin Jes. — 1:52,79.

400 m MESANO: 1. Barbara Stemberger Triglav — 5:26,57, 2. Maja Rodič Fuž. — 5:35,92, 3. Tatjana Blažič Rud. — 5:37,33.

400 m KRAVL: 1. Barbara Stemberger Triglav — 4:55,63, 2. Tatjana Blažič Rud. — 4:58,40, 3. Olga Avbelj — Lj. — 5:03,02.

100 m HRBTNO: 1. Tatjana Blažič Rud.

PO PETIH LETIH SLOVENIJA IZGUBILA NASLOV PRVAKA

Na 27. državnem padalskem prvenstvu, ki je bilo zaključeno v petek, 2. avgusta, v Paratnu, slovenska reprezentanca ni ponovila uspeha iz preteklih let. Pet let zapored je Slovenija osvajala državno prvenstvo dokaj prepričljivo, ob razpletu dogodkov pa to v šesto ni bilo več mogoče. Reprezentanca je bila močno oslabiljena, ker nista sodelovala večkratni državni prvaki Drago Buntič zaradi delovnih obveznosti v jeseniški železarni in Janez Safarič iz Murske Sobote zaradi služenja vojaškega roka. Trije novinci v reprezentanci so tako prevzeli veliko odgovornost pri branjenju naslova.

Maks Humar, Branko Hrast, Srečo Medven in Darko Svetina, vsi iz Alpeškega letalskega centra Lesce ter Žarko Španinger iz Letalskega centra Maribor so tekmovalje pričeli nadvse odlično. Po končani prvi disciplini — figurativni skoki z višine 2000 metrov — so prevzeli ekipno vodstvo, v posamični konkurenci pa je Maks Humar osvojil naslov državnega prvaka, srebrno kolajno Branko Hrast, soliden je bil tudi Španinger z desetim mestom, republiški mladinski prvak Darko Svetina je za svojo šele dveletni padalski staž dosegel soliden poprečni čas za izvedbo kompletna figur v enem skoku in zasedel sedemnajsto mesto. Nekoliko slabši je bil Srečo Medven z 22. mestom.

Smola slovenskih tekmovalcev pa se je pričela že med figurativnimi skoki. Humar je dobil hudo zobobol, vendar je kljub bolečinam osvojil naslov prvaka. V naslednji disciplini, skoki na cilj s tisoč metrov, pa je že kazalo, da zaradi bolečin in močne otekline ne bo mogel več nadaljevati tekmovalja. To bi se tudi zgodilo, če si v drugem skoku Medven ne bi poškodoval hrbtnice, tako da je moral do konca tekmovalja mirovati v postelji. Za ekipni rezultat štejejo dosežki štirih tekmovalcev, zato je Humar vztrajal, dosegel sicer samo sedmo mesto, osvojil pa je s tem srebrno kolajno v generalni uvrstitvi in le malo mu je manjkalo do naslova državnega prvaka. Za tako pošteno zmago zasluži Humar vse priznanje.

V skokih na cilj je bil v slovenski ekipi najuspešnejši mladi Svetina. Po treh skokih je bil na prvem mestu, v četrtem pa je ob veliki živčni napetosti naredil malo napako in pristal 52 centimetrov od cilja. Po šestih skokih, kolikor jih je bilo v tej disciplini, je bil njegov števeček 87 centimetrov, kar pa je zadostovalo samo za peto mesto, a dovolj, da je priseliten in potrkal na vrata državne reprezentance.

V tretji disciplini, skupinski skoki na cilj, pa je šlo slovenski ekipi vse narobe. Medven je zaradi poškodbe ležal v postelji in ako ekipa ni imela rezerve. Tudi Humarju se je zdravstveno stanje močno poslabšalo, vendar je še vztrajal. V drugem skoku

— 1:12,41, 2. Polona Kolenc Rud. — 1:13,86, 3. Marjeta Herlah Vel. — 1:14,98, 13. Kristina Ferbežar Jes. — 1:38,12, 14. Suzana Tomazin Jes. — 1:45,29, 15. Biserka Tomazin Jes. — 1:48,10.

100 m DELFIN: 1. Maja Rodič Fužinar — 1:11,97, 2. Karmen Berložnik Triglav — 1:13,77, 3. Marta Kos Fuž. — 1:13,82.

200 m DELFIN: 1. Karmen Berložnik Triglav — 2:39,77, 2. Mateja Pollak Ilirija — 2:41,07, 3. Sonja Dvoršak Triglav — 2:46,74.

200 m HRBTNO: 1. Tatjana Blažič Rudar — 2:38,26, 2. Polona Kolenc Rudar — 2:42,53, 3. Marjeta Herlah Vel. — 2:46,30.

200 m PRSNO: 1. Maja Rodič Fužinar — 2:55,37, 2. Andreja Brumen Fužinar — 2:59,06, 3. Irena Porenta Ilirija — 2:59,26.

200 m KRAVL: 1. Maja Rodič Fužinar — 2:20,47, 2. Polona Kolenc Rudar — 2:22,17, 3. Olga Avbelj Lj. — 2:23,58.

200 m MESANO: 1. Barbara Stemberger Triglav — 2:39,91, 2. Tatjana Blažič Rudar — 2:40,97, 3. Sonja Dvoršak Triglav — 2:44,87.

400 x 100 m MESANO: 1. Fužinar Ravne — 5:15,08, 2. Triglav Kranj I. — 5:22,05, 3. Ljubljana, Ljubljana I. — 5:31,33.

4 x 100 m KRAVL: 1. Ljubljana, Ljubljana — 4:47,93, 2. Triglav Kranj I. — 4:48,62, 3. Triglav Kranj II. — 4:48,62.

50 m KRAVL ML. PIONIRJI: 1. Tadej Vunderl Vel. — 39,25, 2. Gorazd Zupančič Triglav — 42,06, 3. Bojan Silovšek Velenje — 42,48, 4. Emir Pivač Jes. — 47,72, 5. Jani Mesec Jes. — 44,98, 10. Matjaž Vovk Rad. — 57,24.

50 m KRAVL ML. PIONIRKE: 1. Saša Silovšek Vel. — 45,12, 2. Kristina Ferbežar Jes. — 42,88, 3. Biserka Tomazin Jes. — 43,15, 4. Brigita Ferbežar Jes. — 45,44, 5. Lea Poganič Rud. — 55,40, 6. Janja Grimsčar Rad. — 1:07,67.

50 m PRSNO ML. PIONIRJI: 1. Jani Mesec Jes. — 46,83, 2. Tadej Vunderl Velenje — 48,11, 3. Evgen Dvoršak Vel. — 50,68, 4. Emir Pivač Jes. — 51,17.

50 m PRSNO ML. PIONIRKE: 1. Saša Silovšek Vel. — 45,12, 2. Jelena Smolej Jes. — 46,10, 3. Biserka Tomazin Jesenice — 47,05, 4. Brigita Ferbežar Jes. — 51,56, 5. Marta Mesec Jes. — 57,06, 6. Kristina Ferbežar Jes. — 57,92, 7. Lea Poganič Radovljica — 1:00,56, 8. Vida Mesec Jesenice — 1:00,67, 9. Irena Testen Rad. — 1:05,94.

KONČNI VRSTNI RED TEKMOVANJA ZA POKAL JESENIC: 1. Triglav Kranj — 89 točk, 2. Velenje — 79 točk, 3. Jesenice — 68 točk, 4. Fužinar Ravne — 65 točk, 5. Rudar Trbovlje — 64 točk, 6. Radovljica — 14 točk.

ni več vzdržal. Ni bil več zbran in pristal je štiri metre od cilja in da je bila smola še večja, je štiri metre od cilja pristal tudi Hrast. V tretji seriji skokov Humar ni šel več na start. Zobjol je opravil svoje. Ekipi je bilo prištevano zato deset kazenskih metrov in končni zbir je bil 21,66 metra, kar je bilo veliko presenečenje za vse. Slovenija je s tem izgubila tudi petletno nadvlado v državnem prvenstvu, kar pa še ni nesreča. Tudi drugo mesto je lep uspeh za pomlajeno ekipo. Ostale reprezentance, razen Vojvodine so nastopile s starejšimi prekaljenimi tekmovalci, kar velja predvsem za zmagovalno ekipo SR Srbije. Prepričani smo, da bo Slovenija prišla do veljave spet prihodnje leto. V Lescah se kali nov rod nadarjenih mladih padalcev, ki bodo že prihodnje leto mešali štrne starejšim.

V ženski konkurenci letos ni tekmovala nobena Slovenka. To prav gotovo ni pohvalno za slovensko padalstvo. Imamo vsaj štiri padalko, ki bi lahko tekmovala z ostalimi petnajstimi iz drugih republik in pokrajin. Za osvojitve kake kolajne bi bila lahko Moja Legat iz ALC Lesce resna kandidatka, a zaradi zaključnih izpitov na gimnaziju ni bila dovolj pripravljena za tako zahtevno tekmovalje. Zato pričakujemo v prihodnjem letu njeno ponovno uvrstitev v državno reprezentanco.

REZULTATI:

Generalna uvrstitev — ekipe (7): 1. SR Srbija 1043 točk, 2. SR Slovenija 1358 točk, 3. SR Hrvatska 1574 točk. POSAMEZNO (34): 1. Ljubša Naumović (SR Srbija) 25 točk, 2. Maks Humar 50 točk, 3. Branko Hrast 125, 6. Darko Svetina 314, 17. Žarko Španinger 725, 30. Srečo Medven 1640 točk (vsi ZLO Slovenije).

FIGURATIVNI SKOKI (trije skoki): 1. M. Humar 23,74 sek. (8,42, 7,54, 7,78), 2. B. Hrast 25,14 sek. (8,26, 8,42, 8,46), 3. L. Naumović 25,98 sek. (8,10, 8,80, 9,08), 10. Španinger 33,12, 17. D. Svetina 36,30, 22. S. Medven 38,34 sekund.

SKOKI NA CILJ — POSAMEZNO: 1. Rudolf Sič (Vojv.) 0,19 m v šestih skokih, 2. Jovica Mandić (Srb.) 0,38 m, 5. Darko Svetina 0,67 m, 7. Maks Humar 1,04 m, 11. Branko Hrast 1,67 m, 25. Žarko Španinger 7,78 m, 34. Srečo Medven 41,43 m — izvedel je samo dva skoka, za štiri neizvedene je dobil 40 kazenskih metrov.

SKOKI NA CILJ — GRUPNO: 1. SR Srbija 1,04 m, 2. SR Hrvatska 3,14 m, 3. SR BiH 3,40 m, 4. SAP Vojvodina 5,41 m, 5. SR Makedonija 9,07 m, 6. SR Slovenija 21,66 m, 7. SAP Kosovo 27,87 m.

ZENSKE: generalna uvrstitev — ekipe: 1. SAP Vojvodina 126 točk; posamezno: Slavica Lučić je osvojila vsa prva mesta.

ML

ZAKAJ VOJKOV, TIČARJEV, STANIČEV, VALVASORJEV ... PLANINSKI DOM?

Kmalu po francoski revoluciji so se začeli prebujati tudi navdušeni ljubitelji planinskega sveta. Angleški prosvetljanci, pesniki, znanstveniki in pisatelji so že leta 1857 ustanovili v Londonu prvo planinsko organizacijo pod geslom: Kjer je volja, tam je pot!

Slovenci, kot izrazito alpski narod, v tistih zgodnjih časih planinstva niso hoteli stati ob strani ob tem vesplošnem ljudskem prepovedu. S starostjo slovenskih planincev Francetom Kadilnikom na čelo so takoj po letu 1866 začeli z besedo in dejanjem nakazovati potrebo po ustanovitvi samostojne slovenske planinske organizacije.

Trije Piparji (Hautman, Škof in Korenčan) so 23. julija 1892 z vrha Zabreskega Stola navdušeno povabili vse narodno zavedne, tedaj še redke ljubitelje in obiskovalce gora: Vzdravimo se!

Pred 85 leti, 27. februarja 1893, so tudi v Ljubljani in pozneje v Kamniku, Gornjem gradu in Mozirju ustanovili prve tri slovenske planinske organizacije.

»ODPIRA PRVA KOČA SE PLANINSKA, RADUJE VSA DOLINA SE BOHINJSKA« (15. 7. 1894)

Komaj leto dni po ustanovitvi slovenske planinskega društva v Ljubljani so marljivi planinci že odpirali 15. julija leta 1894 na planini Lisec nad Bohinjsko Bistrico pod Črno prstjo našo prvo planinsko postojanko — Orožnovo kočo, prav tako pa tudi Kocbekovo kočo nad Robanovim kotom pod Ojstrico na Moliki planini. Pionirji našega planinstva so morali tedaj delati hitro in preudarno z minimalnimi sredstvi, kajti grabežljivi tuji se severa in zahoda so že tedaj grabili po našem planinskem svetu. Z ogromnimi sredstvi in vestransko pomočjo so gradili v savinjsko-kamniških planinah, Grintavcih, Karavankah in še prav posebej v Julijskih Alpah, pod Črno prstjo, v dolini sedmerih pri Utah, na Ledinah pod Triglavom, nad Kotom in Peklom, v Trenti, na Golici in pod Stolum.

Slovensko planinsko društvo je s preko 100.000 člani, združenimi v 150. planinskih društvih, za Triglavskim templjem in Orožnovo kočo do danes zgradilo sredi naših gor v dobrih sto letih že več kot 170 planinskih objektov, koč, domov in zavetišč. Imenovali so jih po Kolumbinih in pionirjih našega množičnega planinstva ali po naših vrhunskih plezalcih in ekstremnih alpinistih, pisateljih, znanstvenikih in razumnikih, ki so bili v najzgodnejših časih navdušeni protagonisti rekreativnega planinstva, aktivnega dela in življenja v gorah. Imeli smo ali še imamo Orožnovo, Kadilnikovo, Prešernovo kočo, Tičarjev, Staničev, Vodnikov dom, dom Petra Skalarja, dom Titovih granicarjev, Mihov dom, Erjavčev kočo in tako bi še lahko naštevali imena planinskih koč, domov in zavetišč, ki spominjajo veselo in pisano množico ljubiteljev in obiskovalcev gora na ljudi, ki so z znojem in žulji pisali našo planinsko zgodovino in ustvarjali idealne pogoje za zdravo rast našega množičnega rekreativnega planinstva in vzpon plezalnega športa.

Dom Petra Skalarja pod Kaninom (1.810 metrov). To je ilegalno ime velikega revolucionarja Ferda Kranjčana, rojenega v Čezsoči, antifašista in člana protifašistične organizacije TIGER in emigrantske organizacije Soča. Dom je bil že stara avstrijsko-italijanska planinska postojanka, ki so ga po osvoboditvi imenovali po Ferdu Kranjčanu — »dom Petra Skalarja« in je pogorel leta 1975. Sedaj gradijo nov planinskospušarski objekt pod Prestreljenikom na kaninskih smučistiščih.

Idejni vodja in usmerjevalec TK Skala, naš prvi odlični plezalec in alpinist, dr. Klement Jug, ima svoj planinski dom v Lepeni (680 m). Pionir našega plezalnega športa se je rodil v Solkanu 19. novembra 1898. leta. Bil je izrazit filozof, etik in vrhunski plezalec iz prve generacije. O njem so veliko pisali slovenski pisatelji Vladimir Bartol, Zorko Jelincič, Josip Tominec, Franc Veber, Vladimir Kajželj in drugi, ki so nekaj vedeli o našem planinstvu in plezalnem športu. Dr. Klement Jug se je smrtno onesrečil v severni steni Triglava 11. avgusta 1924. V komaj štiri letni dobi svojega planinskega udejstvovanja je preplezal vrsto težkih in najtežjih plezalnih smeri v savinjsko-kamniških planinah, Grintavcih in Julijskih Alpah. V Bohinju, v Ukancu so slovenski planinci zgradili hotel Zlatorog; imamo ga tudi v Trenti. Obe postojanki nosita ime po večno lepi pesnitvi Zlatorog, katero je spesnil dr. Rudolf Baumbach po pravljici, znani med lovci in pastirji v Trenti, Bohinju in Dolini.

Poganičkov planinski dom na Grivi pri Krizkih jezerih (2052 m) je bil zgrajen leta 1951. Ime nosi po Jožetu Poganičniku, ki ima največ zaslug, da je bil ta naš najbolj reprezentančni objekt na tako lepem kraju v rekordnem času zgrajen. Smrtno se je onesrečil v Mlinarici med Prisojnikom in Razorjem, kjer je šel k otvoritvi novega doma.

Planinski dom Tamar v Zelju v Planici (1.100 m) je bil nekad stan za pastirje in staja za koze in ovce. Od leta 1936 je to priljubljena planinska in smučarska postojanka v čudoviti dolini Planice, kjer izvirata Sava Dolinka in Nadiža.

Mihov dom pod Vrščem (1.150 m) je stara jugoslovanska obojna postojanka, ki so jo okupatorji povečali in dvignili za eno nadstropje. Prijazni planinskospušarski dom nosi ime po partizanu alpinistu Mihui Arihu — Anžovemu Mihui, Miholu iz Podkorena, kjer je bil rojen 17. 9. 1918 in je bil tam partizan tudi ubit 9. februarja 1944. Miha je bil odlični plezalec, alpinist in gorski reševalec, ponaša se s številnimi prvenstvenimi plezalnimi vzponi, zimskimi turami in najtežjimi reševalnimi akcijami. Erjavčeva koča na Vršču (1.515 m) je stara Vossova koča, ki je bila zgrajena na hribčku nad Močilju že leta 1899. Po prvi svetovni vojni so dobile vse nemško-avstrijske koče imena po slovenskih zaslužnih možeh. Fran Erjavce je bil slovenski pisatelj in odlični poznavalec domače in tuje favne in flore.

Dr. Tičarjev planinski dom na Lepem sedlu na Vršču (1.650 m) je bil zgrajen leta 1912 kot Slovenski planinski dom. V prvi svetovni vojni, med obema vojnoma in tudi v narodnoosvobodilni vojni je bil skoraj popolnoma uničen. Po osvoboditvi je bil obnovljen in je dobil ime po dr. Josipu Tičarju, županu iz Kranjske gore in predsedniku planinskega in turističnega društva. Leta 1912 je ustanovil v Kranjski gori tudi našo gorsko reševalno službo.

Jeseniški planinci so po letu 1935 zgradili štiri biveke. Prvega, bivak št. 1 v Veliki Dnini pod severno steno Skratice (2.180 m), so imenovali Matevžev bivak. Matevž Frelje je bil rojen 12. avgusta 1905. Bil je član železne naveze, alpinist in gorski reševalec, ki je padel v partizanih na Mežakliji 24. septembra 1944.

Aljažev dom v Vratih (1.015 m) stoji v najlepši triglavski dolini pod 1250 metrov

visoko severno steno Triglava. To je že tretji Aljažev dom v Vratih, ki že vrsto let čaka na četrtega. Ime nosi po najboljši zaslužnem planincu iz prve dobe našega organiziranega planinstva, ki je ohranil slovensko ime in podobo Triglava. Triglavski kralj Matjaž-Jakob Aljaž ni zgradil samo treh Aljaževih domov v Vratih, temveč je bil tudi najvišji posestnik v Jugoslaviji. Postavil je Aljažev stolp na vrhu Triglava, zgradil Staničev zavetišče 55 m pod vrhom Triglava in Triglavski dom — Kradarico.

Staničev planinski dom nad Kotom in Peklom (2.332 m) je bil najstarejša nemško-avstrijska postojanka pod Triglavom (31. julija 1887). Po prvi svetovni vojni, leta 1919, so jo preimenovali v Staničev kočo in pozneje v Staničev planinski dom v spomin Valentinu Staniču, prvemu planincu in alpinistu Vzhodnih Alp, ki je cenil tudi drugi alpski narodi. Posebno se je proslavil z zgodnjimi pristopi, okoli leta 1800, na Watzmann, Veliki Klek in Triglav.

Triglavski planinski dom Kradarica (2.515 m) nosi ime po obli glavi na severovzhodni strani Malega Triglava. Zgradil jo je Jakob Aljaž leta 1896. Pozneje je bila večkrat povečana in modernizirana, trenutno pa čaka na tretjo oziroma četrto povečavo. Pri prvi gradnji so uporabili prvo, sicer skromno konopljino žičnico pri nas.

Planinska koča dr. Janeza Mencingerja (805 m) stoji na planini Ravne nad Bohinjsko Bistrico. Ime ima po dr. Janezu Mencingerju, bohinjskem rojaku, slovenskem pripovedniku in satiriku, ki je napisal Moja hoja na Triglav, kjer je opisal Trebušnika. Koča je predelana jugoslovanski vojaški objekt in je izhodna smučarska postojanka.

Vodnikov planinski dom na Velem polju pod Triglavom (1.805 m) je nov planinski objekt v središču bodočega celotnega planinskega smučarskega in turističnega triglavskega centra. Prva koča je bila zgrajena na Malem polju (1895 m) in je bila pozneje prenešana višje na sedanje mesto. Objekt nosi ime po našem prvem pesniku Valentinu Vodniku, ki je bil med zgodnjih prosvetljencev in se je zanimal in navduševal za planinski svet in še posebej za Triglav. Na pobudo lastnika bohinjskih fužin barona Žiga Zoisa je spesnil čudovito odo vrsac in Ilirijo oživljeno, izdal pa je tudi Kmečke, rokodelske in ljubljanske novice.

Dom na Komni (1.520 m) in planinska koča na Planini na Kraju, planinski dom pod Bogatinom (1.513 m), koča pri Sedmerih jezerih (1.683 m) nosijo imena po lokacijah in krajih, na katerih so zgrajene.

Dom Planika pod Triglavom na Ledinah (2.408 m) stoji na mestu, kjer je bila leta 1871 zgrajena naša prva in najstarejša planinska postojanka Triglavski templji. Ta odlični prostor na južni strani Triglava se si pozneje lastili tuji, ki so tam postavili svoj planinski objekt, ki je po letu 1919 prišel v last slovenskega planinskega društva.

Prva slovenska planinska postojanka v cveteh in razglednih Karavankah, Kadilnikova koča na Golici (1836 m), je bila zgrajena leta 1905 kot klubovalna koča spodnji nemški koči na Golici, ki je stala že od leta 1892. Velika koča na vrhu Golice je nosila ime po Kadilniku, kajti starosta slovenskih plan

ZAŠČITA PRI DELU JE DEL PREDPREVENTIVNE MEDICINE

Na psihofizično stanje, delovno kondicijo in razpoloženje delavcev ne vplivajo samo škodljivosti industrije, ampak tudi splošni življenjski pogoji. Eden od važnih življenjskih pogojev je delovno mesto, ki naj bo zdravo in varno.

Gradnja in rekonstrukcija industrijskih objektov urejuje zakon, ki določa po končani gradnji tehnični in sanitarni pregled. Zakon zahteva posebno tehnično dokumentacijo – oceno gradbenega zemljišča, rešitev vprašanja požarne varnosti in oceno komunalnih higienskih naprav.

Higienski normativi za industrijske zgradbe in za zaščito okolja zahtevajo na podlagi zakona o varstvu pri delu in uredbe o gradbenem projektiranju racionalno, ekonomsko, funkcionalno gradnjo. Industrijska zgradba in delovna mesta morajo odgovarjati posebnostim proizvodnje in sanitarno-higienskim zahtevam.

DELOVNI PROSTORI

Delovni prostor za enega delavca znaša 10 kub. m plus 2 kv. m, urejen mora biti tako, da odgovarja vsem varnostnim in zdravstvenim predpisom. Delovni prostori služijo lahko posameznikom oz. skupinam. Povsod je zaželeno avtomatizacija in hermetizacija. Z avtomatizacijo se pospeši produkcija, na ta način pa se intenzivira dispozicija delavcev. Eksplozivnih je manj oseb. S hermetizacijo reduciramo delavce in jih v določenih primerih tudi lažje zaščitimo. Za vsa dela na delovnih nalogah in opravilih, predvsem tista, ki so nevarna in zdravju škodljiva, moramo izvršiti oceno delovnih nalog in opravil in izvajati sanitacijski program. Pri oceni delovnih nalog in opravil sodelujeta zdravnik in varnostni inženir. Naloga zdravnika so sistematični pregledi delavcev, delo varnostnega inženirja pa reševanje tehnično-varstvenih problemov in sanitacijski načrti.

Delovno mesto mora biti prostorno, zračno, svetlo, s posebnimi napravami za uničevanje industrijskih škodljivosti. Važni metodi za preprečevanje škodljivih substratov sta eliminacija in substitucija, t.j. odstranjevanje oziroma zamenjava nevarnega materiala z manj nevarnim. V mnogih primerih, kjer tehnološki proces tega ne dopušča, moramo poiskati rešitev tako, da posamezne delavce izoliramo s posebnimi zaščitnimi sredstvi. Glede zaščitnih osebni sredstev je treba omeniti, da je industrija, ki ima mnogo in to različnih zaščitnih sredstev v dnevni uporabi, slaba. Zaščitna sredstva cenimo samo tam, kjer tehnologija dela odpušča.

V delovnem okolju mora vladati delovni red in čistoča. V delovni prostor spadajo zaboji za odpadke, omara za prvo pomoč in omara za kolektivna zaščitna sredstva.

Tla morajo biti prilagojena delovnim postopkom in lahkomu načinu čiščenja. Materiali za tla so: plastične mase, keramične ploščice, teraco, asfalt in impregniran hrastov les (kocke). Zidovi morajo biti suhi, nerazkopani, pleskani in takšni, da se lahko čistijo. Važna je zvočna izolacija.

Stopnice morajo biti lesene ali železne konstrukcije z višino stopnice 17 cm in globine 26 cm.

Vrata v delovnem prostoru morajo biti dvojna, za transport večja, za stranske izhode pa manjša. Odpirati se morajo navzven, predvsem tam, kjer so možne eksplozije ali požari. Ločimo nihajni in smučni način odpiranja vrat.

K delovnemu prostoru spadajo še okna, ki morajo biti zadosti visoka s posebnimi načini odpiranja in zapiranja. Okna morajo biti vedno čista! Važen rekvizit delovnega prostora so ventilacijske naprave, umetne in naravne.

Poleg delovnih prostorov so še higienski prostori, ki so ogledalo kulture delavcev. Sodobna industrija uporablja garderobe s črno-belimi omarami. Črna omara služi za delovno obleko in zaščitna sredstva, bela pa za shranjevanje osebne obleke in obutve. Umivalnica mora biti dimenzionirana tako, da se hkrati lahko umiva 1/3–1/5 delavcev najštevilnejše dntine. Tuši morajo biti ločeni za mladince. En tuš velja za 15 delavcev. Podnožniki naj bodo iz plastične mase, leseni niso priporočljivi zaradi prenašanja glivičnih obolenj. K vsakemu tušu pripadajo trije prostori za oblačenje in slačenje oz. čakanje.

Nujnost higienskih prostorov so čista stranišča! Ena kabina in en pisoar pripada 15 moškim, medtem ko je za 20 žena ena kabina. Stranišča morajo biti topla in ventilirana, z zadostno količino odplakovne vode.

RAZSVETLJAVNA DELOVNEGA PROSTORA

Svetloba vpliva na psihomotoriko in dinamčnost človeka, oziroma njegovo dnevno opravilo. Čim preciznejše je delo, večje so zahteve. Pri pravilni izbiri svetlobi je manj nezdgo, manj škarta in večja produktivnost, premočna osvetlitev delovnega prostora pa je škodljiva in nevarna za oči.

Razsvetljavo delimo v naravno in umetno. Najbolj zdrava je naravna. Za naravno razsvetljavo morajo biti okna zadosti velika, upoštevajoč vse letne čase, tudi najtemnejše dni t.j. v mesecu decembru v zgodnjih dopoldanskih urah. Za ugotavljanje pravilne dnevne osvetljenosti je najenostavnejši geometrijski način, ki pove, v kakšnem razmerju sta si steklena površina okna in površina tal. Za naše kraje velja razmerje 1:6 in 1:8, to pomeni na 1 kv. m okna pride 6 ali 8 m površine tal, ki so osvetljena. V industriji poleg okenske svetlobe izkoriščamo še nad-svetlobo.

Pomožna svetloba je umetna svetloba, ta je draga. Razsvetljenost je odvisna od finančne zmogljivosti delovne organizacije oziroma preciznosti del. Umetna svetloba je splošna in lokalna. Splošna je tista, ki osvetljuje cel prostor, lokalna pa samo zboljšuje osvetljenost delovnega okolja. Imamo tri možnosti boljše osvetlitve: s povečanjem števila svetlobnih teles, s spremembo kota, pod katerim seva svetlobno telo in približevanjem svetlobnega telesa delovnemu okolju.

Norme za splošno osvetljenost:

hodniki, skladišča	15–20 luxov
grobnica dela	30–40 luxov
srednja dela	40–60 luxov
dobna dela (finomehanika)	60–90 luxov
zelo fino delo (graverji)	90–300 luxov

Kadar imamo v prostoru splošno in lokalno razsvetljavo, tedaj je izredno važno, v kakšnem razmerju sta med seboj. Splošna naj bo za 30% slabša od lokalne. Pri osvetljenosti moramo vedno paziti, da ni bleščanja. Bleščanje preprečimo s ščitnikom in z odgovarjajočo oddaljenostjo. Razsvetljavo je direktna, poldirektna in indirektna. Najcenejša je direktna.

Osvetljenost merimo v luxih. Osvetljenost 1 luxa ima površina 1 kv. m, na katero pada svetlobni tok 1 lumina (1 m). Priprava za merjenje luxov je luxometer. Osvetljenost merimo 85 cm od tal.

OGREVANJE PROSTOROV

Človek se pri delu najbolje počuti, če je na delovnem mestu temperatura od 16 stop. C do 21 stop. C. Ne zdravi so tisti pogoji dela, kjer je temperatura pod 10 stop. C, oziroma nad 21 stop. C. Organizem deluje pri nizkih temperaturah tako, da se periferno ožilje krči, pri višjih temperaturah pa širi. Pri krčenju ožilja telo oddaja manj, pri širjenju ožilja pa več toplote. Človeško telo svojo toplotno energijo sproti oddaja okolju. Prenaglo odvajanje toplote povzroči prehlad. Če pa telo ne more odvajati toplote, lahko nastopi celo smrt.

Fizičnemu delu ustreza temperatura 10–18 stop. C, nefizičnemu delu pa 20 stop. C. Kadar vladajo v delovnem prostoru ugodni klimatski pogoji, se delavec dobro počuti, njegovo zdravje pa ni ogroženo.

Toplota na delovnih mestih se mora širiti v prostoru za tri načine:

- s prevodnostjo (kondukcijo)
- s strujanjem (konvekcijo)
- z žarčenjem (radiacijo)

V primeru a) se toplota prevaja od molekule do molekule, to je iz višjega toplotnega rezervoarja k nižjemu. Gre za prenos toplote po delcih, ki ne spreminjajo svojega položaja. Prevodnost je možna samo tedaj, če je toplotna razlika.

Delavec čuti takšno obliko, če je npr. bos, če nosi vroče ali hladne predmete.

V primeru b) prenašajo toplotno delci npr. zrak, oziroma toplota prehaja s telesa v okolico.

V primeru c) gre za oddajanje toplote s predmetov, ki neprestano izžarevajo toplotno energijo v okolico. Predmet, ki izžarevajo toplotno žarke imenujemo diatermna telesa.

Zrak je za takšne žarke povsem propusten, ne da bi se pri tem sam ogreval. Trdna telesa se v območju sistematnega telesa ogrevajo, temna bolj kot bela. Temna telesa toplotne žarke namreč absorbirajo, bela pa delno odbijajo. Žarčeno toplotno čuti človek samo na tistih predelih telesa, ki so nepokriti npr. roke in obraz. Škodljivost žarčenja je odvisna od jakosti žarčenja in časa trajanja

izpostavljenosti odkrite kože. Toplotno žarčenje deluje na splošno in lokalno. Energijo topl. žarčenja ocenjujemo v malih kalorijah. Važno je vedeti, kolikšna je velikost izpostavljene površine kože in čas sprejemanje energije.

Za dobro počutje v TOZD-u moramo skozi delovni prostor prevajati dovolj zraka, ki omogoča normalno dihanje ter pripomore k nemoteni termoregulaciji.

Z dovajanjem čistega zraka z odgovarjajočo vlago in temperaturo je možno doseči pri človeku normalno ohlajanje telesa. Posebno nizko relativno vlago pa naj ima zrak v tistih delovnih prostorih, kjer ni mogoče vzdrževati dovolj nizke temperature.

Če ima zrak temperaturo 24 stop. C in 90% relativne vlage se človek ugodno počuti, če pa je temperatura zraka 45 stop. C in prevladuje visoka relat. vlaga, pa neugodno, ker telo ne more oddajati telesne toplote z znojenjem.

VENTILACIJA

Glavno tehnično sredstvo za dovanje zraka in hlajenje delovnega prostora je ventilacija. Poznamo splošno in lokalno ventilacijo oziroma naravno in umetno.

Ventilacija ima namen izmenjave zraka t.j. uporabljenega s svežim in sanaciji toplotnih faktorjev, le redko služi za čiščenje onesčičenega ozračja. Kadar je koncentracija škodljivcev prahu in plinov prevelika, se jih mora razredčevati s svežim zrakom. Z ventilacijo ne preprečujemo toplotnega sevanja, pač pa ga preprečujemo s toplotnimi zavesami.

Naravno ventilacijo delimo v samoprežračevanje t.j. neorganiziran način in aeracijo, ki je organizirana. O neorganizirani ventilaciji govorimo takrat, kadar gre zrak (veter) skozi slabo tesnjena vrata in okna. Takšno samoprežračevanje je odvisno od vremena in specifične teže zraka. Izven delovnega prostora mora biti veter in hladnejši zrak, sicer samoprežračevanja ni.

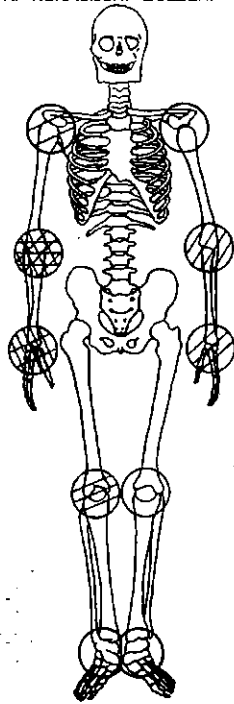
Važnejša je organizirana ventilacija oziroma aeracija, ki služi za prežračevanje večjih objektov. Ta način je odvisen od vetra in temperature zraka. Gre namreč za ročne manipulacije pri odpiranju in zapiranju oken, vrat in podstrešja. Tako ločimo prežračevanje delovnega prostora pri brezvetrjem in vetrnem vremenu. Ločimo hladne in vroče dvorane (delovne hale), oziroma kombinacije obeh naštetih. Gre namreč za zračne tokove zaradi razlike v temperaturi zraka. Topel zrak, ki je specifično lažji se dviga, na njegovo mesto pa prideka mrzel zrak, ki je specifično težji. Naravna ventilacija je cenejša od umetne, vendar odvisna od klimatskih razmer t.j. od zunanje temperature zraka.

V manjših obratih se raje poslužujemo umetne ventilacije t.j. s pomočjo ventilatorjev. Razlikujemo propellerske in centrifugalne ventilatorje. Pri propellerskem sistemu gre zrak skozi lopatice v smeri osi, pri centrifugalnem pa radialno t.j. pravokotno na smer osi. Propellerski ali aksialni služi za transport velikih količin zraka pri manjšem uporu zraka, centrifugalni pa pri večjem uporu zraka.

S splošno ventilacijo zaščitimo večje število zaposlenih in ustvarimo boljše pogoje dela, medtem ko z lokalno ventilacijo zaščitimo le posameznike. Efekt splošne ventilacije zavisi od dveh faktorjev:

- od količine in časa, v katerem onesčičenje zraka nastopi
- od hitrosti dovajanja čistega zraka v delovni prostor

NAJBOLJ IZPOSTAVLJENA MESTA (SKLEPI)
PRI VIBRACIJSKI BOLEZNI

Umetno prežračujemo lahko v različnih časovnih intervalih, kot kaže naslednja razpredelnica:

Delovni prostor	menjava zraka na uro
kotlovnice	4–60 x
strojnice	4–30 x
garaze	6–30 x
laboratoriji	4–30 x
livarne	
jeklarne	4–30 x

Lokalna ventilacija se sestoji iz ventilacijske kape (ekshameter), ventilacijskih vodov, naprave za čiščenje zraka in ventilatorja za ustvarjanje podtlaka. Takšna ventilacija je za odstranjevanje plinov in prahu z delovnega prostora najza-nesljivejša. Naloga lokalne ventilacije je, da delavcu prepreči pri delu vdihovati zrak, ki je zaradi tehnoloških pogojev organizmu škodljiv.

KLIMATSKE NAPRAVE

Prežračevati s klimatskimi napravami pomeni ustvarjati zaželeno klimo glede na toploto in vlažnost zraka. V bistvu je naprava grajena iz teh delov:

- dela za čiščenje zraka
- dela za gretje zraka
- dela za navlažitev zraka

Zrak črpamo skozi filtre na mestih, kjer ni stranišča, kuhinje, ceste itd. Očiščen zrak dovajamo v prostor lahko spodaj ali zgoraj. Tam, kjer so tla poševna (kinodvorange, gledališče) dovajamo zrak od spodaj, drugače pa od zgoraj navzdol.

ROPOT

Šum in ropot sta glavna problema industrializacije. Ljudje, ki so izpostavljeni tem pogojem dela, trpijo za okvaro živčevja, okvaro slušnih in notranjih organov. Največkrat je prizadet slušni aparat in govorimo o naglušnosti oziroma akustični travmi. Šum in ropot prihajata do slušnega organa po dveh poteh, zračni in kostni. Pri ropotu ločimo glasnost (intenziteta) in višino tona (frekvenca). Ločimo visoke in nizke tone. V notranjem ušesu, kjer je polž, ločimo meji za visoke in nizke tone. Če deluje ton na en del polža pod tem mestom, slišimo močnejše, če deluje

Frekvenca v Hz (herc)	Amplituda (v cm)	spremembe
okrog 17	okrog 2,4	na kosteh in sklepih
33–170	0,1 ali 0,01 cm deseti ali stoti del cm	profesionalne spremembe na ožilju in živcih
okrog 333	0,001 cm tisoči del cm	močne bolečine v zgornjih okončinah

Tehnološki procesi morajo biti izvedeni tako, da se vibracije preprečujejo, oziroma da se ne prevajajo z mesta nastanka k delavcu.

Potrebne so tehnične mere za izolacijo strojev in pnevmatičnega orodja. Pri delih s pnevmatičnim orodjem bi morali skrajšati delovni čas in dovoliti večkratne pavze.

V metalurgiji so vibracijam najbolj izpostavljeni delavci v kamnolomu, pri čiščenju livarskih odlitkov in strojnica.

Važne preventivne mere so vzdrževanje orodja in periodični zdravniški pregledi ter zaščitna sredstva.

PROTIPOŽARNA ZAŠČITA – DELO Z VNUTLJIVIMI SNOVMI

1. tekočine s plameniščem pod 21 stop. C, to so: bencol, bencin (mešanica obeh), mešanica z etrom, alkoholom in surovim petrolejem.

2. Tekočine s plameniščem 21–55 stop. C. Sem spadajo: petrolej (svetlini), težki bencin, gorivo za traktorje – Diesel – gorivo.

3. Tekočine s plameniščem 55–100 stop. C. Sem spadajo praktično vsa goriva na Diesel motorje.

Plamenišče je temperatura, pri kateri začne snov izparevati gorljive pline. Tekočine same ne gorijo, pač pa šele tedaj, ko se pretvorijo v plinasto stanje – gori plin oziroma hlapi. Hlapi organskih tekočin ne gorijo mirno, temveč se pomikajo po prostoru. Čim se plamen odmakne od goreče gladine, ni žarenja in s tem se zmanjša tudi hlapenje.

Način vskladiščenja vnetljivih in eksplozivnih snovi je določen s posebnim pravilnikom. V prostorih, kjer se nahajajo tekoča goriva in maziva ter organska topila, je kajenje in pristop z odprtim ognjem prepovedan.

Lahko vnetljive tekočine bencin, bencol, nafta, alkoholi itd. ne smejo biti vskladiščeni v centralnem skladišču. Delovna mesta, kjer preti nevarnost požara in eksplozije, morajo biti zavarovana s pregradami iz armiranega betona.

V skladiščih mora biti električna napeljava izdelana tako, da je vklop in izklop žarnic izven prostora. Žarnice morajo biti zavarovane s posebnimi zaščitnimi stekli. Vrata, okna in tla morajo biti iz negorljive snovi.

Pri odpiranju, pretakanju in čiščenju sodov, cistern uporabljamo

med njiju pa slabše. Poleg tona je važna frekvenca, neškodljivo območje pri človeku je 16–20.000 hertzov.

Pri delovanju ropota na slušne organe je važno, koliko časa delujeta intenziteta in frekvenca na slušni organ in pod kakšnimi pogoji, t.j. v zaprtem ali odprtem prostoru. Ropot lahko merimo z določeno lestvico, vendar ni realna glede škodljivosti na 180 delov ali 130 decibelov. Glasnost nad 130 decibel povzroča bolečine na slušnem organu. Dovoljena meja glasnosti šuma in ropota je 70–80 db. Ako šum in ropot povzročata zvečanje z višjim tonom, t.j. zvečanje z višjim številom frekvenc kot 1000, potem se higienska meja zniža na nižje število decibelov in to celo na 50 db glasnosti šuma in ropota.

Kadar se ob ropotu vseeno sporazumemo pri pogovoru oziroma lahko poslušamo telefonski pogovor, niso potrebne meritve oz. ni nevarnosti za sluh. Maksimalna izguba sluha pri delih v ropotu je dopustna dnevno 12 db. Kadar je večja, moramo znižati ropot, oziroma število ur na delovnem mestu. Za sprejem delavcev na delo v ropotu je potrebno mnenje zdravnika. Starejši ljudje so bolj podvrženi akustičnim poškodbam kot mlajši.

Pri delih v ropotu so potrebni ščitniki, ki reducirajo intenziteto zvoka za 3 db, če pi in gume iz voska pa za 25 db. Uspešnejša je zaščita s čeladami in sluškami.

VIBRACIJE

Osnovni vzrok vibracijskih bolezni je mehanični pojav, ki ga imenujemo vibracija. Vibracijo okarakterizira amplituda izražena v cm ali s frekvenco izraženo v hercih (hertz-ih).

Vibracije negativno vplivajo na organizem, tako glede na okvare okostij, sklepov, ožilja in živčevja. Pri ženah nastopijo menstrualne motnje in abortusi. Na vibracijsko bolezen pa vplivata še vlaga in mraz, zato moramo delavca tudi v tem pogledu zaščititi. Čim višja je frekvenca in manjša se amplituda, tem nevarnejše so posledice pri tistih delih, kjer nastopijo vibracije in tresljaji.

Delovanje vibracije na organizem

samo takšno orodje, ki ne more dati iskre. Pri pregledu sodov moramo vedno upoštevati, da poln sod bencina gori, prazen sod pa zaradi hlapov eksplodira. Prazne sodove in cisterne pregledujemo z žepno baterijo.

Posode z vnetljivimi tekočinami primrzneje na podlago, ali druga k drugi, ločimo tako, da jih oddalimo z vročo vodo in ne z odprtim plamenom.

Bencin in bencol se ne gasita z vodo, ampak s peskom ali ogljikovim dioksidom.

ZAŠČITA NA DELU V KOTLARNAH, STROJNIH ODEDELKIH IN PRI DELIH Z ELEKTRIČNIM TOKOM

Parni kotli:

So naprave, ki delujejo pod pritiskom. Zanje veljajo posebni predpisi in jih nadzoruje inšpektor parnih kotlov. Odredbe se nanašajo na gradnjo kotlarne, njenega vhoda in izhoda ter varnega pristopa k posameznim delom parnega kotla.

Vsaka kotlarna mora imeti najmanj dva izhoda v različne smeri, eden mora voditi na prosto. Vsa vrata se morajo odpirati navzven. V prostoru kotlarne ne sme biti razmeščen vnetljiv in eksploziven material.

Kadar doseže temperatura v kotlarni 28 stop. C, je treba vgraditi umetno ventilacijo.

Upravljanje parnih kotlov je poverjeno moškim, ki so zdravi in fizično sposobni. Stari morajo biti nad 18 let, s predpisano izobrazbo in strokovnim izpitom.

Vstop v kotlarne je nezaposlenim strogo prepovedan, zato morajo biti na vseh vratih opozorilne table.

Zaradi varnosti pri delu morajo do armature kotla, ki se nahaja na določeni višini, voditi odgovarjajoče stopnice z ograjo do 1 m višine.

Vsa stekla na vodikarjih morajo biti zaščitena z mrežicami, vse merilne aparature morajo biti vidne z delovnega okolja. Paro, ki jo sprošča varnostni ventil, moramo odvajati na prosto.

Najvišji dovoljen pritisk v kotlu mora biti označen na posebni kovini

(Nadaljevanje na 14. strani)

ski plošči na samem kotlu, na momentu pa z vidno rdečo črto.

Sigurnostne ventile je treba stalno kontrolirati, preurejevanje le-teh pa je najstrožje prepovedano.

Pri delih na kotlu ali v kotlu, pri remontih ne sme uporabljati edino le žepna baterija oziroma ročna električna svetilka s transformatorjem do 43 V napetosti.

Strojni oddelek:

Pogonski stroji morajo biti montirani v posebnem prostoru, ki ga imenujemo strojnica. Manjši pogonski stroji se smejo s posebnim dovoljenjem postaviti v delovni prostor.

Tak stroj mora biti dobro zavarovan. Paro odnosno pline, ki jih izločajo pogonski stroji, moramo odvajati po posebnih cevih v atmosfero. Izpustne cevi eksplozivnih strojev morajo imeti vgrajeno komoro za dušenje ropota.

Popravlila na vrtljivih delih pogonskih strojev v času obratovanja niso dovoljena. V času popravil so potrebne najstrožje varnostne mere. Mazanje pogonskih strojev v obratovanju je dovoljeno samo tedaj, če je izključena vsaka nevarnost za nezgodo oziroma življenje.

Med posameznimi delavnicami in pogonskimi stroji morajo brezhibno delovati varnostne in signalne naprave. V primeru okvar na pogonskem stroju je treba vse delovne stroje ustaviti in spustiti v pogon šele tedaj, ko so iz strojnice sporočili, da so napake odstranili.

Obdelovalni stroji:

Vsi vrtljivi deli pri obdelovalnih strojih morajo biti zaščiteni, nevtljljivi deli pa ozemljeni. Gibljive dele zaščitimo s kapami oziroma 1,5 m visokimi mrežami.

Kadar se stroj ustavi zaradi prekinitve toka, je treba elektromotor izklopiti. Neizklopljen stroj je lahko

za upravljalca ob nenadnem pogonu (stroja) usoden.

Najboljši so taki stroji, ki se ob pretesnem približanju osebe avtomatično izklopijo. Varnostne naprave delujejo na principu fotocelice.

Mazanje in menjava strojnih delov sta med obratovanjem prepovedana. Delavci, ki so zaposleni pri obdelovalnih strojih in transmisijah, morajo nositi prilegajoče se delovne obleke, ženske pa še rute.

ZAŠČITA PRI DELIH Z ELEKTRIKO

Tehnična elektrika je pri današnjem načinu življenja in dela neobhodno potrebna. Nevarnost, ki je združena z uporabo električnega toka, moremo z varnostnimi ukrepi skoraj popolnoma odstraniti.

Za naravo, obseg in splošni učinek električnih poškodb je odločilna jakost delujočega toka, čas, pot toka skozi telo in frekvenca. Pri dotiku z električnim tokom večinoma odloča prav upor. Poskusi so pokazali, da je upor kože lahko do 2.000.000 omov, pa navzdol do 1000 omov. Če je upor kože velik, potem tok tudi pri razmeroma visoki napetosti nima zadostne jakosti, da bi lahko povzročil poškodbo. Suha koža ima večji upor, z vlažnostjo kože pa upor pada. Monterji, ki se včasih s prstom dotikajo tokovoda, da bi preizkusili ali je pod napetostjo ali ne, so se prepirali, da lahko sekunde trajajoč stik s tokom napetosti 1000 V ostane brez posledic. Elektromonterji doživljajo udarce električnega toka vsak dan in se ne preplašijo, ker je zanje to vsakdanji dogodek. Zato so pri elektromonterjih smrtne nezgode redke, če le ni tok ponesrečenca presenetil. Večkrat nastopi nezgoda zaradi psihične nepravilnosti. Pri jakosti 10 mA je še možno spustiti vodnik, nad to mejo pa ne, ker nastopi krč mišic. Najnevarnejše je, če gre tok skozi srce po poti roka — noga.

Ločimo dve vrsti poškodb, ki jih povzroča električni tok: poškodbe, ki jih povzroča električni tok nizke napetosti in poškodbe, katerih povzročitelj je električni tok visoke napetosti. Zaradi delovanja toka nizke napetosti na človeško telo nastanejo okvare na živčevju in na organih krvnega obtoka, posebno na srcu. Znaki na površini telesa pa so razmeroma majhni. Glede na obliko poškodbenih pojavov in sledov postavljamo mejo med nizko in visoko napetostjo v področje med 300 in 1000 V.

Poškodbe povzročene s tokom visoke napetosti, so lokalne spremembe, medtem ko organi krvnega obtoka in živčevja včasih sploh niso prizadeti. Če se ponesrečenec onesvesti se navadno kmalu spet zave. Pri toku visoke napetosti gre za opekline. Na mestu vhoda in izhoda je električno polje najpogostejše in upor največji, temp. naraste na 2000 stop. C.

Ožganine, ki nastanejo pri tem, včasih koristijo. Ožgana koža namreč lahko postane tako slab prevodnik, da jakost toka, ki teče skozi poškodovanca, pade pod kritično mejo.

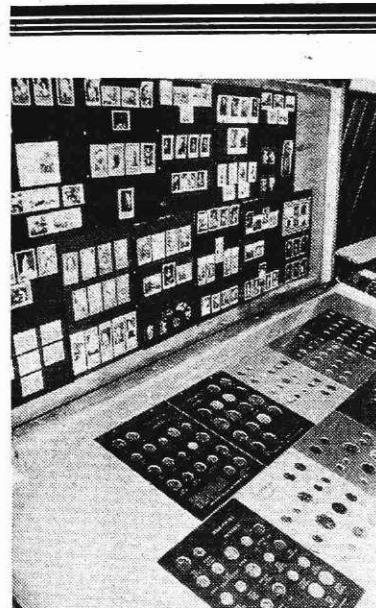
Najvažnejše pri delih z elektriko je poučenost o nevarnostih na električnih napravah. Važen je izbor ljudi, ki upravljajo z električnimi napravami. Za takšna dela niso priporočljive osebe s slabim srcem, malokrvni arteriosklerotiki, histeriki in bolni. Zaščitna sredstva so nujno potrebna. Med zaščitna sredstva prištevamo varnostni pas, plezalke, izolirni podstavek, izolirne rokavice, izolirne klešče, izolirno čelado itd.

Opremo pod napetostjo pregleduje preizkušena oseba. Pri delu mora uporabljati tesno prilegajočo se obleko, stati mora na trdnem stojšču. Za to delo so potrebni posebni varnostni ukrepi in posebno dovoljenje. V glavnem se opravlja pregled izolatorjev pod napetostjo s

posebno napravo. Vsa dela in popravila so delo elektrika in ne človeka drugega poklica.

Pri delih v delovni organizaciji izven nje je obvezna zaščita pred nevarnostjo dotika. Povsod tam, kjer obstoja možnost, da nezaščiteni kovinski deli pridejo pod napetost, ki je večja od 65 V proti zemlji, pri vseh električnih napravah v prostorih, kjer je prehodna upornost človeškega telesa proti zemlji zmanjšana zaradi vlage, toplote, dobre vidljivosti, okolja ali drugih vzrokov (večina delavnic, tovarn, poljedelskih obratov itd.) je treba izvesti zaščitne mere pri napetostih nad 250 V proti zemlji.

dr. Aleksander RJAZANCEV

Z razstave znamk in novcev članov filatelističnega društva Jesenice (IK)

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA

V mestni hiši je na ogled stalna arheološka, etnološka, kulturnozgodovinska in umetnostnozgodovinska zbirka ter stalna razstava del slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja. V drugem nadstropju iste stavbe pa si lahko ogledate etnološko razstavo Kmečko gospodarstvo v Gornjesavski dolini.

V Prešernovi hiši sta odprta Prešernov spominski muzej in Jenkova soba. V galeriji Prešernove in mestne hiše si lahko ogledate razstavo del akad. kiparke DRAGICE ČADEŽ. V mali galeriji mestne hiše se predstavljajo s plastikami, slikami in grafikami likovniki s celotnega gorenjskega območja.

V baročni stavbi v Tavčarjevi 43 je na ogled stalna zbirka Narodnoosvobodilna borba na Gorenjskem in republiška stalna zbirka Slovenka v revoluciji.

Razstave oz. zbirke so odprte vsak dan od 10. do 12. in od 17. do 19. ure, ob sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih pa so zaprte.

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju je odprta muzej Prešernove brigade. Na Zg. Jezerškem si lahko ogledate restavrirani poznoosrednjeveški kulturni spomenik »Jenkova kasarna«, ki je opremljen z etnološkim gradivom. V Stari Fužini je odprta stalna razstava Planšarska kultura v Bohinju. Odprta je vsak dan od 9. do 12 in od 16. do 19. ure.

PRIZADEVNI PEVCI V ZASIPU

Moški komorni zbor dvanajstih pevcev kulturno prosvetnega društva Zasip deluje v sedanji zasedbi od leta 1973. Sicer pa ima zborovsko petje v tem kraju že daljšo tradicijo. Z ustanovitvijo kulturnega društva Zasip leta 1925 so ustanovili tudi pevski zbor. Pevci Zasipa so v času pred vojno večkrat nastopali in peli, med vojno pa je njihov glas utihnil in veliko pevcev je odšlo v partizane. V boju za svobodo so nekateri pevci darovali tudi svoja življenja.

Po osvoboditvi zbor uspešno nadaljuje tradicijo. Za svoje prizadevno delo so posamezni pevci že prejeli zlate, srebrne in bronaste Gallusove značke in plakete. Zbor največ prepeva slovenske narodne in umetne pesmi, pesmi jugoslovanskih narodov, borbene pesmi in koroške narodne. Zbor nastopa na raznih proslavah in komemoracijah, kulturnih prireditvah in koncertih na področju radovljanske občine. Večkrat je nastopal tudi v drugih krajih Slovenije in Koroške. Pevodja zbora je Marjan Eržen.

ZANIMIV IZLET

Turistično društvo Jesenice obvešča, da bo izlet, ki je bil predviden v mesecu juniju in je bil zaradi nezadostnega števila prijav preložen, v soboto, 22. septembra. Ogledali si bomo kovaški muzej v Kropi, Kurnikovo hišo v Trzinu, turistični delavci Turističnega društva Cerklje pa bodo pripravili sprejem in obrazložili svoja prizadevanja, predvsem pri pripravi vsakoletne razstave cvetja.

Za tem si bomo ogledali Arboretum v Volčjem potoku, se peljali skozi Kamnik in Gornji grad ter na Homu v Savinjski dolini kosili v gostišču, kjer gojijo kmečki turizem. Po kosilu bo ogled Savinjskega gaja v Mozirju, nato pa bo skozi Velenje povratek domov.

Odhod z Jesenic bo ob 6. uri zjutraj izpred Cufarja in s postanki na vseh avtobusnih postajah do Potokov, povratek pa približno ob 21. uri. Cena z vstopnino in kosilom bo približno 230 din. Izleta se lahko udeležijo člani in nečlani društva. Prijave sprejemamo na sedežu turističnega društva vsak dan razen sobot in nedelj od 10. do 12. ure. Rok prijave je do 7. septembra.

JEZIK NAŠ VSAKDANJI

V rokah imam neki pravilnik o delovnih razmerjih. Saj je prav vseeno, katera delovna organizacija ga je razmnožila. Toda v tem primeru gre za neko šolo. Pravilnik so torej prebrali, se o posameznih členih pomenili ter ga nazadnje potrdili pismeni Slovenci in Slovenke. Profesorji, predmetni učitelji, učiteljice.

Ljudje, ki morajo svoje učence naučiti pravilno, dobro in lepo uporabljati slovenščino v javni rabi.

Da bi ne bilo kakega nesporazuma: V vsakem samoupravnem sporazumu, v vsakem pravilniku, v vsakem poslovniku in podobno, mora biti sleherno določilo zapisano tako jasno in razločno, da ga bo razumel tudi Slovenec, preračunan na povprečno nekvalificiranega delavca.

Ko pa sem prebral nekaj členov iz tega pravilnika, me je poglalo v najbolj intimen hišni prostor.

Potem sem umirjen znova prebiral slovensko pravilniško modroslovje. Dalj ko sem se prebijal od člena do člena, manj mi je šlo v glavo, kako so pismene Slovenke in Slovenci mogli takšno jezikovno čobodro razumeti.

Šinilo mi je v glavo: Jasnó! Razumeti niso mogli. Ampak da so potem kljub vsemu z zapisanim soglašali in pravilnik potrdili?

1. člen

Delavci TOZD Osnovne šole »Martin Kačur« v Butalah na podlagi svobodno združenega dela vzpostavljajo medsebojna razmerja, ki jih neposredno in enakopravno urejajo s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi in splošnimi akti.

Ob takšnem pisanju bi še blagopokojno počivajoči Primož Trubar iz groba skočil. Njegove Katechismuse so pred štirimi stoletji nepismeni Slovenci z navdušenjem spravili pod kapo.

1. Osnovna šola se piše z malo začetnico. Tako kot trgovina, železniška postaja, pošta, banka, uredništvo, inflacija, drvarnica, stranišče.

2. Pridevnik osnovna se piše z veliko začetnico, če se z njim začneja stavki.

3. Kaj pomeni podlaga svobodno združenega dela?

Podlaga? Razmislijte, drage bralke, spoštovani bralci! Podlaga spada med šaro, ki jo podležemo pódse, da bi nam bilo bolj udobno. Podlagamo lahko kamenje pod kolo, jajca kokošim, za teran je potrebna podlaga, pijemo lahko na podlago. (Glej Slovenski pravopis, DZŠ, Ljubljana 1962, stran 597, drugi stolpec spodaj!)

Kakšna bi pa utegnili biti podlaga svobodno združenega dela?

In svobodno združeno delo?

Seveda. Marsikdaj. Čim večkrat, tem lepše.

Kadar pa mi ženska pred odhodom v službo navsezgodaj reče: »Posodo je treba obrisati in pospraviti! Glej, da boš najkasneje ob devetih snel perilo, ki je razobešeno na dvorišču! Pripravi denar za inkasanta! Danes bo prišel pobirat za elektriko. Kdo bo le oplél tiste tri gredice s solato v vrtu? Smeti moraš odnesti v zbiralnik! Če boš šel na Jesenice, ne pozabi na tesnila! Vidiš, kako se mi muči? Bódi dober pa mi očisti čevlje! Joj, kaj sem pozabila! Kilogram pljuč kupi pri mesarju! Pa rož naberi in jih nesi na grobove! Svéc raje nikar ne prižigaj, ker je tako vetrovno! (Svoboden samogovor, ki se konča šele takrat, ko se za njó zapró vrata.)«

... tedaj rahločutno pomislím na svobodno združeno delo.

Nič ne rečem, če trdim, da je delo z druženom.

Ampak:

Kolikokrat v življenju se moremo svobodno odločiti, da bomo naše delo zastavili z združenimi močmi?

4. (Delavci...) vzpostavljajo medsebojna razmerja. Kaj se pa gredo? Tole že čisto majkeno smrdi.

Samo en način je, da povprečno polkvalificirani slovenski delavec s svojim sodelavcem ali sodelavko

vzpostavi medsebojna razmerja.

Če bi hotel o njem podrobneje razglabljati, bi se mi najbrž ne godilo dobro. Preveč je dvoumno, da bi se upal tega lotiti. Priznavam, da je vzpostavljanje medsebojnih razmerij nadvse ščegetava reč. Sicer pa sta se o tej kočljivi stvari dovolj nagovorili in razpisali Svetlana Makarovičeva in Jolka Milič v Teleksu. Dve pišči slovenski babnici, ki o spolnosti govorita zelo svobodno, kakor da bi se pogovarjali o cenah na tržnici.

5. (... vzpostavljajo medsebojna razmerja), ki jih neposredno in enakopravno urejajo s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

Gotovo:

Medsebojna razmerja je mogoče urejati samo neposredno. Ob tesni neposrednosti se popolne (pogosto glasno vzklikujoče) enakopravnosti nikakor ne dá zatajiti.

Žuli me nekaj drugega:

Kako morejo delavci vzpostavljati medsebojna razmerja ter jih neposredno in enakopravno urejati

s tem pravilnikom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti?

Rad bi namreč spoznal živega Slovenca, ki je medsebojno razmerje vzpostavljal neposredno in enakopravno ter ga urejal s kakim pravilnikom ali drugim samoupravnim splošnim aktom.

Medsebojna razmerja vzpostavljamo ter jih neposredno in enakopravno urejamo z malo bolj živimi pripomočki, kot so pravilniki.

Ne s papirjem.

Za vzpostavitev medsebojnega razmerja se mora pa že zbuditi iz spanja kakšno bolj živo, trdno tkivo, kot je navaden pisarniški papir.

Zadnja beseda na koncu prvega člena mi je pa sploh neznansko všeč.

Akti.

Ste bili že kdaj v Louvru?

Ste videli, kaj je naslikal štiriinosemdesetletni Jean-Auguste-Dominique Ingres? Turško kopel. Sam je o sliki takole zapisal:

»Tam je bilo okoli dvesto žensk... sedele so na blazinjakih, prekritih z debelimi preprogami, v povsem naravnem stanju — brez ovinkov povedano — čisto gole, pa vendar ni bilo na njih niti v nasmeihu niti v kretnji nič nespodobnega.«

Stal sem pred sliko in strmél. Nisem mogel verjeti, da se more na enem samem kraju zbrati toliko nagih žensk.

Manetova Olimpija je bila res dražljaj, ko pa sem obstal pred Lepo Gabrielle, ki je s palcem in kazalcem stiskala levo prsno bradavico nič manj lepi Maréchalé, sem pa tudi sam pobožno sédel na blazinjak v dvorani.

To mora človek videti, slišati (muzejski magnetofon sem držal v roki), prebrati (tudi po vodniku sem mrzlično listal).

Tému se reče a k t.

Seveda lahko tako poimenujemo tudi papirnato vojsko, ki zdaj vrši med nami.

Tisočev in tisočev aktov, ki jih moramo prebrati, se o njih pogovoriti, predlagati spremembe v njih, nazadnje jih pa sprejeti, ne mara in ne mara biti konca.

Sem se pa že raje sprehajal mimo aktov po milanskih, pariških, baselskih, münchenskih, frankfurtskih, dresdenskih, praških in drugih galerijah, kot da bi jokal ob jezikovni revščini pri branju naših aktov v slovenščini v javni rabi.

Moja od urednika predpisana četrta stran gre h koncu. Tudi za mojim stalnim stolpcem v Železjarju se bo za nekaj časa izgubila sléd.

Odhajam na dopust.

Odhajam sam.

Ostaja torej upanje:

Morda se bo na tem našem zadimljenem planetu našel človek,

ki bi ga zamikalo z menoj

vzpostavljati medsebojna razmerja.

Nikar si nič slabega ne mislite ob tem:

Vzpostavljati je nedovršni glagol. Mnogokrat mine dókaj lét,

preden se kakšna medsebojna razmerja vzpostavijo.

Glagol na koncu stavka je dovršnik.

Nepreklicno in dokončno.

Dobro se imejte pa na svidenje v jeseni!

Lep pozdrav!

Vaš

Janez Svolfšak

PRIPIS:

Kot vidite, je malo manjkalo, da mi še za prvi člen v pravilniku ni manjkalo prostora. In ker tej vojski členov ni videti na kraj, bomo zagotovo še trčili ob jezik naš vsakdanji.

VII. SREČANJE ŽELEZARJEV — BORCEV NOV V ŠTORAH — SVETINA

Po sklepu koordinacijskega odbora železarjev — borcev NOV, bo v soboto, 25. avgusta, VII. srečanje železarjev borcev NOV v ŠTORAH — SVETINA.

Srečanja se lahko udeležijo aktivni delavci Železarne (s svojcem) nekdanji borci in aktivisti NOV.

Na srečanje bodo posebej povabljeni borci nosilci spomenice 1941, španski borci, delegati iz krajevnih organizacij ZB NOV in društev upokoencev, mladinci železarji in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih skupnosti.

Prosimo vse tiste, ki se bodo tega srečanja udeležili, da pošljejo natančno izpolnjeno prijavnico pisarni splošnega sektorja najkasneje do 15. AVGUSTA. Kasnejših prijav ne bomo mogli upoštevati.

Odhod avtobusov bo ob 6.45 iz parkirnega prostora Železarne (vmesnih postankov ne bo). Povratek iz Štor — Svetine bo ob 18.30 predvideni prihod na Jesenice bo najkasneje do 21.30. Srečanje železarjev — borcev NOV bo ob vsakem vremenu.

(odreži, čitljivo izpolni in pošlji pisarni sploš. sektorja Železarne)

PRIJAVNICA

za udeleženca VII. srečanja železarjev borcev NOV 25. avgusta 1979 v Štorah — Svetina

Priimek in ime

Leto rojstva

TOZD — delovna skupnost

Stalno prebivališče

Prijavljam še svojca

Priimek in ime

Leto rojstva

Stalno prebivališče

DEŽURNA TRGOVINA

V soboto, 11. avgusta, bo na Jesenicah od 15. do 19. ure odprta samopostrežna trgovina na Plavžu — ROŽCA.

IŠČEM SOBO

Starejša žena išče sobo začasno za dobo dveh let. Predplačilo stanarine po dogovoru. Naslov dobite na uredništvu Železarja.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 28. ŠTEVILKE ŽELEZARJA, 2. avgusta

ALEKSANDRIJA, MILENA DRAVIČ, STAPA, OVČAR, REN, KULAK, AT, IR, ENARE, SE, KAMERA, PET, MATEMATIKI, SRAKA, ANALI, UKOVA, LOM, BC, TARAS, RILEC, OBI, ARHAR, EKA, TEA, OR, BOR, KOALA, RONDEL, EG, OMOT, KONRAD, IN, ARIEL, HLOD, LA, SL, ADAM, DRAVA, KAVA, POET, LARA, AASEN, ANIS, INSA.

ZAHVALA

Ob izgubi drage mame

MARIJE MAJETIČ

se vsem, ki so izkazali žalne pozornosti, zahvaljujem, posebno pa se zahvaljujem zdravnikom zdravstvenega doma Jesenice in zdravnikom ter osebju internega oddelka bolnice Jesenice, ki so v najtežjih trenutkih pomagali.

Žalujoči domači

ZAHVALA

Ob smrti ljubljene žene

FANI VILMAN

se iskreno zahvaljujem vsem sosedom za poklonjeni venec in spremstvo na njeni zadnji poti in vsem ostalim prijateljem in znancem. Posebno zahvalo izrekam družini Tince Novak (Žumrov), zlasti pa dr. Rupnikovi in sestri Rozi iz jeseške bolnišnice za prizadevanje pri zdravljenju. Zahvaljujem se tudi dr. Jensterlu za njegove usluge in sestri Valentini ter ostalim sestram v domu dr. Fr. Berglja.

ŽALUJOČI: mož in hčerke

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

11.—12. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, režija Huang Feng, v gl. vlogi: George Laxenby, ob 17. in 19. uri.

13.—14. avgusta zah. nemški seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, režija Sigi Götze, v gl. vlogi: Stephanie Hillel, ob 17. in 19. uri.

15. avgusta ameriški barvni kavbojski film BILLY DVA KLOBUKA, režija Ted Kotcheff, v gl. vlogi: Gregory Peck, ob 17. in 19. uri, 16. avgusta ni predstav.

17. avgusta francoski barvni zabavni film TA NORA AMERIŠKA DEKLICA, režija David Newman, v gl. vlogi: Patricia D'Arbanville, ob 17. in 19. uri.

18.—19. avgusta ameriški barvni kavbojski film DIVJI ZAHOD, režija Lawrence Joachim, v gl. vlogi: Charles Bronson, John Wayne, ob 17. in 19. uri

Kino PLAVŽ

11.—12. avgusta zah. nemški seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 18. in 20. uri.

13.—14. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 18. in 20. uri.

15. avgusta ni predstav.

16. avgusta italijanski barvni film (drama) ZAPELJEVANJE, ob 18. in 20. uri.

17. avgusta ameriški barvni kavbojski film BILLY DVA KLOBUKA, ob 18. in 20. uri.

18.—19. avgusta angleški barvni pustolovski film KRICATI NA HUDICA, ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

11. avgusta ameriški barvni akcijski film NAPAD NA POLICIJSKO POSTAJA, ob 20. uri.

15. avgusta zah. nemški barvni seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 20. uri.

18. avgusta hongkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 20. uri.

22. avgusta angleški barvni pustolovski film KRICATI NA HUDICA, ob 20. uri.

Kino DOVJE

11. avgusta dom. barvni vojni film, OKUPACIJA V 26 SLIKAH, ob 19.30.

12. avgusta ameriški barvni akcijski film NAPAD NA POLICIJSKO POSTAJA, ob 19.30.

18. avgusta zah. nemški barvni seksi film VROČINA POLETNIH NOČI, ob 19.30.

19. avgusta honkonški barvni karate film ZNAK RDEČEGA ZMAJA, ob 19.30.

KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA TOZD VZGOJNO VARSTVENE ORGANIZACIJE JESENICE

o b j a v l j a prosta dela in naloge:

2 varuhinj — za določen čas, s polnim delovnim časom

Pogoj: končana osemletka; starost najmanj 17 let; vključitev v šolo za varuhinje

Poskusno delo — 1 mesec.

1 varuhinjo — za določen čas, s polnim delovnim časom za čas nadomeščanja delavke, ki je na porodniškem dopustu.

Pogoj: končana osemletka; starost najmanj 17 let; veselje do dela z otroki.

Poskusno delo 1 mesec.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE

JUGOSLAVIJA, MOLK, ANATOL, TLAK, POL, SIBILA, IRTIS, MO, MARS, NAVODILA, IK, ITO, KORAN, VOLILA, NI, MASER, NAMEN, MER, NOVICA, ACI, RAST, NAVADA, ANTENA, ALI, B. ARES, NIL, AT, KAMELA, ODPAD, CN, TV, OJ, IRA, SPOJ, RAS, SPIKER, IRKE, ARKANSAS, PA, LAOS, PIAVE, BA, O, LAZ, E, SLEM, L, VRL, NIN, RIP, KOSITER, IVI, ACETON, IRENA, KAC, MALAGA, TIRANA, NE.

V torek, 7. avgusta, je posebna komisija, ki so jo sestavljali Dragica Medja, Cvetka Martinčič in Božidar Lakota, izžrebala nagradne nagradne križanke, objavljene v 27. številki Železarja. Prejeli smo 86 rešitev, komisija pa je izvela enajst rešitev, od katerih je bilo deset pravih.

150 din prejme BLAŽ REŠKOVAC — RD nadzorna, 100 din prejmeta ANTON KOCJANČIČ — RD priprava dela in STANE LUKS — SEO, po 75 din prejmeta TATJANA BREGANT — Planina pod Golico 57, EDVARD TUŠAR — RD priprava dela in IVAN DEMEC — Kežarjeva 6 Jesenice, po 50 din pa prejmeta IVICA VIDMAR — ROD, FRANC ČRV — SEO, URBAN METKA — FRS in ZLATA KLINAR — Tomšičeva 22, Jesenice.

Vsem nagradencem iskreno čestitamo!

Nagrajenci, zaposleni v Železarni, bodo prejeli nagrade 15. septembra pri obratnih personalkah, nagrajenci izven Železarne pa prav tako po 15. septembru na uredništvu Železarja ali po pošti.

Med sektorsko vajo na Murovi (Foto B. Blenkuš)

	POGAN	ZNAKA NEMSKIH AVTOM.	OSAHITEV	PTICIZ NOVE ZELANDIJE	STROJ NAPRAVA	LOZJE SLAK	ODISEJE VA DOMO- VINA	HAJENO PREGU- NJALO	REDK. M. IME	SOSEDA DRŽAVA	YGR.MT HČI PRI- AMA IN REKUBE	100m ²
	LITERAT. O RAZO- DCTJH											
	REKA SKOZE MARIBOR											
	BRUSLVI PAPIR INGOLTE ANTON											
	IZVAJANJE KOVIN MATERIAL	ŠPORTNIK Z Z. INE	MATINA KRANICA PROSTOR KADINOC		NADAV SLAPSINE BORNYME			HAJENKA GAZIBA- RA				
ODMOR, PAVZA				100				TITAN	OSEBNI ZAIHEK	JOŽE DENCAR KRVO- SESKA	VRSTA LEŽALICA	
GL. MESTO TOGA			PEROCI MEENAKA V MATEM.									
ŽIVAL PO DOBNA ŽIRAFI			GARDNER LEP MADE NIK VGRN.									
RAZLIČNI ČRKI			GLAVNA PISAL EL. MORA RIBA									
REKA V ERN			STANE DOLANC VRSTA PREPROG									
ZASITA OČESA			SL. RAMO TWINIK ILOVICA									
NABA PRAVA IGRALKA												
Z. IME												
SAHOGL. IN SOGL.												

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se vsem sodelavcem in celemu kolektivu TOZD Livarna ter osnovni organizaciji sindikata toplo zahvaljujem za prejeta darilo in pomoč.

Stane Vidmar

ZAHVALA

Članom upravnega odbora Društva upokoencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za poslano čestitko, ki sem jo prejela ob svojem osebnem prazniku.

Ivana Štremfelj

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem OTK se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč in obisk na domu.

Marija Sivec

ZAHVALA

Kolektivu prodajnega sektorja se iskreno zahvaljujem za pomoč.

Vera Smukavec

**DOPISUJTE
V ŽELEZARJA**

POKAL JESENIC TRIGLAVU — JESENICE TRETJE

Marljivi športni delavci plavalnega kluba Jesenice so preteklo soboto in nedeljo imeli v gosteh najboljši slovenske plavalce in plavalke. Na kopališču v Ukovi se je zbralo 120 najboljših slovenskih plavalcev in plavalke iz enajstih slovenskih klubov, in sicer: Triglav iz Kranja, Velenja, Fuzinarja iz Ravnar, Rudarja iz Trbovelj, Ljubljane, Ilirije in Olimpije iz Ljubljane, Branika iz Maribora, Neptuna iz Celja, Radovljice in Jesenice.

Na tekmovalju so nastopili skoraj vsi najboljši slovenski plavalci, največjo pozornost pa je vsekakor vzbujal najboljši jugoslovanski plavalec vseh časov Kranjčan Borut Petrič. Seveda pa Borut tudi tokrat ni zatajil in v Jesenici je odnesel kar osem naslovov republiškega prvaka v članski konkurenci. Tudi dekleta so bila izredno močno zastopana z izredno Kranjčanko Barbaro Stemberger (osvojila štiri naslove), Majo Rodič iz Ravnar (ravno tako štiri naslove) ter Tatjano Blažič iz Trbovelj. Vsa ta plavalna elita je številnim jeseničkim gledalcem v obeh dneh prikazala vrhunsko plavanje. Poglejv zase pa je bil seveda nepremagljivi Borut Petrič, ki je zmagoval kot za šalo.

Istočasno z republiškim prvenstvom so jeseniški plavalni delavci organizirali še tradicionalno vsakoletno tekmovalje za pokal Jesenic. To tekmovalje je bilo že deveto po vrsti, ekipi Triglava iz Kranja pa je tokrat že petič uspelo osvojiti pokal Jesenic in so ga tako osvojili v trajno last.

V tem tekmovalju so mladi jeseniški plavalci dosegli izredno lep uspeh, saj so se močvostveno uvrstili na tretje mesto za Triglav in Velenjem ter pred Fuzinarjem z Ravnar in Rudarjem iz Trbovelj. Izredno uspešni so bili jeseničani v pionirski konkurenci, saj je Jani Mesec zasedel prvo mesto med pionirji na 50 m prsno, pionirki Kristina Ferbežar in Biserka Tomazin sta bili druga in tretja na 50 m kralj, Jelena Smolej in Biserka Tomazin pa druga in tretja na 50 m prsno. Vsekar so ti rezultati za naše mlade plavalce spodbudni, plavalni delavci Jesenic pa so ponovno dokazali, da so sposobni uspešno organizirati pomembne prireditve na jeseniških Velikostevilo gledalcev na prireditvi je dokaz, da je za tovrstne prireditve na Jesenicah precejšnje zanimanje.

REZULTATI:

MOŠKI 100 KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 56,44, 2. Toni Urnkar Rudar — 57,88, 3. Boris Novak Rudar — 59,88, 11. Bogdan Jug Radovljica — 1:02,47, 19. Matej Zbontar Radovljica — 1:04,85, 23. Tomaž Cilensek Radovljica — 1:05,92, 31. Beno Medić — 1:13,23 in 33. Jure Robić — 1:18,20 — oba Jesenice.

100 m PRSNO: 1. Sandi Pavliha Branik — 1:11,74, 2. Tomaž Rodič Fuzinar — 1:14,30, 3. Ciril Globočnik Triglav — 1:14,32, 7. Bogdan Jug Radovljica — 1:21,93, 19. Beno Medić Jesenice — 1:37,69, 21. Jure Robić Jesenice — 1:39,63, 22. Boštjan Lenac Radovljica — 1:46,30.

400 m MESANO: 1. Borut Petrič Triglav — 5:06,78, 2. Boris Novak Rudar — 5:08,73, 3. Ciril Globočnik Triglav — 5:17,45.

400 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 4:28,01, 2. Boris Novak Rudar — 4:28,81, 3. Andrej Vilar Ljubljana — 4:32,39, 19. Tomaž Cilensek Radovljica — 5:36,30, 20. Bogdan Jug Radovljica — 5:41,37, 21. Aleš Ježek Radovljica — 6:07,47, 23. Boštjan Lenac Radovljica — 6:31,26, 24. Matija Trček Radovljica — 6:39,83, 25. Cena Magister Radovljica — 7:16,10.

100 m HRBTNO: 1. Boris Novak Rudar — 1:08,43, 2. Toni Urnkar Rudar — 1:08,50, 3. Drago Kos Fuzinar — 1:08,79, 6. Bogdan Jug Radovljica — 1:11,58, 18. Matej Zbontar Radovljica — 1:21,20.

100 m DELFIN: 1. Borut Petrič Triglav — 1:00,92, 2. Lado Hanžeković Rudar — 1:01,42, 3. Dimiter Vočko Fuzinar — 1:03,26, 9. Matej Zbontar Rudar — 1:12,61, 17. Aleš Ježek Rudar — 1:28,76.

200 m DELFIN: 1. Borut Petrič Triglav — 2:15,84, 2. Dimiter Vočko Fuzinar —

2:17,96, 3. Lado Hanžeković Rudar — 2:34,93.

200 m HRBTNO: 1. Boris Novak Rudar — 2:27,07, 2. Branko Šrot Ljubljana — 2:29,27, 3. Drago Kos Fuzinar — 2:29,81, 6. Bogdan Jug Radovljica — 2:35,30, 9. Matej Zbontar Radovljica — 2:52,64, 10. Tomaž Cilensek Radovljica — 2:53,19.

200 m PRSNO: 1. Simon Pavliha Branik — 2:37,97, 2. Ciril Globočnik Triglav — 2:42,19, 3. Tomaž Rodič Fuzinar — 2:42,65.

200 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 2:07,15, 2. Boris Novak Rudar — 2:07,84, 3. Toni Urnkar Rudar — 2:10,28, 13. Bogdan Jug Radovljica — 2:19,04, 22. Matej Zbontar Radovljica — 2:27,23, 23. Tomaž Cilensek Radovljica — 2:29,62.

200 m MESANO: 1. Borut Petrič Triglav — 2:25,89, 2. Boris Novak Rudar — 2:27,46, 3. Lado Hanžeković Rudar — 2:28,15, 5. Bogdan Jug Radovljica — 2:34,62, 13. Matej Zbontar Radovljica — 2:44,82, 21. Tomaž Cilensek Radovljica — 2:53,20.

1500 m KRAVL: 1. Borut Petrič Triglav — 17:45,78, 2. Boris Novak Rudar — 17:53,16, 3. Andrej Vilar Ljubljana — 18:02,66, 13. Bogdan Jug Rad. — 19:50,49.

4 x 200 m KRAVL: 1. Rudar Trbovlje — 8:47,36, 2. Triglav Kranj I. — 8:57,70, 3. Ljubljana I. — 9:12,92.

4 x 100 m MESANO: 1. Rudar Trbovlje — 4:40,24, 2. Triglav Kranj I. — 4:41,65, 3. Fuzinar Ravne — 4:42,17.

4 x 100 m KRAVL: 1. Rudar Trbovlje — 4:10,13, 2. Triglav Kranj I. — 4:14,47, 3. Ljubljana I. — 4:20,30.

ZENSKE 100 m KRAVL: 1. Marjeta Herlah Velenje — 1:05,76, 2. Olga Avbelj Ljubljana — 1:06,34, 3. Barbara Stemberger Triglav — 1:07,9, 16. Meta Jovan Radovljica — 1:15,27, 18. Suzana Tomazin Jesenice — 1:38,68.

100 m PRSNO: 1. Maja Rodič Fuzinar — 1:20,95, 2. Andreja Brumen Fuž. — 1:21,05, 3. Irena Porenta Ilirija — 1:22,97, 13. Meta Jovan Rad. — 1:31,64, 13. Suzana Tomazin Jes. — 1:52,79.

400 m MESANO: 1. Barbara Stemberger Triglav — 5:26,57, 2. Maja Rodič Fuž. — 5:35,92, 3. Tatjana Blažič Rud. — 5:37,33.

400 m KRAVL: 1. Barbara Stemberger Triglav — 4:55,63, 2. Tatjana Blažič Rud. — 4:58,40, 3. Olga Avbelj — Lj. — 5:03,02.

100 m HRBTNO: 1. Tatjana Blažič Rud.

PO PETIH LETIH SLOVENIJA IZGUBILA NASLOV PRVAKA

Na 27. državnem padalskem prvenstvu, ki je bilo zaključeno v petek, 2. avgusta, v Parčah, slovenska reprezentanca ni ponovila uspeha iz preteklih let. Pet let zapored je Slovenija osvajala državno prvenstvo dokaj preprosto, ob razpletu dogodkov pa to v šesto ni bilo več mogoče. Reprezentanca je bila močno oslajena, ker nista sodelovala večkratni državni prvaki Drago Buntič zaradi delovnih obveznosti v jeseniški železarni in Janez Šafarič iz Murske Sobote zaradi služenja vojaškega roka. Trije novinci v reprezentanci so tako prevzeli veliko odgovornost pri branjenju naslova.

Maks Humar, Branko Hrast, Srečo Medven in Darko Svetina, vsi iz Alpskega letalskega centra Lesce ter Žarko Španinger iz Letalskega centra Maribor so tekmovalje pričeli nad vse odlično. Po končani prvi disciplini — figurativni skoki z višine 2000 metrov — so prevzeli ekipno vodstvo, v posamični konkurenci pa je Maks Humar osvojil naslov državnega prvaka, srebrno kolajno Branko Hrast, soliden je bil tudi Španinger z desetim mestom, republiški mladinski prvak Darko Svetina je za svojo šele dveletni padalski staž dosegel soliden poprčni čas za izvedbo kompletna figura v enem skoku in zasedel sedemnajsto mesto. Nekoliko slabši je bil Srečo Medven z 22. mestom.

Smola slovenskih tekmovalcev pa se je pričela že med figurativni skoki. Humar je dobil hudo zobobol, vendar je kljub bolečinam osvojil naslov prvaka. V naslednji disciplini, skoki na cilj s tisoč metrov, pa je že kazalo, da zaradi bolečin in močne otekline ne bo mogel več nadaljevati tekmovalja. To bi se tudi zgodilo, če si v drugem skoku Medven ne bi poškodoval hrbtnice, tako da je moral do konca tekmovalja mirovati v postelji. Za ekipni rezultat štejejo dosežki štirih tekmovalcev, zato je Humar vztrajal, dosegel sicer samo sedmo mesto, osvojil pa je s tem srebrno kolajno v generalni uvrstitvi in le malo mu je manjkalo do naslova državnega prvaka. Za tako poštvovalnost zasluži Humar vse priznanje.

V skokih na cilj je bil v slovenski ekipi najuspešnejši mladi Svetina. Po treh skokih je bil na prvem mestu, v četrtem pa je ob veliki živčni napetosti naredil malo napako in pristal 52 centimetrov od cilja. Po šestih skokih, kolikor jih je bilo v tej disciplini, je bil njegov seštevek 87 centimetrov, kar pa je zadostovalo samo za peto mesto, a dovolj, da je priselil in potrkal na vrata državne reprezentance.

V tretji disciplini, skupinski skoki na cilj, pa je šlo slovenski ekipi vse narobe. Medven je zaradi poškodbe ležal v postelji in ako ekipa ni imela rezerve. Tudi Humarju se je zdravstveno stanje močno poslabšalo, vendar je še vztrajal. V drugem skoku

— 1:12,41, 2. Polona Kolenc Rud. — 1:13,86, 3. Marjeta Herlah Vel. — 1:14,98, 13. Kristina Ferbežar Jes. — 1:38,12, 14. Suzana Tomazin Jes. — 1:45,29, 15. Biserka Tomazin Jes. — 1:48,10.

100 m DELFIN: 1. Maja Rodič Fuzinar — 1:11,97, 2. Karmen Berložnik Triglav — 1:13,77, 3. Marta Kos Fuž. — 1:13,82.

200 m DELFIN: 1. Karmen Berložnik Triglav — 2:39,77, 2. Mateja Pollak Ilirija — 2:41,07, 3. Sonja Dvoršak Triglav — 2:46,74.

200 m HRBTNO: 1. Tatjana Blažič Rudar — 2:36,26, 2. Polona Kolenc Rudar — 2:42,53, 3. Marjeta Herlah Vel. — 2:46,30.

200 m PRSNO: 1. Maja Rodič Fuzinar — 2:55,37, 2. Andreja Brumen Fuzinar — 2:59,06, 3. Irena Porenta Ilirija — 2:59,26.

200 m KRAVL: 1. Maja Rodič Fuzinar — 2:20,47, 2. Polona Kolenc Rudar — 2:22,17, 3. Olga Avbelj Lj. — 2:23,58.

200 m MESANO: 1. Barbara Stemberger Triglav — 2:39,91, 2. Tatjana Blažič Rudar — 2:40,97, 3. Sonja Dvoršak Triglav — 2:44,87.

400 x 100 m MESANO: 1. Fuzinar Ravne — 5:15,08, 2. Triglav Kranj I. — 5:22,05, 3. Ljubljana, Ljubljana I. — 5:31,33.

4 x 100 m KRAVL: 1. Ljubljana, Ljubljana — 4:47,93, 2. Triglav Kranj I. — 4:48,82, 3. Triglav Kranj II. — 4:48,62.

50 m KRAVL ML. PIONIRJI: 1. Tadej Vunderl Vel. — 39,25, 2. Gorazd Zupančič Triglav — 42,06, 3. Bojan Silovšek Velenje — 42,48, 4. Emir Pivač Jes. — 47,72, 5. Jani Mesec Jes. — 44,98, 10. Matjaž Vovk Rad. — 57,24.

50 m KRAVL ML. PIONIRKE: 1. Saša Silovšek Vel. — 48,83, 2. Tadej Vunderl Velenje — 48,11, 3. Evgen Dvoršak Vel. — 50,68, 4. Brigita Ferbežar Jes. — 45,44, 5. Lea Poganič Rud. — 55,40, 6. Janja Grimsčar Rad. — 1:07,67.

50 m PRSNO ML. PIONIRKE: 1. Saša Silovšek Vel. — 45,12, 2. Jelena Smolej Jes. — 46,10, 3. Biserka Tomazin Jesenice — 47,05, 4. Brigita Ferbežar Jes. — 51,56, 5. Marta Mesec Jes. — 57,06, 6. Kristina Ferbežar Jes. — 57,92, 7. Lea Poganič Radovljica — 1:00,56, 8. Vida Mesec Jesenice — 1:00,87, 9. Irena Testen Rad. — 1:05,94.

KONČNI VRSTNI RED TEKMOVANJA ZA POKAL JESENIC: 1. Triglav Kranj — 89 točk, 2. Velenje — 79 točk, 3. Jesenice — 68 točk, 4. Fuzinar Ravne — 65 točk, 5. Rudar Trbovlje — 64 točk, 6. Radovljica — 14 točk.

ZAKAJ VOJKOV, TIČARJEV, STANIČEV, VALVASORJEV ... PLANINSKI DOM?

Kmalu po francoski revoluciji so se začeli prebujati tudi navdušeni ljubitelji planinskega sveta. Angleški prosvetljanci, pesniki, znanstveniki in pisatelji so že leta 1857 ustanovili v Londonu prvo planinsko organizacijo pod geslom: Kjer je volja, tam je pot!

Slovenci, kot izrazito alpski narod, v tistih zgodnjih časih planinstva niso hoteli stati ob strani ob tem vesplošnem ljudskem prepovedu. S starostjo slovenskih planincev Francetom Kadilnikom na čelu so takoj po letu 1866 začeli z besedo in dejanjem nakazovati potrebo po ustanovitvi samostojne slovenske planinske organizacije.

Trije Piparji (Hautman, Škof in Korencan) so 23. julija 1892 z vrha Zabrškega Stola navdušeno povabili vse narodno zavedne, tedaj še redke ljubitelje in obiskovalce gora: Vzdravimo se!

Pred 85 leti, 27. februarja 1893, so tudi v Ljubljani in pozneje v Kamniku, Gornjem gradu in Mozirju ustanovili prve tri slovenske planinske organizacije.

»ODPIRA PRVA KOČA SE PLANINSKA, RADUJE VSA DOLINA SE BOHINJSKA« (15. 7. 1894)

Komaj leto dni po ustanovitvi slovenskega planinskega društva v Ljubljani so marljivi planinci že odpirali 15. julija leta 1894 na planini Lisec nad Bohinjsko Bistrico pod Črno prstjo našo prvo planinsko postojanko.

Orožnovo koč, prav tako pa tudi Kocbekovo koč nad Robanovim kotom pod Ojstrico na Molški planini. Pionirji našega planinstva so morali tedaj delati hitro in preudarno z minimalnimi sredstvi, kajti grabežljivi tuji se severa in zahoda so že tedaj grabili po našem planinskem svetu. Z ogromnimi sredstvi in vestransko pomočjo so gradili v savinjsko-kamniških planinah, Grintavcih, Karavankah in še prav posebej v Julijskih Alpah, pod Črno prstjo, v dolini sedmerih pri Utah, na Ledinah pod Triglavom, nad Kotom in Peklom, v Trenti, na Golici in pod Stolum.

Slovensko planinsko društvo je s preko 100.000 člani, združenimi v 150 planinskih društvih, za Triglavskim templjem in Orožnovo koč do danes zgradilo sredi naših gor v dobrih sto letih že več kot 170 planinskih objektov, koč, domov in zavetišč. Imenovali so jih po Kolumbihi in pionirjih našega množičnega planinstva ali po naših vrhunskih plezalcih in ekstremnih alpinistih, pisateljih, znanstvenikih in razumnikih, ki so bili v najzgodnejših časih navdušeni protagonisti rekreativnega planinstva, aktivnega dela in življenja v gorah. Imeli smo ali še imamo Orožnovo, Kadilnikovo, Prešernovo koč, Tičarjev, Staničev, Vodnikov dom, dom Petra Skalarja, dom Titovih granicarjev, Mihov dom, Erjavčev koč in tako bi še lahko našteval imena planinskih koč, domov in zavetišč, ki spominjajo veselo in pisano množico ljubiteljev in obiskovalcev gora na ljudi, ki so z znojem in žulji pisali našo planinsko zgodovino in ustvarjali idealne pogoje za zdravo rast našega množičnega rekreativnega planinstva in vzpon plezalnega športa.

Dom Petra Skalarja pod Kaninom (1.810 metrov). To je ilegalno ime velikega revolucionarja Ferda Kravanja, rojenega v Čezsoči, antifasista in člana protifasistične organizacije TIGER in emigrantske organizacije Soča. Dom je bil že stara avstrijsko-italijanska planinska postojanka, ki so ga po osvoboditvi imenovali po Ferdu Kravanju — »dom Petra Skalarja« in je pogorel leta 1975. Sedaj gradijo nov planinskospušarski objekt pod Prestrelenikom na kaninskih smučiščih.

Idejni vodja in usmerjevalec TK Skala, naš prvi odlični plezalec in alpinist, dr. Klement Jug, ima svoj planinski dom v Lepem (680 m). Pionir našega plezalnega športa se je rodil v Solkanu 19. novembra 1898. leta. Bil je izrazit filozof, etik in vrhunski plezalec iz prve generacije. O njem so veliko pisali slovenski pisatelji Vladimir Bartol, Zorko Jelincič, Josip Tominec, Franc Veber, Vladimir Kajželj in drugi, ki so nekaj vedeli o našem planinstvu in plezalnem športu. Dr. Klement Jug se je smrtno ponesrečil v severni steni Triglava 11. avgusta 1924. V komaj štiri letni dobi svojega planinskega udejstvovanja je preplezal vrsto težkih in najtežjih plezalnih smeri v savinjsko-kamniških planinah, Grintavcih in Julijskih Alpah. V Bohinju, v Ukancu so slovenski planinci zgradili hotel Zlatorog; imamo ga tudi v Trenti. Obe postojanki nosita ime po večno lepi pesnitvi Zlatorog, katero je spesnil dr. Rudolf Baumbach po pravljici, znani med lovci in pastirji v Trenti, Bohinju in Dolini.

Pogačnikov planinski dom na Grivi pri Križkih jezerih (2052 m) je bil zgrajen leta 1951. Ime nosi po Jožetu Pogačniku, ki ima največ zaslug, da je bil ta naš najbolj reprezentančni objekt na tako lepru kraju v rekordnem času zgrajen. Smrtno se je ponesrečil v Mlinarici med Prisojnikom in Razorjem, ko je šel k otvoritvi novega doma.

Planinski dom Tamar v Zelju v Planici (1.100 m) je bil nekad stan za pastirje in staja za koze in ovce. Od leta 1936 je to priljubljena planinska in smučarska postojanka v čudoviti dolini Planice, kjer izvirata Sava Dolinka in Nadiža.

Mihov dom pod Vrščem (1.150) je stara jugoslovanska obojerna postojanka, ki so jo okupatorji povečali in dvignili za eno nadstropje. Prijazni planinskospušarski dom nosi ime po partizanu alpinistu Mihlu Aribu — Anžovemu Mihlu, Miholu iz Podkorena, kjer je bil rojen 17. 9. 1918 in je bil tam partizan tudi ubit 9. februarja 1944. Miha je bil odlični plezalec, alpinist in gorski reševalec, ponaša se s številnimi prvenstvenimi plezalnimi vzponi, zimskimi turami in najtežjimi reševalnimi akcijami. Erjavčeva koč na Vršču (1.515 m) je stara Vossova koč, ki je bila zgrajena na hribčku nad Močilju že leta 1899. Po prvi svetovni vojni so dobile vse nemško-avstrijske koč imena po slovenskih zaslužnih možeh. Fran Erjavec je bil slovenski pisatelj in odlični poznavelec domače in tuje favne in flore.

Dr. Tičarjev planinski dom na Lepem sedlu na Vršču (1.650 m) je bil zgrajen leta 1912 kot Slovenski planinski dom. V prvi svetovni vojni, med obema vojnoma in tudi v narodnoosvobodilni vojni je bil skoraj popolnoma uničen. Po osvoboditvi je bil obnovljen in je dobil ime po dr. Josipu Tičarju, županu iz Kranjske gore in predsedniku planinskega in turističnega društva. Leta 1912 je ustanovil v Kranjski gori tudi našo gorsko reševalno službo.

Jeseniški planinci so po letu 1935 zgradili štiri bivate. Prvega, bivak št. 1 v Veliki Dnini pod severno steno Skrlatice (2.180 m), so imenovali Matevžev bivak. Matevž Frelj je bil rojen 12. avgusta 1905. Bil je član zlate naveze, alpinist in gorski reševalec, ki je padel v partizanih na Mezakliji 24. septembra 1944.

Aljažev dom v Vratih (1.015 m) stoji v najlepši triglavski dolini pod 1250 metrov

visoko severno steno Triglava. To je že tretji Aljažev dom v Vratih, ki že vrsto let čaka na četrtega. Ime nosi po najbolj zaslužnem planincu iz prve dobe našega organiziranega planinstva, ki je ohranil slovensko ime in podobo Triglava. Triglavski kralj Matjaž-Jakob Aljaž ni zgradil samo treh Aljaževih domov v Vratih, temveč je bil tudi najvišji posestnik v Jugoslaviji. Postavil je Aljažev stolp na vrhu Triglava, zgradil Staničev zavetišč 55 m pod vrhom Triglava in Triglavski dom — Kredarico.

Staničev planinski dom nad Kotom in Peklom (2.332 m) je bil najstarejša nemško-avstrijska postojanka pod Triglavom (31. julija 1887). Po prvi svetovni vojni, leta 1919, so jo preimenovali v Staničev dom in pozneje v Staničev planinski dom v spomin Valentinu Staniču, prvemu plazalcu in alpinistu Vzhodnih Alp, ki ga cenijo tudi drugi alpski narodi. Posebno se je proslavil z zgodnjimi pristopi, okoli leta 1890, na Watzmann, Veliki Klek in Triglav.

Triglavski planinski dom Kradarica (2.515 m) nosi ime po obli glavi na severovzhodni strani Malega Triglava. Zgradil jo je Jakob Aljaž leta 1896. Pozneje je bila večkrat povečana in modernizirana, trenutno pa čaka na tretjo oziroma četrto povečavo. Pri prvi gradnji so uporabili prvo, sicer skromno konopljino žičnico pri nas.

Planinska koč dr. Janeza Mencingerja (805 m) stoji na planini Ravne nad Bohinjsko Bistrico. Ime ima po dr. Janezu Mencingerju, bohinjskem rojaku, slovenskem pripovedniku in satiriku, ki je napisal Moja hoya na Triglav, kjer je opisal Trebušnika. Koča je predelana jugoslovanski vojaški objekt in je izhodna smučarska postojanka.

Vodnikov planinski dom na Velem polju pod Triglavom (1.805 m) je nov planinski objekt v središču bodočega celotnega planinskega smučarskega in turističnega triglavskega centra. Prva koč je bila zgrajena na Malem polju (1895 m) in je bila pozneje prenešana višje na sedanje mesto.

Objekt nosi ime po našem prvem pesniku Valentinu Vodniku, ki je bil med zgodnjimi prosvetljenci in se je zanimal in navduševal za planinski svet in še posebej za Triglav. Na pobudo lastnika bohinjskih fužin barona Žiga Zoisa je spesnil čudovito odo Vrsac in Ilirijo oživljeno, izdal pa je tudi Kmečke, rokodelske in ljubljanske novice.

Dom na Komni (1.520 m) in planinska koč na Planini na Kraju, planinski dom pod Bogatinom (1.513 m), koč pri Sedmerih jezerih (1.683 m) nosijo imena po lokacijah in krajih, na katerih so zgrajene.

Dom Planika pod Triglavom na Ledinah (2.408 m) stoji na mestu, kjer je bila leta 1871 zgrajena naša prva in najstarejša planinska postojanka Triglavski templj. Ta odlični prostor na južni strani Triglava so si pozneje lastili tuji, ki so tam postavili svojo planinski objekt, ki je po letu 1919 prišel v last slovenskega planinskega društva.

Prva slovenska planinska postojanka v cvetočih in razglednih Karavankah, Kadilnikova koč na Golici (1.836 m), je bila zgrajena leta 1905 kot klubovalna koč spodnji nemški koč na Golici, ki je stala že od leta 1892. Velika koč na vrhu Golice je nosila ime po Kadilniku, kajti starost slovenskih planincev je žrtvovala za izgradnjo te koč 7.000 kron. France Kadilnik je bil zaslužni pionir našega planinstva. Na Triglavu je bil 19 krat. Ko je bil prvič, je radosten zapisal: »Čvrste roke, dobre noge, čista glava dospo vrh Triglava«.

Valvasorjev dom pod Stolum (1.180 m) je bil večkrat požgan in porušen. Reprezentančna planinska postojanka nosi ime po zgodovinarju Janezu Vajkrtu Valvasorju, ki je napisal obojno zgodovinsko delo Slava Vojvodine Kranjske, iz katerega so črpal bogato snov vsi naši poznejši pesniki in pisatelji.

Prešernov planinski dom na Malem Stolu (2.098 m) so pod geslom »kot čuvaj tvojega (Prešernovega) groba, postavljamo nad zibelko tvojega rojstva« zgradili leta 1910 ljubitelji cvetočih in razglednih Karavank, planinci iz Kranja. Koča je bila leta 1942 požgana in uničena, leta 1966 pa obnovljena in povečana v Prešernov dom. Nosi ime našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna.

Roblekov planinski dom na Begunjščici (1.757 m) je bil zgrajen leta 1933 in je bil pozneje večkrat izropan, požgan in uničen. Dom nosi ime po večletnem predsedniku PD Radovljica, lekarnarju Hugu Robleku, ki je tragično preminil v Trstu, ko so fasisti požgali slovenski kulturni dom.

Planinskospušarski dom Titovih granicarjev na Zelenici (1.535 m) so zgradili leta 1952 obmejni stražarji in pripadniki KNOJ.

V savinjsko-kamniških planinah in Grintovcih stoji najbolj ponosni planinski objekt Frischaufov planinski dom na Okrešlju nad slapom Rinka (1.378 m), ki je bil zgrajen že leta 1908 in pozneje večkrat povečan, moderniziran in obnoven. Profesor dr. Johannes Frischauf je bil velik in iskren ljubitelj naših gor, še prav posebej savinjsko-kamniških gor in Grintavcev. Ze prej kot Karel Zois v Julijskih Alpah je zgradil tri skromne planinske lesenjačebarnice pri Suhadolniku pod Kokrškim sedlom, na Okrešlju in Korosici. Spoštoval in cenil je našega človeka in bil leta 1893 soustanovitelj planinskega društva v Kamniku in Celju ter leta 1899 v Kranju. Od 13. do 15. avgusta leta 1879 je slovesno otvarjal prve poti po Grintavcih in savinjsko-kamniških planinah.

Kocbekov planinski dom na Korosici (1.808 m) je bil zgrajen že leta 1894 in pozneje večkrat povečan. Nosi ime po učitelju iz Gornjega grada Francu Kocbeku, dvajsetletnem predsedniku PD Celja, tesnemu sodelavcu prof. Frischaufa. Imenovali so ga tudi »očče Savinjskih Alp«. Po njegovi zaslugi je bila zgrajena tudi Kocbekova koč na Molčki planini nad Robanovim kotom pod Ojstrico leta 1894, prva planinska postojanka v savinjsko-kamniških planinah.

Zoisova koč na Kokrškem sedlu (1.791 m) je zelo stara planinska postojanka na pomembnem križišču planinskih poti v Grintovcih. Nosi ime po hromem baronu Žigu Zoisu, velikem mecenu slovenskega slovstva in planinstva.

Češki planinci so leta 1903 ustanovili v Pragi deseto slovensko planinsko društvo in leta 1910 zgradili Češko planinsko koč na Ravneh (1.543 m) nad Jezeriskim pod Grintavcem in Kočno. Devet let pozneje pa še češko koč na planini Jarčki v Korosici pod Jalovcem in Mangartom.

Planinci iz Postojne in Vipave so leta 1949 zgradili na Nanosu Vojkovo koč (1.247 m) v spomin narodnemu hero